

Sobre la creació literària

Introducció teòrica i pràctica

Centre: IES Sa Palomera (Blanes)

Tutors: Eva Calaf i Vich, Georgina Jordana i Carreres

Departament: Llengua catalana

Data d'inici del treball: Divendres 1 de maig de 2009

Data d'acabament del treball: Dissabte 26 de desembre de 2009

Data de lliurament del treball: Dilluns 11 de gener de 2010

Alumna: Alícia Folgarona i Ribot

Curs: 2n A de Batxillerat

Modalitat: Humanitats i ciències socials

Itinerari: Humanitats

Índex

pàg.

1. INTRODUCCIÓ.....	4
2. TEORIA DE LA CREACIÓ LITERÀRIA A PARTIR D'ARTICLES DELS SEGLES XIX, XX I XXI..	7
2.1. La literatura, un terme d'abast filosòfic.....	9
2.2. Intenció, utilitat i perill de la literatura.....	12
2.3. Veritat i mentida en la literatura; la dimensió i la memòria literària.....	20
2.4. Literatura per literatura, o literatura de consum? Viure per escriure.....	27
2.5. Com escriure: planificació, treball, inspiració, creació.....	31
2.6. La literatura i el món actual.....	36
2.7. Conclusió.....	39
3. CREACIÓ LITERÀRIA PRÀCTICA: ESCRIPTURA D'UNA NOVEL·LA EN CATALÀ.....	41
Introducció.....	43
Prefaci.....	44
Pròleg.....	46
Capítol 1: Haral·lális.....	47
Capítol 2: Naijyul i Ráy.....	59
Capítol 3: Majaráth.....	75
Capítol 4: Sireausse i Ssal·lól.....	91
Capítol 5: Maledicció.....	106
Capítol 6: Rrryúqan.....	116
Epíleg: Memorial.....	136
Apèndixs.....	145
1 Índex de termes relacionats amb Antaddeau.....	145
2 Índex de personatges.....	158
3 Guia fonètica i lingüística bàsica.....	160
4. MEMÒRIA DEL PROCÉS DE CREACIÓ DE PRATS OMBRÍVOLS.....	162
4.1. Evolució del projecte fins al maig de 2009. Influències i referències.....	164
4.2. Procés de planificació i de recerca.....	168
4.3. Procés d'escriptura.....	170
5. CONCLUSIONS FINALS I AGRAÏMENTS.....	173
6. ÍNDEX BIBLIOGRÀFIC.....	175
7. ÍNDEX WEBOGRÀFIC.....	179
8. MATERIAL COMPLEMENTARI.....	181
8.1. Índex provisional de <i>L'Ombra al Cel</i> (novel·la completa).....	181

8.2. Llista provisional de <i>Relats d'Antaddeau</i> i de les seves parts.....	182
8.3. Coberta de <i>L'Ombra al Cel</i> (novel·la completa).....	183
8.4. Contracoberta de <i>L'Ombra al Cel</i> (novel·la completa).....	184
8.5. Mapa d'Antaddeau (cicle 1783).....	185
8.6. Mostra de les primeres il·lustracions, corresponents al capítol 1 de <i>Prats Ombrívols</i>	186

1. Introducció

Mesos enrere, quan vaig començar a plantejar-me seriosament quin seria el meu Treball de Recerca, no vaig dubtar en cap moment que, d'una manera o d'una altra, tindria a veure amb la literatura. Em van passar moltes idees per la ment, totes típicament de lletres: mitologia clàssica o medieval, anàlisi d'una obra literària, estudi d'un autor desconegut... Tanmateix, llavors encara no comptava amb la llista (enorme, per cert) de suggeriments que l'institut i el seu professorat posarien a la nostra disposició; de manera que, un cop aquesta relació em va arribar a les mans, vaig deixar de banda, momentàniament, les meves idees anteriors per veure si n'hi trobava alguna altra que em semblés més adequada.

Temes locals... treballs d'estudi lingüístic, publicitat i mitjans de comunicació, aspectes socials de la tecnologia i de la informàtica actuals... psicologia, filosofia, llengües estrangeres, periodisme, història contemporània. Possibilitats infinites; i jo no semblava decidir-me per cap. Fins que, finalment, un tema concret em va cridar l'atenció; dues paraules màgiques que, totes dues juntes, encara ho són més: *Creació Literària*.

El primer cop que vaig fer una ullada a la descripció de la proposta —*Creació d'una novel·la o recull de contes o poesies amb un cert valor literari*—, de seguida ja se'm van ocórrer diverses preguntes. Em vaig dir: Pot arribar a ésser aquest un bon tema per a un treball d'investigació? *Específicament* d'investigació, com ho és el Treball de Recerca? I, quina mena d'investigació s'hi faria; personal, literària, lingüística...? Però, seria suficient?

Ho és. O, almenys, aquesta és la conclusió a la qual he arribat, personalment, un cop m'he introduït en el tema, dedicant-me no només a la novel·la, sinó també a la investigació bibliogràfica sobre la teoria de la literatura. El que passa és que, en aquest treball més que en qualsevol altre, la investigació i la recerca pròpiament dites sempre apareixen (o haurien de fer-ho) estretament lligades amb la pròpia creació.

En aquest petit estudi introductori de la creació literària, que és alhora un exercici literari i estilístic, hi mostraré i relacionaré entre elles diferents teories literàries i visions de la literatura; sobre què és i per a què serveix, si és que realment serveix per alguna cosa. En el meu treball no pretenc, de cap manera, submergir-se de forma profunda en la creació literària, ni tampoc incloure-hi totes i cadascuna de les grans obres que n'han parlat. Una proesa semblant seria més pròpia d'una tesi doctoral que no pas d'un Treball de Recerca de batxillerat. Tanmateix, sí que intentaré afegir-hi un tast de cadascun dels elements més interessants que es poden estudiar respecte a la creació literària. I per fer-ho em basaré sobretot en els articles —un gènere literari i periodístic molt cultivat en els últims segles—, que em seran especialment útils per al meu propòsit pel fet que les idees hi apareixen condensades en molt poques pàgines.

La teoria literària pròpiament dita no té una història gaire llarga. No va ser fins a principis del segle XX, amb el formalisme rus, que es va prendre una autèntica consciència del fet que fem una llengua per expressar-nos i que aquesta ha de tenir un origen i una raó de ser. Durant el treball, però, no m'encarregaré de resseguir de forma metòdica la història de la teoria literària, sinó que em limitaré a fer una reflexió més general, sense prendre partit per cap teoria concreta però, òbviament, afegint les meves valoracions personals en el procés d'interpretació dels articles. Com ja podeu veure al títol del treball, el que teniu a les mans no és res més que una petita introducció en aquest món tan ampli i meravellós que és la creació literària.

A més, i com ha estat el meu —el nostre— objectiu principal des de l'inici, també crearé la meua pròpia obra literària (inclosa com a part essencial del treball) i en descriuré breument el procés de planificació i de creació, relacionant-lo sempre que em sigui possible amb la part més teòrica del treball i amb la meua pròpia intenció literària. D'aquesta manera, i com ja he dit, la investigació personal, imaginativa i lingüística i la pròpiament bibliogràfica i gnoseològica caminaran agafades per la mà.

Finalment, no tinc més remei que disculpar-me per la gran longitud d'aquest Treball de Recerca, que sens dubte sobrepassa els límits establerts com a prudents en aquest cas. En la meua defensa diré que la idea del treball ja duia implícita des del principi aquesta circumstància, ja que resulta impossible escriure una novel·la només en trenta pàgines.

Tanmateix, la major part del treball consisteix justament en una obra literària, de lectura sens dubte molt més lleugera que la part teòrica; tot i que això no vol dir —òbviament— que la seva escriptura hagi estat més fàcil.

Ara sí; comencem.

2. Teoria de la creació literària

A partir d'articles dels segles XIX, XX i XXI

*La societat ha progressat:
ara cremen els meus llibres,
però a l'edat mitjana m'haurien cremat a mi.*

SIGMUND FREUD (1856-1939),
després de la crema de llibres nazi a Opernplatz

2.1. La literatura, un terme d'abast filosòfic

Literatura és un terme complex, de significat pràcticament inabastable, que ha anat prenent molts significats diferents —en sentit més o menys estricte— al llarg de la història d'Europa. I, més específicament, en l'àmbit de les llengües romàniques d'herència grega i llatina, que serà el que tractarem al llarg d'aquest treball, centrant-nos sobretot en la literatura catalana, en la castellana i en la hispanoamericana, amb algunes referències d'obres i d'autors cabdals en altres llengües.

Literatura, de la mateixa manera que *art* o *bellesa*, és un terme d'abast gairebé filosòfic. Una paraula que tothom coneix inconscientment, per herència tant cultural com lingüística, però que gairebé ningú no sabia explicar. Sembla evident que la literatura es basa en el llenguatge, en un ús *molt concret* d'aquest. Tal i com va escriure Mercè Rodoreda:¹ “Una novel·la són paraules. [...] Tota la gràcia de l'escriure radica a encertar el mitjà d'expressió.” La literatura no podria existir sense les paraules, ja que no només són l'instrument amb el qual es guia, sinó que elles mateixes *esdevenen*, i en molts casos *són*, literatura.

El primer pas en el procés d'intentar definir la literatura amb més o menys exactitud el trobaríem en la recerca etimològica dins de la mateixa paraula. *Literatura* prové del llatí *litteratura*, que al seu torn està format per *littera*, que vol dir *lletra* i en plural (*litterae*) també pot significar escrit, carta o cultura en general.² Aquesta paraula ha transcendit, com moltes altres, l'àmbit de les llengües exclusivament romàniques per incorporar-se al vocabulari de molts altres idiomes eslaus o germànics, com l'anglès (*literature*), l'alemany (*literatur*), el neerlandès (*literatuur*), l'eslovè (*literatura*), el rus (литература, en el nostre abecedari literalment *literatura*) o el bielorús (літаратура, *litaratura*).³

Però la paraula s'ha anat adaptant a diversos usos, normalment més col·loquials, amb

1 Dins el pròleg de *Mirall Trencat* (primera edició de l'any 1974).

RODORÉDA, Mercè. *Mirall Trencat*. Barcelona: Club Editor, 2000.

2 *Diccionario VOX ilustrado Latino-Español Español-Latino, décimotercera edición*. Barcelona: Bibliógraf S.A, 1980.

3 *Diccionaris Word Reference*. [en línia] <<http://www.wordreference.com>>

l'evolució de les llengües que l'empren. Actualment, en català, quan diem *literatura* ens podem referir a l'art d'escriure, al conjunt d'obres escrites d'un país o d'una època o, també, a creacions literàries orals, fet que contradiu completament l'origen etimològic del mot. Quan li diem a algú *només dius literatura*, com indica el Diccionari de l'Enciclopèdia Catalana,⁴ ho podem fer també amb connotacions negatives, referint-nos al fet que una persona només fa voltes i voltes a l'entorn d'un tema sense concretar la part més pràctica o d'interès real. En la nostra llengua, fins i tot, podem referir-nos per *literatura* a un conjunt d'obres escrites de qualsevol disciplina, encara que no siguin del tipus considerat literari o artístic.

Tot i això, en general, independentment de l'indret o de la cultura, per tradició sempre s'ha entès per *literatura* la disciplina que es dedica a expressar-se, ja sigui per escrit o oralment, emprant el llenguatge amb una finalitat estètica i recreant-se en la mateixa llengua. Però cada cultura i cada època ha tingut les seves pròpies normes específiques al respecte. Els romans, per exemple, creien que la historiografia era literatura, quan nosaltres actualment no ho diríem mai, ja que considerem la història una branca gairebé científica del coneixement.⁵ Per altra banda, els corrents avantguardistes del segle XX van esforçar-se a ser originals, a contradir l'afirmació que *l'art és bellesa*, però en el fons seguien dedicant-se al llenguatge amb finalitat estètica, encara que fos antiestètica. Per això, si a l'antiga Roma es considerava literatura la història, era perquè no només s'escrivia de forma menys estrictament *verídica* que actualment, sinó també perquè es feia amb un control del llenguatge, una tècnica i una consciència del propi ús de la llengua dignes de l'adjectiu *literari*.

Podríem dir, doncs, que la literatura és un ús especial del llenguatge, un mètode d'expressió, per anomenar-la d'alguna manera. Tots els crítics, escriptors i filòlegs que tracten la teoria de la literatura accepten, naturalment, que aquesta es basa sobretot en el llenguatge, ja que és allò que fa que sigui el que és, que *existeixi*. Com diu José María Valverde al principi del seu llibre *La literatura; Qué era y qué es*,⁶ en el qual fa una

4 INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1995.

5 MINISTERIO DE EDUCACIÓN DEL GOBIERNO DE ESPAÑA. "La historiografía romana". [en línia] Departamento de clásicas del Instituto español Cañada Blanch. [en línia] <<http://exterior.pntic.mec.es/hrag0000/pdfs/historiog.pdf>>

6 VALVERDE, José María. *La literatura; Qué era y qué es*. Barcelona: Montesinos editor, S.A., 1981, pàg. 7.

notable primera aproximació a la teoria literària:

“Podemos tomar como axioma: la literatura empieza y termina por ser lenguaje. Incluso si es canción, su música ha de ser una variante de la melodía propia de lo dicho, o, si no, matará la palabra, irreconocible en la audición.”

Explicat d'aquesta manera pot semblar força fàcil. Però, un cop s'ha entès que la literatura és, per norma general, un ús estètic o expressiu del llenguatge, al qual s'arriba per diversos mitjans que tractarem més endavant (representats sobretot pels oposats d'**inspiració** o de geni i **treball** o càlcul), apareixen moltes més qüestions més profundes per resoldre. Molts altres elements que fan que la literatura sigui literatura, i en els quals diverses persones, teories o moviments dubten o no estan d'acord els uns amb els altres.

Busquem definir la literatura. És a dir, posar-hi límits (*definio*, “de-finio”, en llatí significa *limitar*), perquè d'altra manera no podríem entendre-la. No podem dir únicament que la literatura és un ús especial del llenguatge, ja que aquesta consideració sempre serà més o menys subjectiva, de manera que gairebé qualsevol cosa escrita o dita podria arribar a anomenar-se literatura amb uns arguments adequats. A ningú —o a gairebé ningú— no se li ocurreria de dir que les instruccions d'una rentadora són literatura, per exemple. Però, per què no?

Després de llegir dotzenes de pàgines i d'articles diferents que tracten aquest tema, he arribat a definir diversos punts que els autors, filòlegs o crítics (però sobretot escriptors, ja que en aquesta introducció a la literatura ens centrarem en ells) coincideixen en el tractament quan es vol definir allò que és literatura i allò que no ho és. Abans de res, donem per suposat l'ús del llenguatge com a eina bàsica de la literatura —parlar d'una altra cosa ja seria excessivament abstracte i estaria fora de lloc— i anirem directament a aspectes més específics, com, per exemple, amb quina intenció s'utilitza aquest llenguatge en cada context concret.

2.2. Intenció, utilitat i perill de la literatura

La droga más dura. Així va anomenar Javier Cercas la literatura en un article publicat a *El País* l'any 2000,⁷ derivat de la notícia que la Generalitat havia canviat la llei d'educació, de manera que molts alumnes de batxillerat podien acabar-lo sense haver llegit cap obra literària. La tesi que defensa Cercas en el seu article —això sí, carregada de sarcasme—, segons la qual la literatura representa un perill enorme per l'ordre de la societat, no és tan diferent de la del mateix Plató, per exemple, el primer pensador occidental del qual es conserven obres que parlin de la creació literària, si bé no de forma específica. A la seva obra *La república*, Plató va dir que no tota la literatura té cabuda al seu Estat ideal, sinó només aquella que compleixi una funció essencialment didàctica:

“(parla Plató)—Aquells [mites] —vaig dir— que ens relataven Hesíode i Homer, i amb ells, la resta de poetes. Aquí tens els forjadors de falses narracions que han explicat i que expliquen a la gent.

(parla Adimant) —Quina mena de narracions —va preguntar— i què hi trobes de censurable?

—Allò —vaig dir —que cal censurar pel davant de tot i per sobre de tot. [...]

—I què és?

—Que es dona amb les paraules una falsa imatge de la naturalesa de déus i d'herois, com un pintor el retrat del qual no té la més mínima similitud amb relació al model que intenta reproduir. [...]

—És veritat —va dir—, aquesta mena d'històries són perilloses.

—I mai, ¡oh, Adimant!, han de ser narrades a la nostra ciutat —vaig dir—, ni s'ha de donar a entendre a un jove oient que, si comet els pitjors crims o castiga per qualsevol procediment les males accions del seu pare, farà així res d'extraordinari.”⁸

Plató deia que la literatura era *perillosa*, perquè feia que els ciutadans aprenguessin imatges errònies de les coses que ell considerava vertaderes, a més de conductes i de pensaments relacionats amb el mal. Plató volia tenir una societat controlada i perfecta i, per això, tota literatura havia de ser moralment adequada i, si no ho era, calia eliminar-

7 CERCAS, Javier. “La droga más dura”, dins de *El País*, 16 de maig de 2000.

8 PLATÓ. *La república*, amb una introducció de FERNÁNDEZ GALIANO, Manuel, pàgs. 61-62. [en línia] <<http://www.kehuelga.org/biblioteca/república.pdf>>

la.

“(parla Plató)—Si hi ha alguna manera de persuadir-los que mai ha existit cap ciutadà que s'hagi enemistat amb un altre i que és un crim fer-ho d'aquesta manera, aquests i no uns altres han de ser els contes que els ancians i les ancianes els expliquin als nens des que aquests neixen; i, una vegada arribats els ciutadans a la majoria d'edat, cal ordenar als poetes que inventin també narracions de la mateixa tendència.”

Amb aquestes advertències, Plató no fa res més que admetre i ressaltar l'enorme poder i influència que exerceix la creació literària en els ciutadans; una influència tan gran que podria fins i tot arribar a fer perillar la rígida i perfecta estructura social que ell va idear.

He fet aquest petit parèntesi, amb un referent tan conegut com és Plató, per fer notar que Cercas parla en termes molt similars en el seu article. Un aspecte molt important en la literatura, possiblement el més important a part de l'aspecte lingüístic —per això en parlo en primer lloc en aquest treball—, és la seva funció, la seva raó de ser, el fet pel qual existeix en primer lloc. Cercas diu, irònic:

“He dicho que a mi juicio la verdadera literatura no sirve absolutamente para nada; no es exacto. Sirve para dos cosas: para vivir más (o más intensamente) y para ser un hombre libre. Aclarado esto, coincidirán conmigo en que se trata de las dos cosas más peligrosas que existen: ¿se imaginan una sociedad en que a la gente le diera por empeñarse en dejar de llevar una vida de esclavo y en pasarlo bomba, en vez de respetar las reglas y cumplir las normas que nosotros le hemos convencido de que tiene que cumplir, pero que no pasaría absolutamente nada si no cumpliera? Sólo de pensarlo me dan escalofríos.”

Segons Cercas, doncs, i també segons Plató, la literatura té un poder enorme en la societat, i per això moltes persones —especialment aquelles que retenen algun tipus de poder basat en la ignorància o en la docilitat dels altres— se'n malfien.

Alguns entesos consideren que llegir o escriure es tracta d'una necessitat essencialment passatgera que se centra, bàsicament, en l'època de l'adolescència, quan les persones comencen a definir qui són i què pensen. La literatura pot ajudar els joves en aquest camí cap a l'autodeterminació. La novel·lista Belén Gopegui tracta, a un article a *El País*,⁹ justament aquest tema. Divideix les lectures en dos tipus: les lectures per plaer,

9 GOPEGUI, Belén. “De libros y lecturas”, dins de *El País*, 27 de maig de 1995.

centrades ja en l'època adulta, i les lectures per necessitat, centrades en l'adolescència. Escriu:

“Leer no es lo mismo que devorar libros. Yo he devorado muchos libros. Tenía que hacerlo. Cualquier adolescente que no entienda por qué no siempre la vida sale bien, [...] por qué siente celos, rabia, soledad, tiene que devorar libros. [...] No tengo la menor intención de defender el placer de la lectura. Si el adolescente elige devorar libros, si yo lo elegí, [...] no lo hice por placer. [...] En cambio, una tarde de lectura la decides tú.”

L'escriptor Antonio Muñoz Molina¹⁰ també comenta la importància de la literatura en la primera època de la vida:

“Yo creo que el período de nuestras vidas en el que se libra la batalla más difícil, que también resulta ser la definitiva, transcurre al final de la infancia y en la adolescencia, y no es casual que sea en ese tiempo cuando nos aficionamos a la literatura y a la rebeldía y cuando se decide inapelablemente nuestro porvenir. Es entonces cuando los libros, si nos han educado para acercarnos a ellos, nos importan más, porque intuimos que ocupan un lugar estratégico en la disputa, con frecuencia desconcertada y amarga, entre la realidad y el deseo, que por desgracia ya no son evidencias iguales.”

Susana Fortes també il·lustra aquest fet en un article a *El País*,¹¹ en el qual explica la gran influència que han exercit sobre ella les seves lectures, especialment durant la seva joventut:

“Recuerdo con toda nitidez la impresión que me causó la primera lectura de la novela [es refereix a *El siglo de las luces*¹²]. Página tras página iba adentrándome en las regiones aún desconocidas del amor y de la revolución. [...] Por momentos la densidad de las palabras me aproximaba a una extraña región de mí misma en la que entonces empezaban a perfilarse los ideales inalcanzables, las inquietantes dudas y los terribles temores que pueblan siempre la nebulosa de la adolescencia.”

Tanmateix, aquesta importància de la literatura en edats més joves no li treu pas valor a aquella que pugui tenir en la maduresa. Tot i que, com diu també Muñoz Molina, no pas tothom manté:

“[...] El fuego sagrado de la imaginación, el impulso antiguo y nunca desfallecido por interpretar

10 MUÑOZ MOLINA, Antonio. “La disciplina de la imaginación”, dins de *¿Por qué no es útil la literatura?* Madrid: Ediciones Hiperión, 1993.

11 FORTES, Susana. “El Torbellino de la Revolución”, dins de *El País*, 21 de setembre de 1996.

12 CARPENTIER, Alejo. *El siglo de las luces*. Madrid: Akal, 2008 (primera edició de 1962).

el mundo no mediante el análisis sino mediante la fábula, y de suspender de vez en cuando las leyes inflexibles de lo evidente para mirar al otro lado y descubrir lo que las apariencias aceptadas ocultan.”

De manera que hi ha persones que, en madurar, poden arribar a valorar menys els aspectes més imaginatius o revolucionaris de la literatura.

També hi ha persones, però, que creuen —sense la ironia burleta de Cercas, sinó prou seriosament— que la literatura no serveix per a res, que no té raó de ser i que mai no podrà influir en la societat ni en la manera de pensar de la majoria. Luís García Montero escriu, a la conclusió del seu article “¿Por qué no sirve de nada la poesía?”,¹³ les següents paraules, que també podem relacionar clarament amb Plató i amb la societat actual i les de totes les èpoques:

“Pues bien, la poesía es inútil porque vivimos en una sociedad grosera, donde las necesidades creadas tienen muy poco que ver con el talento y con las posibles fronteras de nuestro deseo; la poesía es inútil porque el conocimiento de los demás invita a la solidaridad, y la carrera por cubrir falsas necesidades exige otra cosa, competidores, alimañas carnívoras; [...] la poesía es inútil, como las humanidades en general, porque se gobierna mejor a los incultos, son más dóciles, se toman menos en serio su propia dignidad.”

García Montero valora la capacitat de la literatura per crear persones cultes i més tolerants, més difícils d'enganyar. Tanmateix, interpreta que no pot tenir cap cabuda ni espai en la nostra societat perquè al govern li interessa tenir la gent controlada i que pensi el menys possible, de manera que la literatura sempre es trobarà limitada o eliminada per altres interessos. Podem relacionar això clarament amb Plató perquè ell defensava, justament, el fet de manipular o d'eliminar tota creació poètica per servir els interessos dels governants. Perquè la literatura és *perillosa*, insisteixo, a causa de la seva capacitat d'ajudar a pensar, de formar l'opinió de la gent o d'estimular la imaginació i, en conseqüència, la rebel·lia.

D'aquesta manera arribem al centre de la qüestió. Moltes persones defensen —de fet, la majoria d'humanistes de qualsevol tipus ho fan— que la literatura sempre *aporta alguna cosa*. Tots els articles que he anat esmentant fins ara afirmen això d'una manera o

13 GARCÍA MONTERO, LUÍS. “¿Por qué no sirve de nada la poesía?”, dins de *¿Por qué no es útil la literatura?* Madrid: Ediciones Hiperión, 1993.

d'una altra. La literatura com a eina social... la literatura com a aprenentatge, com a manera de veure altres mons i altres formes de vida (per Mario Vargas Llosa,¹⁴ entre molts altres, la literatura serveix perquè les persones visquin les vides que no arribaran a tenir mai), de conèixer, d'eixamplar la imaginació... però, realment la literatura ha d'estar escrita amb algun objectiu concret i deliberat? Ha d'estar feta per transmetre valors o ideologies, o simplement per donar sensacions o deixar testimoni dels sentiments i les vivències de l'autor?

Segons Octavio Paz, premi Nobel de Literatura (1990), la poesia no serveix per fer judicis ni per ensenyar coses, sinó simplement per mostrar la condició humana, amb totes les seves virtuts i els seus defectes.¹⁵ Amb relació al que he comentat fa un moment de Vargas Llosa —respecte a la capacitat de viure vides diferents a la pròpia—, Alfredo Bryce Echenique¹⁶ també comenta que veu la literatura com una realitat dual: per una banda, un **plaer** per a l'escriptor, i per una altra, una **necessitat** d'aquest de plasmar tot allò que no ha pogut realitzar en vida. Es tracta d'una divisió idèntica a la que Belén Gopegui fa al seu article, esmentat abans.

Seguint amb la mateixa idea, Susana Fortes comenta que, a part de la necessitat d'expressió de l'autor, n'existeix una altra de complementària per part del lector:¹⁷

“Nadie podría soportar la vida sin otras vidas prestadas, o soñadas, o robadas. Nadie debería vivir sin esas otras vidas que palpitan vigorosas en los libros. A través de su lectura adquirimos el don de vivir en otra época, de habitar otras ciudades, de sentir como propias emociones ajenas, de cambiar de piel.”

Freud també parla, a *Introducció a la psicoanàlisi*, que moltes persones tenen necessitat d'expressar-se, de deixar constància al món dels seus pensaments i de les seves vivències.¹⁸ Plaer i necessitat, dos aspectes fonamentals de la literatura que molts autors han tractat dins de les seves mateixes obres literàries com a matèria argumental.¹⁹

14 VARGAS LLOSA, Mario. “El arte de mentir”, dins de *El País*, 25 de juliol de 1984.

15 PAZ LOZANO, Octavio. *El arco y la lira*. Fondo de Cultura Económica de España SL, 1992.

16 BRYCE ECHENIQUE, Alfredo. “Una actitud ante la literatura y el arte”, dins de *Cuadernos Hispanoamericanos*, núm. 680, 2007.

17 FORTES, Susana, *op.cit.*

18 FREUD, Sigmund. *Introducción al psicoanálisis*. Madrid: Alianza Editorial, 2002 (original de 1917).

19 Un bon exemple el trobaríem en G. A. BÉCQUER (1836-1870), autor postromàntic espanyol, la creació literària del qual sovint se centra en la pròpia creació literària, que li crea una angoixa vital. Pretén arribar a la perfecció absoluta mitjançant el llenguatge, fet que li resulta completament impossible, però

Per altra banda, la literatura sovint es combina amb la **historiografia**, per una banda —com ja he comentat, d'un principi no hi havia diferència entre una cosa i l'altra— i amb el **gènere didàctic**, per l'altra —el mateix Plató, com hem vist, defensava aquesta mena de literatura. Tot i les similituds i les ambigüitats, cal que ens fixem en el fet que totes dues mostren intencionalitats característiques, que les diferencien de la concepció més pura de literatura. No només són un exercici literari originat per la necessitat d'expressar-se de l'autor, ni tampoc no han estat fetes simplement per plaer, sinó que obeeixen un objectiu concret: **ensenyar o transmetre algun coneixement** —fets històrics o biogràfics, informació teòrica de qualsevol disciplina...— o alguna **moralitat, ideologia o pensament religiós**.

Seguim, doncs, amb el fil principal d'aquest apartat. Insisteixo en què hi ha opinions de tot tipus respecte a la funció de la literatura al llarg de la història. Ja n'he esmentat algunes. Per a Mercè Rodoreda, com explica al pròleg de *Mirall Trencat*,²⁰ la literatura consisteix a transmetre emocions de forma subtil, i també hi ha una clara distinció entre la historiografia o l'autobiografia i la literatura, tal i com comenta en aquest fragment:

“Algú, en sortir la novel·la [es refereix a *La Plaça del Diamant*],²¹ segur d'ell mateix, convençut que era molt intel·ligent i que havia descobert una gran veritat, em va preguntar si la Colometa [la protagonista] era jo. En tots els meus personatges hi ha característiques meves, però cap dels meus personatges no és jo. [...] El meu temps històric m'interessa d'una manera molt relativa. [...] Una novel·la és, també, un acte màgic. Reflecteix el que l'autor porta a dintre sense que gairebé sàpiga que va carregat amb tant de llast. Si hagués volgut parlar deliberadament del meu temps històric hauria escrit una crònica. N'hi ha de molt bones. Però no he nascut per limitar-me a parlar de fets concrets.”

Tot i això, aquestes transmissions *subtils* de sentiments sovint arriben a un nivell d'exageració o de decoració estilística i lingüística que dificulta enormement la lectura. Al principi del seu escrit “Entre Riba i Mallarmé”,²² l'escriptor Joan Ferraté diu, en una crítica clara als autors que arriben a aquests extrems, les paraules següents:

“El discurs poètic es torna de vegades extremadament complex. [...] L'objectiu de la lectura és

segueix tenint la **necessitat** d'escriure.

BÉCQUER, Gustavo Adolfo. *Rimas y Leyendas*. Madrid: Ediciones Alonso, 1975.

20 RODOREDÀ, Mercè, *op.cit.*

21 RODOREDÀ, Mercè. *La Plaça del Diamant*. Barcelona: Editorial Proa, 2007 (original de 1962).

22 FERRATÉ, Joan. “Entre Riba i Mallarmé”, dins de *Apunts en net*. Barcelona: Quaderns Crema, 1991.

treure l'entrellat d'aquesta complexitat i [...] arribar a fer tocar de peus a terra el poeta que ens desafia des del núvol ridícul damunt del qual s'ha hissat a força de xerrameca.”

Recuperant la idea que he esmentat abans que la literatura podria no tenir cap ús concret, trobem l'escrit “Importància de l'escriptor” de Josep Maria Espinàs,²³ que fa un retrat força acurat de la situació de l'escriptor en la societat moderna. Segons ell, la literatura és cosa de minories, i per això els escriptors han de tocar de peus a terra —podem relacionar-ho així amb l'article de Ferraté que acabo de citar més amunt— i ser conscients que les seves obres seran apreciades per només una petita part de la població. Tanmateix, els escriptors han de seguir existint perquè aquesta minoria pugui llegir, però sent conscients que la resta de la població mai no els farà cap cas. Cito aquí un fragment que ho il·lustra:

“De tota manera, si algú encara vol llegir, és evident que hi ha d'haver escriptors. Tenint en compte la demografia, és prudent que ens presentem amb l'adequada modèstia. Des d'aquest punt de vista, un escriptor pretensions fa més el ridícul que un vanitós cantant de pop. Les minories sempre han de procurar no enganyar-se sobre la seva condició de minories.”

Podem relacionar aquest fragment amb l'article de Belén Gopegui ja esmentat anteriorment,²⁴ que afirma que:

“Es difícil expulsar una cançió. [...] Los discos, además, no dan poder sino consignas. [...] Las consignas a veces son necesarias, te unen a los que son como tú, pero al hacerlo limitan tu mirada. Los libros la abren.”

D'aquesta manera, altres manifestacions artístiques més majoritàries —en aquest cas, ambdós autors se centren en la música— no poden ser comparades amb la literatura, segons la seva opinió, ja que aquesta és feta per i per a sectors minoritaris, ja que no es limita a donar les idees mastegades (les *consignes*) que segueixen les multituds, sinó que s'ha de digerir i interioritzar lentament. Precisament pel fet que no transmet idees mastegades, cada lector pot treure les seves pròpies conclusions, obrir-se de mires i esdevenir més tolerant; però, alhora, això és el que fa que el seu públic sigui tan limitat, ja que no tothom està disposat a dur a terme aquest esforç intel·lectual.

23 ESPINÀS, Josep Maria. “Importància de l'escriptor”, dins *El meu ofici*. Barcelona: La Campana, 2008, pàg. 141.

24 GOPEGUI, Belén, *op.cit.*

Encara podem trobar una altra referència a aquesta idea en el llibre de José María Valverde esmentat al principi del treball:²⁵

“La literatura, ¿empieza a ser cosa del pasado? ¿Vive realmente la literatura? No nos dejemos desorientar por las cifras editoriales —miseras al lado del consumo cinematográfico—, ni mucho menos por la numerosidad de las cátedras e investigaciones “científicas” dedicadas a la literatura. Una vez conversé con un editor sobre lo poco que realmente se lee, en comparación con lo que se publica: yo sugería que quizá sólo llegue al cinco por ciento de lo que se vende: el editor me acusó de excesivamente pesimista, porque él estaba convencido de que lo que se leía era nada menos que el diez por ciento.”

Però, és clar, no tots els entesos es conformen amb aquesta posició secundària, ni volen rendir-se al davant d'aquesta situació desavantatjosa. Com ja hem dit, la literatura és considerada *perillosa* per molts autors. Té la capacitat de formar persones i opinions, encara que no sempre estigui escrita amb aquesta intenció concreta ni hagi d'estar-ho, de manera que també pot canviar la societat fins a un cert punt, tal i com temia Plató. Es poden prendre moltes actituds al davant de la literatura; n'hem esmentat i il·lustrat unes quantes de les més importants amb diversos articles, tot i que en trobaríem moltíssimes més.

En resum: podem trobar la literatura com a forma d'evasió, la literatura per aprendre o per ensenyar, la literatura com a arma social revolucionària, la literatura per plaer, la literatura per necessitat, la literatura com a món minoritari en la societat, la literatura com a perill, la literatura com a rebel·lió, la literatura com a reflex de la humanitat.

Però, com arribem a transmetre tot això, sigui qui sigui l'autor, sigui quina sigui la seva intenció en crear una obra? Amb relació a l'ús del llenguatge, ja comentat al primer apartat, també trobem la literatura com a ficció, que és una altra de les seves característiques essencials. I aquest aspecte és el que tractarem a continuació.

²⁵ VALVERDE, José María, *op.cit.*, pàg. 103.

2.3. Veritat i mentida en la literatura; la dimensió i la memòria literària

Possiblement, d'entre tots els articles i els textos que he trobat, el que explica d'una forma més àmplia i detallada la idea de la veritat i de la mentida en la literatura és “El arte de mentir”.²⁶ En aquest escrit, l'escriptor Mario Vargas Llosa —espanyol de nacionalitat i peruà d'origen— fa referència, de nou, a la idea, mostrada a l'apartat anterior, que la literatura pot servir per evadir-nos de la nostra pròpia vida en la vida d'altres. Però ell encara va més enllà:

“Si las novelas son ciertas o falsas importa a cierta gente tanto como que sean buenas o malas, y muchos lectores, consciente o inconscientemente, hacen depender lo segundo de lo primero. Los inquisidores españoles, por ejemplo, prohibieron que se publicaran o importaran novelas en las colonias hispanoamericanas con el argumento de que esos libros disparatados y absurdos —es decir, mentirosos— podían ser perjudiciales para la salud espiritual de los indios. [...] Al prohibir [...] un género literario en abstracto, el Santo Oficio estableció algo que a sus ojos era una ley sin excepciones: que las novelas siempre mienten.”

I més endavant diu:

“Todas las novelas rehacen la realidad —embelleciéndola o empeorándola. [...] En esos sutiles o groseros agregados de la vida —en los que el novelista materializa sus obsesiones— reside la originalidad de una ficción.”

Per tant, per Vargas Llosa una obra literària serà millor si no es limita només a intentar reproduir la realitat —fet que, d'altra banda, és totalment impossible, perquè la literatura està feta de paraules i això fa que sigui essencialment *fictícia*—, sinó que la canvia depenent d'allò que senti o pensi el seu autor.

Un article molt actual de José María Ridaó,²⁷ escriptor i diplomàtic espanyol, també defensa la mateixa postura fent referència a la situació de la novel·la en la nostra societat. Segons ell, actualment hi ha la tendència a afirmar que les novel·les estan *basades en fets reals*, i hi ha moltes persones que aprecien aquest fet tant o més que la mateixa qualitat literària de l'escrit, com ja va dir Mario Vargas Llosa. Cito aquí uns fragments que ho

²⁶ VARGAS LLOSA, Mario, *op.cit.*

²⁷ RIDAÓ, José María. “Los fueros de la ficción”, dins de *El País*, 3 de desembre de 2009.

il·lustren:

“Las proclamas de realismo siguen dominando el panorama novelístico, pero de un realismo que no se afirma a través de la *verosimilitud* que produce el artificio narrativo, sino de la *veracidad* que proporciona la inclusión de uno o varios elementos históricos en el relato. [...] De manera imperceptible, en los últimos tiempos ha comenzado a instalarse la creencia de que el principal mérito de una novela reside en la fidelidad con la que recrea los hechos o los personajes verídicos en los que se basa. Es una creencia discutible [...] porque [...] se corre el riesgo de dar carta de naturaleza a una férrea visión normativa, a una asfixiante ortodoxia sobre cómo debe ser la novela.”

Molts autors consideren que la literatura mostra una veritat diferent a la del món real, però no pas per això menys vertadera; i que és precisament per això que la diferenciem tan clarament d'altres gèneres no literaris. El mateix Vargas Llosa diu:

“¿Qué diferencia hay entonces entre una ficción y un reportaje periodístico o un libro de historia? [...] Se trata de sistemas opuestos de aproximación a lo real: en tanto que la novela se rebela y transgrede la vida, aquellos géneros no pueden dejar de ser sus esclavos. La noción de verdad o mentira funciona de manera distinta en ambos casos. Para el periodismo o la historia, [...] a más cercanía, más verdad, y a más distancia, más mentira. [...] La verdad de la novela [...] depende [...] de su propia capacidad de persuasión, de la fuerza comunicativa de su fantasía.”

Podem establir una clara relació entre aquest fragment de *El arte de mentir* i la citació de Ridao que he inclòs anteriorment. Vargas Llosa considera que la diferència entre la història i la novel·la és que aquesta última no s'ha de basar en la pura realitat, sinó en la *versemblança* d'allò que mostra. És per això que Ridao, de la mateixa opinió, creu que la novel·la realista actual no és pròpiament novel·la: perquè dóna massa importància al fet d'establir bases *autènticament verídiques* sota l'argument i no pas a la literatura mateixa, ni a la seva capacitat de convèncer el lector.

Sobre la qualitat de la literatura de mostrar una realitat transformada, igualment real però alhora diferent al món que coneixem, en parla Luís García Montero:²⁸

“Los libros son para mí el espacio donde el deseo puede todavía seguir conspirando, sin excesivos sentimientos de ridículo, y una meditada lección de experiencia histórica. Por eso sólo puedo ser optimista junto a los libros. Recupero en ellos el poder de imaginar lo que no existe, y aprendo que lo inexistente, cuando los seres humanos lo sueñan una y otra vez, cuando lo exigen, llega a hacerse realidad, a sentar plaza entre nosotros.”

28 GARCÍA MONTERO, Luís, *op.cit.*

Del mateix tema parla Dolors Oller, professora de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona, en una entrevista feta per Marta Nadal:²⁹

“Mira, jo penso que la literatura, en definitiva, és un seguit de veus que ens parlen del món, [...] veus i paraules que, algunes vegades, pertanyen a individus que fa molt temps que són morts o que no existeixen en la realitat, atès que són éssers imaginaris i no sabem, amb certesa, si han existit o no. Sigui com sigui, però, tenint la seva veu, adquireixen tanta presència com els personatges reals de la vida quotidiana, o més.”

Trobem també una clara referència a aquesta capacitat de crear mons fantàstics a l'assaig “Cualquier memoria es literatura” de Mercedes Comellas.³⁰ Al seu inici hi diu, fent referència a la por que Plató tenia del poder deformatiu de la paraula, que ja hem comentat anteriorment:

“Esta capacidad falsaria y mágica de la palabra poética tiene sus raíces en el proceso de interiorización por el que lo literario se aloja en los senos de nuestra imaginación, forjando allí imágenes a la medida de las palabras —que no de las cosas—, fantasmas de lo irreal que [...] van construyendo como parásitos monstruosos un segundo mundo en peligrosa connivencia con el primer mundo, éste de las especies sensibles con entidad real. [...] Más poderosa aún en su artificio, la experiencia literaria se confunde con la experiencia vital sin que al cabo quede la posibilidad de deshacer el entuerto.”

Així doncs, segons Comellas, la literatura no únicament existeix d'una manera diferent a com ho fa el món real, del qual sorgeix, sinó que contínuament es produeix l'efecte invers: és a dir, que la literatura i la ficció afecten també de forma notable el món *real*. El mateix diu García Montero quan comenta que els somnis literaris es poden fer realitat, així com Oller quan esmenta la capacitat dels éssers imaginaris d'esdevenir tant importants com aquells que són físics i reals.

José Morales González, doctor en psicologia social, comenta també en l'article “La literatura o la vida”,³¹ basant-se en teòlegs literaris com Blanchot i Bataille, la capacitat de la literatura per alliberar-se dels marges de la realitat:

29 NADAL, Marta. “Dolors Oller; escoltar la literatura”, dins de *Serra d'Or*, núm. 450, juny de 1997.

30 COMELLAS, Mercedes. “Cualquier memoria es literatura (Memoria literaria y proceso de la creación)”, dins de *Entorno al tiempo, Philologia Hispalensis*, volum XV/2, Facultat de Filologia de Sevilla, 2001, pàgs. 31-32.

31 MORALES GONZÁLEZ, José. “La literatura, o la vida. Encuentro con las teorías literarias del siglo XX”, dins de *Athenea Digital*, núm. 3, primavera de 2003. [en línia] <<http://psicologiasocial.uab.es/athenea/index.php/atheneaDigital/article/viewArticle/80/80>>

“Lo que hace valedero a la literatura no es tanto dar cuenta con gran verosimilitud de una realidad comprensible a quien la lee por gozar de convencionalidad o amplia aceptación; para eso están los libros de historia oficial, los diagnósticos psicológicos, el sermón del líder religioso o las publicaciones científicas. La literatura cobra vigor por ser tremendamente replicona a las convenciones, por ser prueba empírica de la posibilidad de lo imposible; empírica porque su evidencia es ella misma.”

Tornem ara, després d'aquestes referències, al nostre propi camí per definir la literatura o per, com a mínim, aclarir-ne alguns conceptes o idees principals. Respecte a ella ara podem dir —a part de la seva base lingüística i de les moltes funcions que pugui tenir, ambdós punts esmentats en els apartats anteriors— que se situa en un lloc diferent al món que la majoria de persones considerem estrictament *real*. Segons la majoria dels autors actuals que busquen fer obres d'autèntic valor literari, com ja hem vist, la literatura no hauria de ser jutjada —com feien, per exemple, els novel·listes realistes— per la seva capacitat de reproduir el món i la història tal i com són, sinó pel poder de formar un món diferent al nostre però que alhora porti a dins la seva pròpia mena de veritat. Una mena de *dimensió paral·lela*, la **dimensió literària**, que sorgeix de nosaltres —éssers reals— i es basa en les nostres experiències —també reals—, però es converteix en quelcom diferent. La veritat i la mentida no tenen el mateix sentit dins d'aquesta dimensió literària que dins del món que tots coneixem, ja que tot allò que hi trobem esdevindrà veritat literària i es mesurarà pel seu grau de versemblança o per les sensacions que provoqui, i no pas per les bases històriques que pugui tenir.

En molts casos, aquesta *dimensió paral·lela*, segons l'opinió d'autors com el ja esmentat Vargas Llosa, ja *per se* té i ha de tenir la tendència de deformat la nostra realitat i rebel·lar-se contra ella. Si enllacem aquesta idea amb l'apartat anterior, quan parlàvem de la funció de crítica o de revolució social que pot tenir la literatura, podem veure que és possible que no calgui tenir aquesta intencionalitat des d'un principi, com ens plantejàvem; que és possible que la bona literatura, ja en la seva essència, sempre porti a dins una crítica o un intent de canviar alguna cosa, sense que l'autor es plantegi d'imprimir-hi aquesta crítica a l'hora de posar-se a escriure.

Comentem tot seguit algunes de les característiques d'aquesta *dimensió literària*. La mateixa Mercedes Comellas en fa un estudi ampli i complet en l'assaig anomenat

anteriorment, però trobem mencions a l'assumpte en molts altres articles.

En primer lloc trobem **el temps en la literatura**, un concepte molt difícil d'especificar i d'explicar. Vargas Llosa també hi fa una clara referència a “El arte de mentir” i relaciona directament el temps literari amb el tema, ja tractat, de la veritat i la mentida a la literatura:

“Al traducirse en palabras, los hechos sufren una modificación profunda. [...] *Lo que [se] describe se convierte en lo descrito.* [...] La vida real fluye y no se detiene, es inconmensurable, un caos en el que cada historia se mezcla con todas las historias y, por lo mismo, no empieza ni termina jamás.³² La vida de la ficción es un simulacro en el que aquel vertiginoso desorden se torna orden. [...] La soberanía de una novela no está dada sólo por el lenguaje en que está escrita. También, por su sistema temporal, la manera como discurre en ella la existencia. [...] Entre el tiempo real y el de una ficción hay siempre un abismo. El tiempo novelesco es un artificio fabricado para conseguir ciertos efectos psicológicos.”

Podem extreure'n la conclusió, doncs, que una altra causa per la qual diferenciem realitat i ficció és precisament aquesta dimensió temporal especial. Una notícia, per exemple, pot descriure uns fets ocorreguts en un moment concret, però mai no crearà, per exemple —com diu Vargas Llosa—, un espai temporal intern, independent dels segons i de les hores i dels dies i dels mesos, calculat deliberadament per causar certes sensacions al lector.

Mercedes Comellas descriu, a partir de diverses cites d'autors com el mític postromàntic Bécquer o el romàntic francès Victor Hugo, les dues bases en què un autor es fonamenta a l'hora d'escriure: la **memòria històrica**, referida a fets ocorreguts realment en el passat, i la **memòria textual**, en què l'autor recorda obres anteriors que ha llegit i s'hi inspira.³³ Cito aquí un fragment que ens ajudarà a afegir unes quantes idees més a la idea de la dimensió literària:

“Esto es: en el ejercicio de esta memoria textual la distancia entre el objeto, entre la materia, y

32 Aquesta última afirmació és gairebé idèntica a la que hem pogut veure a la pàgina anterior a la citació de “Cualquier memoria es literatura” de Mercedes Comellas.

COMELLAS, Mercedes, *op.cit.*

33 En aquesta mena de memòria (la memòria textual) és en la qual Comellas es fixa més al llarg del seu assaig, centrant tota la nostra herència literària —referint-nos, amb *nostra*, a l'europea— en els clàssics grecs i llatins, que, contràriament a la nostra concepció actual, creien que la imitació —fins i tot el plagi— era una pràctica positiva i n'encoratjaven la realització. D'aquesta manera, segons Comellas, es reconeixia ja la importància tan cabdal que tenen la imitació i la tradició en la literatura.

su conversión poética en la palabra es aún mayor que en el caso de la memoria histórica, porque se da un proceso intermedio en el que dicho objeto se identifica primero con un texto anterior que lo literaturiza, y sólo una vez encarnado en literatura, se transforma en palabra nueva y personal.”

En aquest fragment, Comellas descriu el procés de transformar una memòria en literatura. En aquest cas, no només es s'imagina el fet concret, es tradueix al llenguatge literari i finalment s'escriu, sinó que se segueix un pas intermedi que ella considera molt important: el d'identificar allò que es vol dir amb altres obres anteriors que hagin pogut tractar el mateix tema o algun de relacionat, per basar-s'hi i fonamentar-s'hi.

Així doncs, la dimensió literària es basa en la **memòria literària** o textual, l'acumulació de recursos, de cànons, de tòpics, de formes de llenguatge, etc. al llarg de la història de la literatura que no només serveix com a suport per als nous escriptors, sinó que propicia una *evolució* constant de la mateixa creació literària. Aquesta memòria literària es complementa amb la memòria històrica, anomenada anteriorment, que consisteix en els records i els esdeveniments reals que l'autor pot conèixer o pot haver viscut ell mateix.

Aquesta classificació feta per Comellas sembla prou adequada tenint en compte els escrits tractats anteriorment. La majoria d'autors diferencien clarament entre allò que és història —o ciència, o qualsevol altre escrit dedicat únicament a recordar alguna cosa— i literatura, i dins de les mateixes obres literàries també podem establir distincions entre uns elements i uns altres.

Per recolzar aquests escrits, afegiré aquí algunes citacions més que fan referència als mateixos temes. José Maria Valverde, per exemple,³⁴ fa una clara referència a la memòria literària de qualsevol lector, aquest cop aplicant-la a la poesia:

“La más intensa compañía que nos va haciendo la literatura a lo largo de la vida es la permanencia de la poesía en la memoria, en parte borrosa, en parte resonando en versos y aun en poemas enteros. Con el paso de los años, nuestra antología mental se va reduciendo —entran menos poemas, se descartan o se olvidan más, pero los versos que quedan se van haciendo estribillos de la vida mental, las palabras que mejor nos conservan enlazados con nosotros mismos, con nuestro ayer.”

Afegeixo aquí també una citació d'un altre article ja anomenat, tot i que no citat

34 VALVERDE, José María, *op.cit.*, pàg. 60.

encara: un article d'Alfredo Bryce Echenique, que també mostra la idea de l'ordre en l'art o en la literatura en contraposició al desordre de la vida:

“¿Cuál es [la relación más general entre el arte y la vida] y cómo debe darse? [...] La vida es desordenada, inesperada, infinitamente sorpresiva; en pocas palabras, la vida es un desconcertante cóctel de oposiciones. Frente a ella, el arte tiende al orden y es casi siempre todo orden, todo organización de materiales de trabajo.”

Aturem-nos aquí, un cop mostrades diverses idees generals de la dimensió, el temps i la memòria en la literatura, i dirigim-nos al següent punt. Fins ara hem dit que la literatura té una base lingüística; la literatura crea un món independent, diferent al real però estretament relacionat amb ell, i pot estar feta amb moltes intencionalitats i pot tenir moltes funcions. La literatura pot arribar a crear una dimensió especial, la dimensió literària, on el temps, la veritat i la mentida tenen un significat diferent al que nosaltres coneixem. Però s'ha d'escriure la literatura pel mer plaer de fer-la, per la *necessitat* de fer-la, o pel mer benefici —material, econòmic o d'una altra mena— que porta fer-la?

Tot seguit, en el següent apartat, parlarem de la pregunta eterna: és lícit fer l'art per l'art? És l'art —i, en conseqüència, la literatura— un negoci com qualsevol altre, o quelcom més important?

2.4. Literatura per literatura, o literatura de consum? Viure per escriure

Podem relacionar aquest apartat amb algunes idees introduïdes anteriorment, quan parlàvem de la funció i la utilitat de la literatura. Molts autors creuen que la literatura és cosa de minories, ja que el mercat actual es basa molt més en altres dimensions artístiques com la música o el cinema.

Tanmateix, i tot i que aquesta és una discussió indubtablement actual, aquesta qüestió —literatura per literatura, o literatura de consum?— s'ha plantejat al llarg de tota la història no només amb la literatura, sinó també amb tota la resta d'arts.

La literatura és un acte de comunicació —una paraula molt de moda en la societat moderna—, com hem comentat al primer apartat, ja que transmet paraules, sensacions, idees i fets a través del llenguatge. Tot i això, quan parlem de comunicació sempre pensem en un emissor i en un receptor, en un escriptor i en un lector. Sembla que aquesta relació hagi de ser cabdal i bàsica per a qualsevol acte literari... però no tots els escriptors ho creuen així. No sempre ocorre això en tots els casos.

Com ja hem pogut anar descobrint al llarg d'aquesta introducció al món de la creació literària, l'acte literari pot ser considerat des de múltiples punts de vista. Actualment sembla correcte donar una gran importància al mercat literari, a causa del nostre model econòmic capitalista. Per això a molts ens pot sorprendre saber que alguns autors, com el cèlebre fabulista espanyol Félix María de Samaniego o el pintor català Maties Palau Ferré, hagin arribat a destruir les seves pròpies obres, per una raó o per una altra. O que d'altres han pogut arribar a ser tan exigents de si mateixos —tot i no aconseguir així cap benefici material evident— com Gustave Flaubert,³⁵ exemple perfecte d'autor que basa la seva escriptura en el treball constant, i al qual ja tornarem a fer referència al següent

35 Novel·lista realista francès del segle XIX conegut especialment per la seva obra *Madame Bovary* (1857). L'obra tracta un tema molt adequat per la nostra recerca: la manera com una dona, que no està satisfeta amb la seva vida, se submergeix en el món dels llibres per oblidar el seu propi i acaba creient que tot allò que hi apareix també és possible en la realitat. Aquesta novel·la, juntament amb la novel·la anàloga *El ingenioso hidalgo don Quijote de la Mancha* (1605-1615), de Miguel de Cervantes Saavedra, en la qual possiblement es basa, representa el poder que pot arribar a tenir la fictícia *dimensió literària* en la vida quotidiana.

apartat en parlar de la inspiració.

Justament, Alfredo Bryce Echenique fa una al·lusió a aquest novel·lista al seu article “Una actitud ante la literatura y el arte”.³⁶ Utilitza aquesta referència per criticar aquelles persones que només viuen per fer art i que no es dediquen a aprofitar la vida; també menciona l'art per l'art, amb el qual tampoc no està d'acord. Cito aquí el fragment concret:

“Me opongo a aquella actitud que pretende utilizar la vida únicamente en función del arte, es decir, a servirse de la experiencia y del vivir entre la gente únicamente para nuestra creación. Para mí, el artista que hace esto es un monstruo. [...] Por otro lado, me opongo también a la concepción “del arte por el arte”, y en este sentido mantengo una actitud crítica ante una frase muy reveladora del temperamento de Flaubert. Decía este autor extraordinario: “Describirás el vino, el amor, a las mujeres y hasta a la gloria con la condición de que nunca seas un borracho, ni un amante, ni un esposo, ni un héroe”, aunque tal vez haya algo de injusticia en esta crítica a la insistencia con que Flaubert se refirió siempre al distanciamiento como elemento necesario de la creación artística.”

Així doncs, segons aquesta opinió, l'art i, més concretament, la literatura no haurien de ser un objectiu en sí mateixos, sinó una part més de la vida.

Podem enllaçar això amb la idea de la literatura de mercat i amb els autors que destrueixen les seves pròpies obres, aquests últims representant tot just l'extrem contrari a la literatura comercial. La literatura pot estar feta pel mer plaer de fer-la, pot tenir un objectiu clar —normalment complaure un públic, aconseguir un benefici econòmic o també altres objectius, com els anomenats al segon apartat— o, com sembla la solució ideal, pot equilibrar un extrem i l'altre.

Ara sí, centrem-nos en articles que hagin parlat d'aquesta qüestió concreta. Com a retrat de la situació actual del mercat literari, l'article “Me parece que nos atacan” de l'escriptor català Andreu Martín³⁷ resulta una font molt completa d'informació i d'opinió. Al llarg d'aquest article, l'autor explica com ell al principi no donava cap importància al mercat literari i escrivia allò que volia; però, en topat amb aquest món, va començar a dubtar de tot allò que estava fent. Fins aleshores, diu ell, no s'havia adonat que realment no s'amoinava per satisfer cap mena de públic:

³⁶ BRYCE ECHENIQUE, Alfredo., *op.cit.*

³⁷ MARTÍN, Andreu. “Me parece que nos atacan (De la influencia del mercado en la creación literaria)”. Madrid: *República de las letras*, núm 97, 2006.

“Hasta entonces, yo nunca había [...] escrito para un público. [...] Eso explicaba de pronto que, dedicándome a la novela policíaca (o negra), nunca hubiera creado un personaje fijo, que mis novelas fueran agresivas y casi ofensivas y que siempre huyera de la fórmula para escribir novelas con estructuras distintas en una continua experimentación. En otras palabras, resultaba (quizás resulto aún) desconcertante para el lector, y ésa no es una buena estrategia cuando quieres crearte un público.”

Al llarg d'aquest fragment, doncs, Martín defensa que, per aconseguir agradar a una gran quantitat de gent, és necessari crear un tipus de literatura determinada, més fàcil de comprendre. Tot i que ell no ho faci.

Així doncs, en el món literari hi trobem encara un altre aspecte important, un conflicte: entre les obres que tenen com a objectiu agradar un públic i les que simplement són fetes per l'autor perquè aquest hi troba plaer o en té la necessitat. I encara un altre problema relacionat: entre els autors que entenen la literatura com la seva feina i que hi dediquen només un temps de la seva vida, o entre els autors que viuen per escriure, buscant, en tot allò que fan idees i imatges que després plasmaran al paper, però sense viure-ho mai del tot.

Ja hem mostrat un exemple, en la citació anterior, que descriu aquest primer model d'escriptor, més comercial. Afegeixo aquí un altre fragment, extret també de “Una actitud ante la literatura y el arte”, que descriu el model de l'escriptor que viu només per escriure:

“No me cabe la menor duda de que la moral del escritor, en tanto que escritor, coincida pocas veces con la moral pública, o en todo caso con la moral del público. [...] Por ello, en cierta medida, el escritor es un solitario inevitablemente mezclado a la vida, pero que tiende siempre a situarse al margen de ella. Vive entre los hombres pero con una actitud sesgada, oblicua, una actitud que lo predispone siempre [...] hacia lo intemporal. [...]

Dicho esto, creo que nadie se sorprenderá de que ahora, además de solitario, afirme que el escritor es también, y básicamente, un egoísta. No recuerdo cuál fue el escritor que se me asincó una tarde y me dijo que si no hubiera sido el más grande de los egoístas jamás hubiera escrito sus libros. [...] Me decía [...] que el escritor no puede permitirse el lujo del altruismo y que por ningún motivo del mundo podía verse envuelto en emociones, ni siquiera en amores, es decir en las emociones y los amores que pretendía utilizar luego en la creación de una obra de arte.”

Aquest escriptor amb qui Alfredo Bryce Echenique va parlar, doncs, era un viu

exemple d'aquesta postura: l'escriptor no ha de viure del tot la vida, sinó que se n'ha de distanciar per poder descriure-la correctament en les seves obres. En conclusió: cal viure per escriure, però sense viure completament... la mateixa idea que defensava Flaubert.

Així doncs: el mercat (és a dir, el públic) en general sempre demana un tipus d'obra literària concreta. Com hem vist en apartats anteriors, aquest públic és més aviat petit,³⁸ amb l'excepció dels casos en què parlem de *best-sellers*, obres generalment de caire extremadament comercial. L'escriptor pot escollir d'escriure pel públic o d'escriure per ell mateix. També pot escollir viure la seva vida, a part de l'escriptura, o dedicar-la tota ella al seu ofici.

Més endavant tornarem a la idea de la literatura de consum i de l'ofici d'escriptor, quan parlem de la situació de la literatura en la societat actual; abans de res, tanmateix, mostrarem alguns conceptes generals respecte als mètodes d'escriptura, d'inspiració i de creació.

38 ESPINÀS, Josep Maria, *op.cit.*, pàgs. 140-141.

2.5. Com escriure: planificació, treball, inspiració, creació

Fins aquest punt hem aclarit alguns aspectes de la literatura que semblen ser una opinió comuna entre tots —o la majoria— dels escriptors. D'altres punts són més problemàtics, i en tota la història de la literatura encara no s'ha arribat a un acord sobre ells.

Com s'ha d'escriure? Una altra pregunta bàsica, una altra pregunta sense resposta. Cada autor té el seu propi mètode. Tanmateix, al llarg del temps trobem dues tendències molt clares al respecte: la que defensa que la literatura s'ha de crear només en moments d'**inspiració**, i la que creu que només es pot aconseguir crear bones obres si se segueix un mètode estricte i es fa un **treball** constant.

Ja hem anomenat Flaubert, exemple perfecte d'autor que treballa dur i perfecciona la seva obra al màxim. Un altre seria Edgar Allan Poe, que al seu assaig “La filosofia de la composició”³⁹ exposa la seva opinió respecte a la creació literària, segons la qual tots aquells autors que parlen d'inspiració menteixen i presumeixen, i en realitat només es poden aconseguir resultats a partir de l'esforç, sense intuïcions ni casualitats:

“Muchos escritores, especialmente los poetas, prefieren dejar creer a la gente que escriben gracias a una especie de sutil frenesí o de intuición extática; experimentarían verdaderos escalofríos si tuvieran que permitir al público echar una ojeada tras el telón, para contemplar los trabajosos y vacilantes embriones de pensamientos. La verdadera decisión se adopta en el último momento, ¡a tanta idea entrevista!, a veces sólo como en un relámpago y que durante tanto tiempo se resiste a mostrarse a plena luz, el pensamiento plenamente maduro pero desechado por ser de índole inabordable, la elección prudente y los arrepentimientos, las dolorosas raspaduras y las interpolación.”

A l'extrem contrari podríem trobar-hi, per exemple, Joan Maragall i la seva *paraula viva*,⁴⁰ il·lustrada clarament al discurs que va pronunciar l'any 1903 a l'Ateneu

39 POE, EDGAR Allan. “La filosofía de la composición”, 1846, pàg. 1. [en línia] <<http://webpages.ull.es/users/larozena/textos/FilosofiadelaComposicion.pdf>>

40 Joan MARAGALL (1860-1911), escriptor modernista català, defensava l'espontaneïtat de la llengua poètica. És a dir: que les obres s'han de fer en el moment d'inspiració i mai no s'han de modificar un cop acabades. MARAGALL, Joan. “Elogi de la paraula”, 1903.

Barcelonès:

“Heus aquí, doncs, com al predicar nosaltres l'exaltació de les llengües populars, no altra cosa prediquem que el pur imperi del verb creador, la infinita transformació de la terra en el cel, que és el més fondo anhel del veritable progrés humà. I així [...] nosaltres podem [...] seguir avant predicant la llei del verb, que és la llei del món.

Perquè essent el món creat pel verb, ¿qui, sinó el verb, ha de regir-lo cap al cel? I si el verb que omple la creació es manifesta a través de la terra per la paraula de l'home, que és la suprema expressió de cada terra, ¿qui altre arrelament de les terres pot ésser desitjat, si no és aquell assenyalat per la vida espontània dels llenguatges?”

Octavio Paz també esmenta al seu llibre⁴¹ l'inici del procés de creació literària, amb un enfocament que s'acosta més a l'ideal d'inspiració:

“La poesía parte de la situación humana original: [...] su temporalidad, su finitud. Por una vía que, a su manera, es también negativa, el poeta llega al borde del lenguaje. Y ese borde se llama silencio, página en blanco. Un silencio que es como un lago, una superficie lisa y compacta. Dentro, sumergidas, aguardan las palabras. Y hay que descender, ir al fondo, callar, esperar. La esterilidad precede a la inspiración, como el vacío a la plenitud. La palabra poética brota tras eras de sequía.”

Fins ara també hem esmentat diverses vegades la idea que cal pair les idees i les vivències i transformar-les en literatura a dins de la ment abans d'escriure-les. D'això en parla Mercedes Comellas a l'assaig “Cualquier memoria es literatura”, que ja hem anat tractant al llarg de diversos apartats.⁴² També en un article ja esmentat, “Una actitud ante la literatura y el arte” d'Alfredo Bryce Echenique,⁴³ l'autor parla de com s'ha d'escriure, de com el desordre de la vida ha de ser ordenat fins a encabir-lo dins de la dimensió literària; i també de com molts autors prenen nota de tot allò que els passa a la vida real per transmetre-ho a les lletres. En el fons, tots els aspectes que hem anat tractant fins ara s'apliquen en la pràctica quan l'autor es disposa a escriure: l'ús de la llengua, els jocs amb el temps i amb l'espai, la versemblança, la intencionalitat. Però existeixen tantes visions i tantes opinions al respecte com autors, societats i èpoques hi ha: en alguns casos existeixen, o han existit, limitacions de gènere o de temàtica, o de mètode; o, per al contrari, una llibertat total.

41 PAZ LOZANO, Octavio, *op.cit.*

42 COMELLAS, Mercedes, *op.cit.*

43 BRYCE ECHENIQUE, Alfredo, *op.cit.*

Afegiré aquí algunes citacions més per veure algunes d'aquestes opinions i d'aquests punts de vista, aplicats aquest cop de forma concreta a la mateixa experiència creativa.

Quim Monzó, al seu conte “Trenta línies”,⁴⁴ fa justament una valoració i una crítica de les limitacions preestablertes (de llargària o de temàtica) que es puguin trobar els escriptors en el seu procés creador. En cito aquí alguns fragments:

“L'escriptor comença a teclejar amb prevenció. Ha d'escriure un conte curt. Tothom parla, últimament, de les virtuts de la narrativa curta, però ell, si pogués ser sincer, confessaria que detesta els contes en general i els curts en particular. [...] Per això l'atterra la lleugeresa amb què els dits se li desplacen per les tecles, de manera que rere una paraula n'apareix una altra i a aquesta n'hi segueix una altra, i una altra, que acaben per configurar una línia, rere la qual se'n configura una altra—i una altra!—sense que aconseguixi centrar l'assumpte, perquè està avesat a les distàncies llargues: de vegades necessita cent pàgines per començar a intuir de què va el que escriu, i altres vegades ni amb dues-centes no ho aconseguix. No li ha passat mai pel cap amoïnar-se per l'extensió. [...] En canvi, per escriure aquest conte gairebé hauria d'agafar la cinta mètrica i posar-se a mesurar-lo. És absurd. És com demanar a un atleta maratonista que corri els cent metres amb dignitat.”

En canvi, però, també trobem exemples d'autors que en aquest límit troben precisament una nova manera de provar les seves habilitats en l'escriptura o de ser originals; com és el cas, per exemple, de contes experimentals tan breus que només estan formats per unes poques paraules.⁴⁵

Al pròleg de *Mirall trencat*,⁴⁶ ja citat anteriorment, Mercè Rodoreda parla d'allò que ella entén com a creació literària. Ella també és de l'opinió, com Maragall, que la planificació d'allò que ha d'escriure resta espontaneïtat a l'obra, i que la literatura es basa en gran part en la intuïció i en el sentiment en escriure-la:

“Una novel·la es fa amb una gran quantitat d'intuïcions, amb una certa quantitat d'imponderables, amb agonies i amb resurreccions de l'ànima, amb exaltacions, amb desenganys, amb reserves de memòria involuntària... tota una alquímia. Si jo no he sentit mai cap emoció davant d'una posta de sol, ¿com puc descriure o, millor dit, suggerir la màgia d'una posta de sol?”

Per tant, a més de defensar l'espontaneïtat poètica també creu que, contràriament al que deia Flaubert, cal experimentar les coses per poder descriure-les correctament en

44 MONZÓ, Quim. “Trenta línies”, dins de *Mil cretins*. Barcelona: Quaderns Crema, 2007.

45 BERTI, Eduardo. “Las palabras contadas”, dins de *Página 12*, 15 d'abril de 2007. [en línia] <<http://www.pagina12.com.ar>>

46 RODOREDA, Mercè, *op.cit.*

literatura. Més endavant, Rodoreda encara diu:

“Escriure bé costa. Per escriure bé entenc dir amb la màxima simplicitat les coses essencials. No s'aconsegueix sempre. Donar relleu a cada paraula; les més anodines poden brillar engegadores si les col·loques en el lloc adequat. Quan em surt una frase amb un gir diferent, tinc una petita sensació de victòria.”

Amb relació a aquest últim fragment, i també amb la creació de llibres de caire comercial, trobem en molts literats crítiques a la uniformització de la literatura, a la producció en massa, a no donar precisament la importància que cal a cada paraula i a cada línia. George Orwell, assagista i escriptor anglès, parla d'aquesta estandardització del llenguatge al seu assaig “La política i el llenguatge anglès”,⁴⁷ en el qual trobem, per exemple, aquest apartat (anomenat *Palabras sin sentido*), que fa referència al món de la crítica literària i artística:

“En ciertos escritos [...] es normal encontrar largos pasajes que carecen casi totalmente de significado. Palabras como *romántico, plástico, valores, humano, muerto, sentimental, natural, vitalidad*, tal como se usan en crítica de arte, son estrictamente un sinsentido, por cuanto no sólo no señalan un objeto que se pueda descubrir, sino que ni siquiera se espera que el lector lo descubra. [...] A menudo se emplean palabras de este tipo en forma deliberadamente deshonestas. Es decir, la persona que las usa tiene su propia definición privada, pero permite que su oyente piense que quiere decir algo bastante diferente.”

Així doncs, el llenguatge —base de la literatura— també pot tenir diverses pautes d'ús, formes preferibles, com la que mostra Orwell. També cada autor té la seva opinió al respecte, tot i que en general es valora la **originalitat** —com ja esmentàvem en parlar de Vargas Llosa— i la **personalitat**, tot i que ambdós criteris són molt subjectius.

Antonio Muñoz Molina⁴⁸ parla així de la feina de l'escriptor, en una posició intermèdia entre allò que és la idea de la inspiració i la idea del treball constant:

“Aprender a escribir libros es una tarea muy dura, un placer extremadamente laborioso que no se le regala a nadie. Lo que se llama la inspiración, la fluidez en la escritura, la sensación de que uno no arranca las palabras al papel, sino de que ellas van por delante señalando el camino, sólo llega, cuando llega, después de mucho tiempo de disciplina diaria.”

47 ORWELL, George. “La política y el lenguaje inglés”, 1946. [en línia] <<http://bioinfo.uib.es/~joemiro/RecEscr/Politicayidioma.pdf>>

48 MUÑOZ MOLINA, Antonio, *op.cit.*

No existeix, com ja hem dit, una manera concreta d'escriure; però, com en tots els casos, sembla que la opció més plausible sigui una combinació, un equilibri, entre diverses forces. La creació literària sembla ser una mescla de sort, de geni i de treball, en alguns casos amb més pes d'un element que no pas d'un altre.

Fins ara hem anat fent diverses mencions, al llarg de les explicacions i de la introducció de les cites, de la situació de la literatura en la societat actual. A continuació en farem una síntesi més clara i extraurem les conclusions finals de la nostra recerca.

2.6. La literatura i el món actual

Sembla que la literatura —o, com a mínim, aquella literatura amb una intenció que va més enllà de quelcom de comercial o de propagandístic— segueix sent, al cap i a la fi, una qüestió de minories; fins i tot en els països que, com el nostre, han eradicat gairebé del tot l'analfabetisme. Andreu Martín⁴⁹, quan finalment descobreix el món del comerciant de llibres actual, explica:

“Debo reconocer que ese choque con la realidad me dejó estupefacto y creo que hasta el día de hoy no he podido comprender cuáles son las reglas que rigen el mundo del vendedor de libros. [...] Porque la gran revolución del mercado literario parte en nuestro país del momento histórico, años 80, en que un directivo de la firma de productos Spontex entró como director general de una gran editorial como Plaza & Janés. [...] Ahora, cuando el editor entrega un libro a los comerciales, puede encontrarse con que éstos se lo devuelvan diciendo “Yo esto no lo vendo”, y no se vende. Vaya: no se publica. Directores de departamentos de marketing, más de ciencias que de letras, han acabado ocupando el cargo del editor-gestor cultural.”

I és veritat. Al llarg d'aquest petit treball, hem anat comentant diversos aspectes de la literatura que fan que sigui única, intentant assolir la fita impossible de trobar-ne una definició. Però tots aquests aspectes acadèmics, fins i tot filosòfics, perden importància quan traiem el cap al *món real*, quan ens trobem amb una societat que, per norma general, no els dóna cap mena de valor.

A “Importància de l'escriptor”,⁵⁰ ja anomenat abans, Josep Maria Espinàs també esmenta el mercat literari d'una forma similar:

“L'assistència a la Fira del Llibre de Frankfurt [considerada una de les més prestigioses del món] obriria els ulls a molts literats. Veuriem que els llibres de voluntat literària constitueixen un dos per cent, o potser un tres, dels llibres que es publiquen al món. O potser tiro llarg. El senyor García Márquez, premi Nobel, es va passejar l'any de la seva consagració pels passadissos de la Fira i la majoria de les persones [...] dels estands [...] no van girar el cap. Tothom estava ocupat a vendre —i a comprar— els drets de traducció a diverses llengües de llibres sobre peixos, sobre els museus de Florència, sobre economia, sobre turisme.”

Però ja hem parlat del mercat a l'apartat anterior. No, el que ens cal veure, ara, és

49 MARTÍN, Andreu, *op.cit.*

50 ESPINÀS, Josep Maria, *op.cit.*

que aquesta filosofia, aquesta manera de fer i de pensar essencialment antiliterària —perquè dificulta el reconeixement dels autors i també la distribució de moltes obres—, es reflecteix també a la resta de la societat. Ja hem citat anteriorment Luís García Montero, que deia:⁵¹ “La poesía es inútil porque vivimos en una sociedad grosera”. Sembla que el ciutadà actual del primer món no té temps ni esperit per dedicar-lo a activitats reflexives i pacients com ho poden ser la lectura o l'escriptura.

Ja l'any 1974, tot i que les seves paraules segueixen perfectament vigents, va dir l'escriptor català Joan Triadú:⁵²

“Els professionals [del llibre] es planyen més que mai del fet, prou demostrat, que la gent no llegeix. I volen dir, en concret, que la gent no llegeix llibres. Si la gent podia contestar —i quan s'escau la gent contesta— diria que hi ha ben bé dues o tres raons que li fan esquivar aquest producte que ara compleix (tal com l'entendem ara, és a dir assequible, difós, corrent, reproduïble) els cinc-cents anys: que el temps va escàs, que els llibres són cars i els diners curtegen; i encara, potser, que no sap què llegir...”

Per als entesos en matèria literària, per als amants de la literatura, per a tots aquells que s'interessin per ella en el sentit de la seva dimensió lingüística i temporal especial, de la seva estranya forma de mostrar la veritat i de tota la resta de coses que hem comentat, sembla que el panorama actual no és gaire esperançador. A la nostra societat, amb les noves tecnologies i els avenços tècnics als quals s'ha arribat, la difusió de les obres és cada cop més fàcil i, també, més dinàmica, amb moltes opcions per escollir. Experts s'esforcen d'integrar la literatura, com moltes altres coses, als temps canviants. Però el contingut, allò que realment importa, sovint s'oblida.⁵³

Tanmateix, no totes les visions són tan pessimistes. En general, sembla que les obres d'intencions pròpiament literàries (com les que hem esmentat al segon apartat) són

51 GARCÍA MONTERO, Luís, *op.cit.*

52 TRIADÚ, Joan. “Crisi del llibre o de l'educació de la lectura?”, dins de *Serra d'Or*, núm. 176., maig de 1974.

53 KOSKIMAA, Raine. “El repte del cibertext: ensenyar literatura en el món digital”, dins de *UOC Papers*, núm. 4, març de 2007.

En aquest article hi trobem un perfecte exemple de l'adaptació de la literatura als nous mitjans actuals i també a la societat moderna en general, amb l'aparició d'elements com els telèfons mòbils que modifiquen els arguments de les obres.

PUCHE, Paco. “El libro de papel ha muerto, ¡viva el libro de papel!”, dins de *El observador*, 30 d'octubre de 2009. [en línia] <<http://www.revistaelobservador.com>>

En aquest altre article, l'autor defensa la vigència del format dels llibres en paper al davant de les noves tecnologies.

poques, i que l'escriptor té un paper poc important en la societat; però l'escriptora Imma Monsó⁵⁴ comenta el següent, de manera que deixa entendre explícitament que l'escriptor sí que té un paper a la societat, encara que sigui petit:

“A les presentacions de llibres, especialment als pobles, on hi ha més espontaneïtat, he viscut de tot: des que ningú no obri la boca al revés, a no haver d'obrir-la jo perquè m'expliquen tota la seva vida o busquen explicacions de coses que jo no puc explicar; allò es converteix moltes vegades en teràpies de grup. Seria molt interessant analitzar el paper de xaman de l'escriptor de la societat actual. [...] Insisteixo en què l'acte d'escriure és tremendament irracional; la responsabilitat que et diposita el lector és brutal.”

Tot i que Monsó sembla referir-se més aviat al paper de l'escriptor com a persona, i no pas al paper de la seva obra, no és difícil trobar un clar paral·lelisme entre les seves paraules i el comentari, un pèl burleta, de Mercè Rodoreda al pròleg de *Mirall trencat*: “Algú, en sortir la novel·la, segur d'ell mateix, convençut que era molt intel·ligent i que havia descobert una gran veritat, em va preguntar si la Colometa era jo”.⁵⁵ La mateixa **incomprensió** de l'acte d'escriure, de la literatura mateixa, fa que gran part dels lectors prenguin postures que molts autors consideren inadequades, massa tancades per un món tan ambigu com és l'artístic i el literari, al qual cal enfrontar-se amb els ulls ben oberts i preparats per trobar-nos qualsevol cosa.

Dolors Oller⁵⁶ també fa una crítica a l'estat actual de l'escriptura, però referida als escriptors mateixos i a la seva incapacitat de determinar la seva pròpia intenció literària:

“És molt difícil que algú ens faci entendre una cosa que ell mateix no entén. Si parlem de novel·la actual, hi ha un tant per cent força elevat d'autors que entenen molt poques coses. Jo crec que no cal només explicar històries; [...] l'important és la intencionalitat amb què van lligades. I això és el que trobo a faltar, ara, una intenció interessant.”

Per tant, podem afirmar amb força seguretat que actualment ens trobem en una època de crisi de la literatura, amb la gran preponderància de la ciència i de la tècnica, de la imatge i del so, amb la difusió d'una manera de viure i de pensar que no deixa lloc per la creació literària en el seu estat més pur.

54 GELI, Carles. “La literatura pertany a la meua vida de 'zombi’”, dins de *El País*, dijous 12 de novembre de 2009.

55 RODOREDÀ, Mercè, *op.cit.*

56 NADAL, Marta, *op.cit.*

2.7. Conclusió

Ara, com a conclusió, buscarem un concepte, una idea general en tot el que hem tractat fins ara. Repetirem la pregunta amb què hem començat: què és la literatura? I per a què serveix?

La literatura és un mitjà expressiu que fem els humans i que es basa justament en la seva ambigüitat, en la capacitat interpretativa per part tant de l'escriptor com del lector. La literatura té una base lingüística, i sovint emprava aquesta llengua per recrear-s'hi amb una intenció estètica. A més, la literatura serveix per transmetre emocions i sentiments, per mostrar l'opinió de l'autor, per comunicar coneixements, per satisfer la necessitat expressiva del seu autor o la necessitat d'evadir-se de l'autor o del lector, per formar la personalitat, per fer que les persones puguin viure vides que no són les seves, per crear persones cultes i més tolerants, per testimoniar vides o fets, per canviar la societat o, fins i tot, pot no servir per a res. La intencionalitat i la funció de la literatura dependran sempre de l'autor, del lector, del context en què s'hagi escrit l'obra, de la situació en què s'hagi llegit i un etern etcètera. Molta literatura, fins i tot, no té per què haver estat escrita per a un públic, sinó només per satisfer les necessitats de l'autor, les quals no cal que siguin econòmiques.

Per altra banda, ara sabem que la dimensió literària, que es transmet mitjançant la paraula, no pot ser considerada de la mateixa manera que el món real —del qual sorgeix i, per tant, depèn—, ja que el temps, l'espai, la veritat i la mentida... sempre han de ser entesos d'una altra manera quan es trobem dins de la *ficció*. Perquè la literatura és essencialment fictícia, ja que es troba limitada —o magnificada, segons com ho interpretem— per la paraula.

També sabem que les obres literàries poden ser escrites amb treball constant de l'autor, potser per una inspiració sobtada o pel geni creador, o per una barreja de totes aquestes aptituds. I l'escriptor sempre es basarà en els seus *records* i *experiències* (que ell hagi viscut o que li hagin explicat) o en la *memòria literària* que li han transmès la resta d'obres que ha llegit, que li serveixen de suport perquè ell, o ella, col·loqui la següent

pedra.

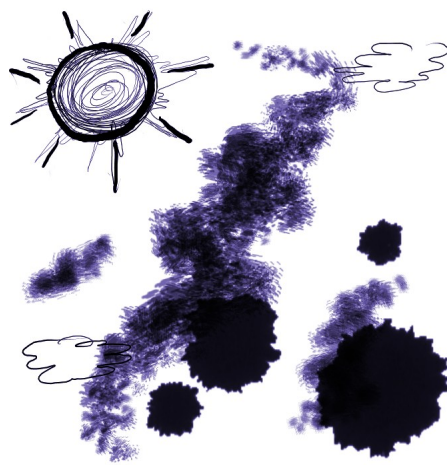
També hem descobert alguns aspectes de la situació actual de la literatura, del poc interès per la lectura en general, del mercat literari, de la influència de la ciència i de la tecnologia sobre la literatura, de com la música i el cinema la superen en consum...

Per tant, en aquesta petita introducció no hem arribat a una conclusió clara i única respecte a la literatura; al cap i a la fi, no ho ha fet mai ningú i, possiblement, mai ningú no ho aconseguirà. Però ara sí que sabem que la literatura és tan característica en sí mateixa precisament perquè resulta indefinible. Aquesta indefinició és allò que fa que sigui un art, allò que la diferencia dels escrits i de les paraules ordinàries. Però, al mateix temps, el que la fa exclusiva i única entre la resta d'arts és justament el fet que la seva realitat es limita únicament a la paraula, i aquesta es mescla amb la imaginació per crear una altra dimensió diferent, on tot és possible.

3. Creació literària pràctica

Esriptura d'una novel·la en català

Prats Ombrívols,

llibre primer de
L'Ombra al Cel

*Un extraordinario poeta [...] dice cosas
grandes con palabras tan humildes como
"caballo", "lluvia" y "apalear". Al revés de ciertos
escritores que dicen con palabras grandiosas
cosas chiquititas.*

ERNESTO R. SÁBATO

Introducció

Fins ara hem tractat la literatura —i, més concretament, el procés creatiu— de forma estrictament teòrica.

Tanmateix, paral·lelament a la recerca d'articles i al redactat de la *Teoria de la creació literària a partir d'articles dels segles XIX, XX i XXI*, mostrada anteriorment, durant aquests mesos també m'he dedicat a escriure la meva pròpia novel·la, per experimentar de forma directa el procés de creació.

El resultat és *Prats Ombrívols*, la primera part de la novel·la de gènere fantàstic *L'Ombra al Cel*, que és mostrada tot seguit. Al llarg de l'escriptura de l'obra, amb un seguiment per part de les meves tutores, m'he anat plantejant preguntes com les que hem tractat anteriorment: per què escric? Què pretenc mostrar? De quina manera considero la veritat i la ficció dins de la meva obra? Com puc jugar amb el temps, amb l'espai...? El fet d'experimentar en primera persona la creació literària, alhora que l'estudiava de forma teòrica, ha fet que totes dues parts del treball —teòrica i pràctica— s'hagin complementat a la perfecció.

Però totes aquestes preguntes ja les respondrem més endavant, a la conclusió del treball. Ara cal començar la lectura de la novel·la. Espero que us agradi.

Prefaci

Abans de començar a llegir aquesta història —o, més ben dit, encara, aquest relat—, oblideu-vos de tot el món que creieu conèixer, perquè els fets que hi apareixen explicats no ocorren sinó en una altra realitat, diferent a la nostra però també extraordinàriament semblant. Aquest és el primer dels relats coneguts que ocorren al continent d'Antaddeau, lloc de fantasia, d'horror i de misteri. Un indret també anomenat, per diverses raons, la Terra dels Quatre Punts Cardinals.

Els primers manuscrits antadons van ser trobats, com no podia ser d'una altra manera, al fons de l'arxiu d'una vella biblioteca, ja fa més de cinc-cents anys. Ningú, per moltes investigacions que s'hagin fet al respecte, no té encara ni una idea remota de com van arribar allà, ni de com és possible que es trobin a les nostres mans. Malgrat el llarg temps que ha passat des que van ésser descoberts, la major part del seu contingut se'ns havia mantingut ocult fins fa molt poc, quan finalment vam trobar la clau de les llengües *katanicantadenques*, en les quals han estat escrits la majoria dels textos.

Aquí us presentem en la nostra llengua una traducció, tan fidel com ens ha estat possible, de la transcripció original d'un relat oral, gairebé tradicional, conegut en terres antadones com *La tenebrosa història dels temps de l'Ombra*, tot i que nosaltres, per raons tant estètiques com argumentals, hem decidit anomenar-lo, simplement, *L'Ombra al Cel*. Si hem pogut recuperar aquest text abans que els altres ha estat gràcies a la similitud del seu llenguatge base original, el francès comú o *frranqéesain*, amb el francès que tots nosaltres coneixem, tot i la gran quantitat de vocabulari d'origen *katanicantadènc* que ens hi hem trobat durant el procés de traducció. Per ajustar-nos més estrictament a les diferents llengües que apareixen al llarg del relat, a més de per facilitar al lector la comprensió d'alguns dels diàlegs, en diverses ocasions ens hem permès la llicència de deixar intactes certes paraules en el seu llenguatge original, ja sigui francès comú, francès arcaic, antadí comú, antadí antic, càtic, orussià, ustratalénc o qualsevol de les variants de l'oquinès. Al final del volum hi apareix un apèndix amb diferents indicacions bàsiques de vocabulari i de fonètica.

A Antaddeau el temps no es compta en mesos ni en anys, sinó en estacions.

D'estacions n'hi ha cinc de principals —i una més, que només apareix cada cert temps—, i el pas de totes elles s'anomena *cicle*. Un cicle consta, aproximadament, de dos-cents seixanta dies. En la societat de la majoria de races i espècies antadones, la maduresa d'edat s'assoleix al vint-i-cinquè cicle de vida, tot i que això pot variar força quan es tracta d'éssers més longeus. Al llarg del volum hem afegit indicacions respecte a les equivalències entre les mesures d'edat antadones i les terrestres, que us seran necessàries per la vostra lectura.

En el tediós procés de traducció, i a causa també d'algunes parts del text que no eren intel·ligibles o que estaven fragmentades, hem hagut d'anar fent algunes suposicions i afegint elements de collita pròpia; per aquest motiu, és possible que el relat no sigui del tot fidedigne, tot i que els canvis que hi hem efectuat són gairebé nuls. Sobretot, per a més comoditat en la lectura, hem decidit dividir la història en tres parts, tallant-la per on ens ha semblat més convenient.

Tenim l'esperança de poder reconstruir, d'alguna manera, la vida a Antaddeau amb els diferents relats, a mesura que anem descobrint els seus misteris. Però el que teniu a les mans, *L'Ombra al Cel*, s'allunya notablement d'un text costumista, tot i les valuoses informacions que incorpora sobre el seu món i la societat dels Prats. És, per sobre de tot, una història de persones i de pors, de tensions i de secrets.

Esperem que gaudiu de la lectura.

Pròleg

Quan tota aquesta història va començar —l'arribada de la Majaráth, la fundació de Cieleterre, l'aparició d'un núvol fosc al cel— jo encara no em trobava entre vosaltres. Per aquest motiu, és probable que aquest relat resulti vague o equívoc en alguns moments, tot i que intentaré ajustar-me a la veritat tant com pugui... o, com a mínim, als fets que crec conèixer i, d'entre tots aquests, als que crec que són realment certs.

Si sé tot el que sé, si conec amb detall el que va ocórrer ja fa tantes estacions, quan jo encara ni tan sols no havia nascut, és gràcies a segones i a terceres persones; gent que hi era present, i gent que no. A molts d'ells els coneixeu; segurament, identificareu en aquest relat un bon munt de noms familiars, de mestres i d'alumnes de l'Escola, d'amics o de parents... fins i tot d'enemics. De manera que, si voleu saber-ho tot per fi, si desitgeu que us relati aquests misteriosos esdeveniments de ja fa gairebé tres desenes de cicles,⁵⁷ pareu bé l'orella; perquè les memòries són fugisseres, i serà millor que us expliqui avui un relat els detalls del qual aniré oblidant amb el pas, sempre ineluctable, del temps.

Aquesta és una història autèntica, horrorosa, deliciosament traumàtica, que es va trenar durant una època nefasta per a la història d'Antaddeau. Us parlo dels tenebrosos temps de l'Ombra, de les èpoques en què una plaga mortal d'origen desconegut va omplir el cel de molts països i va causar la mort a milers de persones.

Però més val que doni pas al relat... als records que m'han estat transmesos a través de les paraules, i que ara, de la mateixa manera, passaran a ser vostres.

⁵⁷ 30 cicles equivalen, aproximadament, a 20 anys terrestres. Consulteu el prefaci o les notes al peu següents per a més informació.

Capítol 1

Haral·lális

—Aquí n'hi ha un altre!

Era a principis de l'època del creixement; les plantes ja havien florit, i els Prats de les Passions semblaven un mar acolorit ple d'herba i de fulles verges. L'època del creixement és, per a gran part dels habitants dels Prats, possiblement l'estació més esperada. S'hi poden prendre un llarg descans, abandonant la seva àrdua feina als camps i aturant-se a observar el sol i les plantes, esperant que aquestes creixin prou com per dur a terme la Collita cíclica. S'asseuen a les seves terrasses, als seus jardins, a les teulades de les seves cases cilíndriques i blanques com la neu, i es dediquen a observar els ocells, a llegir (els pocs que sàpiguen fer-ho) o simplement a conversar els uns amb els altres. La majoria de nosaltres coneixem aquests costums de primera mà; així que suposo que us podreu imaginar perfectament la bellesa i la tranquil·litat de les nostres terres durant aquesta estació, amb el vent sacsejant suaument els arbres, prims i llargs, i provocant onades verdes en aquest mar etern i imaginari.

Moltes de les persones amb qui he parlat han gaudit explicant-me amb tot detall la bellesa especial d'aquella època del creixement, més etèria i lluminosa que qualsevol altra que haguessin vist mai. Diuen que el cel era tan blau que semblava pintat, amb uns núvols blanquíssims que de tant en tant descarregaven una pluja freda i lleugera que gairebé no arribava a mullar; l'herba es notava fresca i humida sota els peus nus, i les flors feien una olor encisadora. Aquell cicle, la bellesa idíl·lica dels Prats es va multiplicar, apareixent amb tota la seva esplendor.

És clar que no puc afirmar ni negar que tot això sigui veritat o no, ja que jo no hi era; però sí que puc posar-ho en dubte. I tinc molt clara una cosa: aquest record —sigui autèntic o no—, aquesta idealització d'una època, ha de ser en gran part psicològic. N'estic completament convençuda. Per què, em pregunteu? Doncs, simplement, perquè contrasta enormement i terrorífica amb el que va venir després.

Ja era gairebé de nit; la llum taronja del sol ponent, mig amagat rere uns núvols flonjos, ho acoloria tot de tons vermells i brillants, que encara donaven un aire més eteri a aquell paisatge.

—Un altre, Roid! Aquí sota!

En Roid va alçar el cap ràpidament, però amb calma. Llavors ja duia la capa marró, sempre la duia, i mai no se li veia res de la cara ni del cos; només les cames, pal·lidíssimes, que duia al descobert, i els peus descalços.

—On ets, Ionléu? No et veig —va dir en veu alta.

—Sota el pont! —va sentir que cridava la mateixa veu masculina que abans, greu i vibrant, en antadí. Algú que no conegués la llengua hauria pogut confondre aquell crit amb el d'un ocell.

—D'acord, ara mateix hi vaig! —va respondre-li en Roid, parlant molt alt perquè l'altre el sentís des de la distància. I llavors va iniciar la seva correguda a cegues, esquivant els cossos que hi havia escampats per l'asfalt, notant com aquest li cremava la pell.

La meva mare m'ha explicat que, en aquell rescat a Haral·lális, que va ser un dels primers que van dur a terme amb l'Organització —que llavors ni tan sols no tenia nom—, hi van morir prop de tres-centes persones. Només van aconseguir salvar-ne tres; i una d'elles es trobava a sota del pont del canal del poble, moribunda i agonitzant, en el moment en què van arribar. Per desgràcia, no he pogut gaudir del testimoni d'en Ionléu, la persona que la va trobar, perquè m'ho expliqués en detall; com tots sabeu, va morir poc després de l'aparició de l'Ombra, per uns motius i en unes circumstàncies que ja tractaré més endavant. Per altra banda, sí que he pogut parlar amb en Roid i amb la metgessa Rrúu, que va ser qui la va atendre. M'han descrit com es van sentir, com els va afectar la imatge terrorífica i corprenedora d'una jove temòria, de no més de setze o disset cicles de vida,⁵⁸ retorcent-se al terra i boquejant com un peix fora de l'aigua, la seva pell tan irritada i cremada que es desfeia al tacte més lleu. I és que, tot i que tots dos eren inusualment forts —tant en cos com en ànima—, no van poder evitar que els pugés el

58 Entre onze i dotze anys.

vòmit, que se'ls sacsegessin les entranyes, al davant d'aquell espectacle.

Com qualsevol temòori, la noia tenia la pell molt fosca i el cos prim, alt i musculat, amb les articulacions molt marcades. El seu rostre era allargat i punxegut, amb els pòmuls sobresortints i les faccions suaus i llises, emmarcat per una cabellera curta i mal tallada, d'un color vermellós encara més realçat per la claror ataronjada del sol ponent. En Roid ha dit que, precisament, va ser la bellesa i l'aparença innocent d'aquella noia el que més els va impactar; perquè, quan un objecte lleig s'embruteix i es deteriora, aquest fet pot provocar pena i fàstic, però mai no ho farà tant com quan es podreix una cosa bonica.

—Sisplau, Ímassy, aquí! No podem amb ella! Hem de deixar-la-hi a la Rrúu i continuar! —va exclamar en Ionléu, que estava tot ell suat i ple de taques de cendra i de sang. Les mànigues del seu vestit també estaven ensagnades a les puntes. La noia encara forcejava, i l'home, que no era precisament massa corpulent, estava tenint problemes per sostenir-la. Tot just quan l'Ímassy es dirigia corrent cap a ell, va exclamar, mirant per sobre de l'espatlla d'aquest:—. Per fi! Ajuda'm, sisplau!

En Roid tot just arribava. Tant ell com l'Ímassy van haver d'ajudar en Ionléu a sostenir la noia; a part d'ells, no pas menys de deu persones van sentir els crits i van resultar testimonis, amb ulls oberts i curiositat morbosa, de tota aquella commoció; de com el cos de la noia es movia espasmòdicament, d'una forma esborronadora, i no parava de cridar paraules inconnexes amb aquella veu aguda i trencada que feia posar els pèls de punta. El seu rostre, en realitat tan atractiu, estava ple d'arrugues causades per la seva expressió inquieta, esporuguida, espantada, *horroritzada*. Sempre, sempre era el mateix; i és que no sé si ho sabeu, perquè potser ningú no s'ha pres ja la molèstia d'explicar-vos una cosa tan trista i tan inútil, però l'Ombra no afectava només la pell i els pulmons; l'Ombra no només creava un tel de tenebres que embrutava l'aire i enfosquia el món; l'Ombra no només assecava i podia les plantes dels camps. L'Ombra feia *embogir* les persones.

—La porta —va murmurar la noia enmig d'aquella mena d'estat de semi inconsciència, com si somiés. Es va aturar un moment, i en Roid va aprofitar l'ocasió i va agafar-la, per carregar-se-la a l'espatlla i dur-la al carro dels malalts; però llavors ella va començar a sacsejar-se un altre cop, encara més fort que abans, amb els ulls verds fora de

les òrbites:— Vine aquí! La porta... mor... la... *¡mata'm!*

En Roid —que, per sort, ja era tan musculat com ho és ara o encara més— va fer com si no la sentís (era millor ignorar-la; si hi hagués pensat gaire, s'hauria tornat boig), la va agafar i se la va endur corrent. I és que les missions de rescat, ja des del principi, consistien precisament en això: *entra, atrapa, corre, calla*. No hi havia temps per pensar, no hi havia temps per avisos: la mort i el dolor es movien més ràpid que les seves cames i que els seus carros, i ells sempre, sempre anaven trepitjant-los els talons, una mica massa enrere, una mica massa tard.

El carro feia un soroll repetitiu i angoixant en topar amb les pedretes invisibles del camí, amagades sota la gespa eterna. La jove Mrrrîa duia les regnes, com sempre; igual que en Roid, anava completament tapada amb roba fosca, de manera que d'ella no se'n podia percebre res més que la seva alçada, molt superior als dos metres, i els ulls, d'un color marró clar, gairebé daurat. No sé si haureu sentit mai ningú parlar d'ella, ja que, per desgràcia, ja no es troba entre nosaltres, però era una jove molt valenta, rebel i activa, de l'espècie arsòria; és per això que no podia exposar la seva pell a la llum del sol, i amb prou feines a la llum de les llunes.

Mentre la Mrrrîa s'ocupava dels cavalls, al darrere, al carro, el vell Róf no parava de remugar, tot preparant embenatges i pocions; al mateix temps, la metgessa Rrúu anava atenent les tres persones que havien pogut treure amb vida d'Haral·lális (inclosa la noia temòria d'abans), i l'Ímassy i en Ionléu, juntament amb en Roid —qui, segons la Rrúu, es comportava d'una forma un pèl estranya— examinaven uns mapes d'Antaddeau amb aire pensatiu. La meua mare no hi era, en aquell carro; s'havia quedat enrere, intentant trobar alguna cosa, una persona o una pista o el que fos, que se'ls hagués pogut escapar. Només un dels carros s'havia avançat, per tal d'allunyar-se de la zona d'influència de l'Ombra i estalviar més patiment als malalts; però la resta del grup seguia examinant Haral·lális, enmig d'una recerca desesperada abans d'abandonar aquell lloc, potser per sempre, i seguir endavant cap al desconegut.

—Accelerrra? Avorrrrit —va preguntar la Mrrrîa en francès. No controlava gaire

l'idioma, i les paraules van sortir estranyes i gairebé incomprendibles des de les profunditats de la seva caputxa negra i de la tela que li cobria la boca.

—No. Hem d'esperar que tornin els altres. Si vas massa de pressa, els perdrem —va respondre-li en Roid, que seguia observant, immòbil, el mapa que tenia a les mans. S'havia d'ajudar amb el fanalet de gas, ja que, tot i que les quatre llunes del cel produïen força claror, preferia no fer-se gaire malbé la vista. En Ionléu va somriure; aquest gest, en ell, era especialment impactant, perquè tenia les dents enormes i blanques i la boca molt grossa, de manera que tot feia un contrast enorme amb la seva pell fosca.

—No cal que parlis en francès, Mrrrîa. No hi ha cap *cap-de-verdura* a la vista —va dir-li en antadí, i llavors va riure escandalosament. El comentari semblava tan fora de lloc en aquella situació, amb els malalts allà al costat i l'ànim fúnebre que flotava a l'aire, que gairebé resultava indecent; però d'en Ionléu, l'eternament graciós i alegre Ionléu, no se'n podria haver esperat cap altra cosa. El cert és que m'hauria agradat conèixer-lo.

—Ionléu, faries bé de recordar que tu també entres a dins de la categoria de *cap-de-verdura* —va comentar la Rrúu amb seny i un pèl de severitat, tot aixecant la vista de la seva feina—. Per molt que la teva llengua mare sigui l'antadí; tot això és molt relatiu. I no facis tant de soroll, sisplau, que aquesta gent ha de dormir.

—Què dius? Jo no sóc un *cap-de-verdura* —va queixar-se en Ionléu, ara amb veu més baixa però sense deixar de somriure d'aquella manera tan exagerada i característica en ell. El seu rostre de temòori, fosc i allargat, apareixia emmarcat per una insòlita cabellera de color verd brillant, indicació clara que no era un temòori pur, sinó que tenia sang de tsil·líni... o, segons ell, de *cap-de-verdura*—. Sóc un *cap-de-ceba*; mig *cap-de-verdura*, mig *cap-de-patata* —la Mrrrîa va riure silenciosament des de la part de davant, i en Róf va arrufar tant les celles grises que semblava que en tingués només una. Segons tinc entès, al vell Róf, un temòori pur que sempre havia viscut a terres temòories, no li feia gaire gràcia que insultessin la seva espècie, i menys encara que ho fes un mestís com en Ionléu. Tal i com la gent diu ara, estava *pastat a l'antiga*.

—Qui dius que té cap de patata, tu? —va deixar-li anar al semi-tsil·líni, de mal humor— Te penses *qu'ets* molt modern, ¿oi, tu? *Vosatros*, aquesta gent que ha vingut

per'quí i ens ha pres la terra dels *nostros* pares, i vos penseu que tot és *vostro*, eh?

—Ep, ep, tranquil! Que era broma! —va fer en Ionléu, que va alçar les mans en signe de pau, tot intentant contenir un somriure burleta però sense sortir-se'n. En Róf se'l va mirar malament, arrufant un altre cop les celles i fent que el seu rostre arrugat ho estigués encara més; va aguantar-li la mirada una estona i finalment la va retirar, emmurriat, per tornar a mesclar pocions i tallar trossos de tela. Mentrestant, la resta de la gent del carro els ignorava deliberadament, evitant entrar a dins del conflicte.

Evidentment, tenien por de posar la pota al bassal i tacar-se.

Segons en Roid, que és qui m'ha explicat amb més detall aquest viatge solitari en el carro dels malalts, al principi l'ambient del grup en general, durant aquell dia i els següents, no era precisament relaxat i agradable; més aviat a l'inrevés. I no només era per la presència dels convalescents, o per l'amenaça de l'Ombra, sempre present, com un alè fred i constant al clatell. En realitat, tots ells, ja des del començament, eren persones que havien hagut d'abandonar les seves cases (i, en molts casos, també la família) per salvar la vida i fugir gairebé a cegues, intentant salvar tantes persones com poguessin pel camí. N'hi havia molts a qui rossegava el remordiment, ja fos d'haver abandonat familiars o amics o pel simple fet d'estar vius; n'hi havia d'altres que no creien poder sortir-se'n, alguns que pensaven que tot l'esforç era inútil... també n'hi havia que els seguien només d'esma, i esperaven el moment propici per escapolar-se'n. Segons les paraules de la meva mare, en el moment en què van rescatar aquelles tres persones a Haral·lális només feia vuit dies que ella, el meu pare i uns quants més havien fugit de casa seva, en una altra població dels Prats completament enfosquida per l'Ombra. En aquella setmana escassa, diverses persones (les que s'havien trobat pel camí o havien aconseguit rescatar als poblets per on havien passat) s'havien unit al seu grup, de manera que aquest ja comptava amb vint-i-tres membres. Entre ells s'hi trobaven la metgessa Rróu, una temòria; en Roid, que ningú no sabia què era exactament; en Ionléu, un mestís de temòri i tsil·líni; la Mrrrîa, una arsòria; els meus pares, tsil·línis; en Róf, temòri, i l'Ímassy, també un temòri. La majoria de la gent del grup, com podeu veure, era temòria, però també havien aconseguit rescatar algun tsil·líni; i la tensió entre una espècie i l'altra, que durant aquells cicles de guerres compartien una enemistat profunda i coneguda arreu, era

palpable. Per molt que la meva mare lluités per evitar-ho. Tots aquests elements units (la por, l'esgotament, les enemistats, els records traumàtics) van fer que la vida en aquell grup resultés força difícil, com a mínim durant les seves primeres setmanes d'existència.

Per això, després de la petita discussió entre en Róf i en Ionléu, el camí va prosseguir enmig d'un silenci maldestre i incòmode. El paisatge se succeïa al seu voltant, minut rere minut, gairebé sense cap canvi aparent; els Prats s'estenien de forma indefinida en totes direccions, i el Nucli Oest i Haral·lális cada cop quedaven més allunyats, una taca blanca i informe rere l'últim turó. El grup seguia a la deriva... la tensió i l'avorriment es combinaven de tal manera en els seus ànims que cap d'ells no va arribar a adormir-se, però tampoc no van romandre del tot desperts. L'espera es feia inacabable, una rutina a la qual encara no havien acabat d'acostumar-se, el pes d'una tensió i una por inconscients envers un enemic del qual sabien ben poca cosa. De tant en tant, en Roid, silencios, aixecava el cap i mirava enrere, cap al camí que ja havien recorregut, la seva expressió de preocupació amagada i invisible sota els plecs de la caputxa i la tela que, ben lligada, li cobria part de la cara. Havien trobat algú més? ¿Els havia sorprès un tros de l'Ombra, dut per un cop de vent, i no els havia permès tornar? ¿Potser en algun moment havien perdut el rastre del seu carro, i no havien estat capaços de recuperar-lo?

—Alenteix la marxa —va dir-li en Roid de nou a la Mrrrîa, després d'hores de silenci absolut, en un murmuri greu que semblava més un prec que no pas una ordre. Ella va obeir sense pronunciar una sola paraula, i els cavalls van disminuir encara més la seva velocitat, esbufegant. Amb prou feines podien mantenir el ritme, per molt lent que fos. Ja s'havien aturat diverses vegades durant les últimes hores.

I els segons i els minuts seguien passant, llargs i feixucs com els sospirs, les males cares i les celles arrufades. La Rrúu ja havia fet el que podia amb els malalts, que dormien profundament, de manera que es va permetre recolzar la seva rígida esquena en un dels sacs de provisions, tancar els ulls i inspirar fondo. L'aire era feixuc i encara s'hi podia notar, tan lleu que gairebé no existia, una certa olor de podridura.

—Què? Cansada? —va preguntar-li en veu baixa en Ionléu, tot acostant-s'hi, mentre s'esforçava en utilitzar un to de veu alegre i optimista, tot i que amb prou feines podia mantenir els ulls oberts. Ningú no sabia exactament l'hora que era, perquè no tenien

esma ni per aixecar el canell i fer-ho notar, però ja devien passar de les tres de la matinada; duien més d'un dia de camí ininterromput, sense dormir i menjant de forma irregular. Les seves forces disminuïen per moments; però, per altra banda, allò també era bo, perquè ningú no tenia ànims per discutir.

La Rrúu va trigar una bona estona a contestar; tant, que en Ionléu va arribar a pensar que estava adormida. Finalment, però, va murmurar, amb la veu ronca de no fer-la servir:

—*Estic feta una merda.*

—Ídem —va contestar en Ionléu de forma automàtica, amb un somriure esgotat que la Rrúu no va poder veure, perquè seguia amb els ulls tancats. Van quedar-se una estona més sense dir res; en Róf feia estona que havia deixat de remugar i de fer soroll i, en mirar en la seva direcció, en Ionléu es va adonar que s'havia adormit. Els seus cabells, grisos i escassos, li queien de qualsevol manera per sobre de la cara arrugada i fosca, deformada per una ganyota, i un fil de saliva li regalimava per la barbeta. En Roid també seguia despert, és clar; d'una altra manera, jo no podria explicar-vos els detalls d'aquella escena amb tanta exactitud. Els seus ulls van brillar un moment, groguencs, en la direcció d'en Ionléu, però no va dir res; ja feia estona que havia apagat el llum, i es dedicava a observar els Prats enfosquits de forma pensativa. Ara només una lluna era visible entre els núvols, espessos i foscos, que s'havien instal·lat sobre els seus caps durant les últimes hores. Resultaria impossible de saber si realment eren simples indicis de tempesta, com era d'esperar en aquella estació, o alguna cosa pitjor.

Badallant, en Ionléu va estirar-se a la superfície llisa i dura del carro, sense ni tan sols molestar-se a buscar res de tou on recolzar la pila de cabells verds que era el seu cap. Va murmurar un “bona nit” adreçat a ningú en concret, i va tancar els ulls. En Roid se'l va mirar un moment i va prosseguir la seva vigilància mentre tots els seus acompanyants, molt a poc a poc, es rendien al son.

Sireausse Definne Dourrjith. Tots la coneixem; els més joves, potser no amb aquest nom, sinó amb el de Professora Dourrjith, l'especialista en Biologia i Antropologia de la

nostra estimada Escola. Una dona tsil·línia i, per tant, calmada i serena, però també baixeta i alegre, de cabells verds i negres. De gran autoritat i una voluntat bondadosa i pacificadora, però alhora rígida. Sí, sens dubte, una líder gairebé perfecta, tot i que cal dir que no ho ha estat sempre... us parlo de la meva mare.

Arribat aquest punt, ja no tindria sentit (ni tampoc no seria possible) endarrerir més la seva aparició en aquest relat; perquè ella és la persona que, gairebé per simple i pura tenacitat, va aconseguir unir ja des del principi totes aquelles persones perdudes i sense llar, que d'altra manera s'haurien aixecat les unes contra les altres. Ella és qui els va regalar una missió, una distracció, un objectiu cap al qual orientar les seves vides. I és ella qui, juntament amb moltes d'aquestes persones, va decidir quedar-se enrere per acabar la seva desesperada recerca entre els morts.

Haral·lális s'havia convertit en un escenari terrorífic. L'Ombra seguia pels voltants, omnipresent, omnipotent, eternament ondulant, els seus braços foscos i gairebé invisibles escampant la mort fins i tot pels carrerons més amagats. Moltes de les persones del grup començaven a trobar-se malament; els estómacs els cremaven, els ulls els picaven, els venien basques. Però sabien, per experiència, que encara els quedava un cert temps abans que comencés a aparèixer el primer símptoma realment preocupant: la somnolència.

—Ja hem acabat de mirar les cases de l'altra banda del riu —va comunicar la Xamienne amb veu sibilant. Amb prou feines se la sentia; ja de per sí tenia la veu molt feble, esmorteïda, a més, per la màniga blanca del seu vestit, amb la qual es cobria la boca. Tanmateix, al seu voltant el silenci era absolut, gairebé sepulcral, de manera que les paraules ressonaven d'una manera una mica antinatural. Estaven envoltats de persones, però que ja feia estona que havien deixat de respirar; els seus cossos inerts jeien escampats per l'herba, l'asfalt i el paviment de pedra, deformats per postures impossibles que transmetien idees atroces, més pròpies dels malsons que no pas de la realitat. Les cases blanques estaven buides; no hi havia ningú més del grup a la vista.

—Moltes gràcies —va murmurar la Sireausse com a resposta, la seva veu més dèbil de l'habitual, però igualment ferma. Se sentia marejada; tot i que pugui semblar contradictori, ella sempre havia estat una de les persones del grup amb menys resistència a l'Ombra, que de seguida li provocava nàusees i mals de cap intensos. Però la seva fèrria

força de voluntat la mantenia dempeus, sense tremolar ni vacil·lar en cap moment. El seu rostre, pàl·lid i quadrat, de llavis gruixuts i ulls enormes i vermells, transmetia serenitat, calma i seguretat a tothom qui la mirava; i, tot i que la mateixa Sireausse dubtava força sovint a l'hora de prendre decisions, mai no deixava que ningú ho notés.

—Crec que hauríem d'anar-los a buscar —va seguir dient la meva mare—, perquè ja no té sentit que ens quedem aquí, i no crec que sigui bo que ens mantinguem a dins de l'Ombra durant tanta estona. Serà millor que tornem i ens reunim tots.

La Xamienne va assentir, en silenci; diligent, va córrer a endinsar-se als carrers emboirats a la recerca dels seus companys, deixant la Sireausse enrere. Ella va sospirar mentre veia com se n'anava. Sentia com l'aire putrefacte cada cop es tornava més feixuc i irrespirable als seus pulmons; començava a tenir una son terrible, però no havia volgut amoïnar la Xamienne dient-li-ho. Al cap i a la fi, aviat se n'anirien d'allà, així que no calia alarmar-se inútilment. Va ser amb aquest pensament que es va animar i va decidir anar també ella a buscar la resta del grup i anunciar la retirada.

Però la meva mare —que sempre havia estat molt orgullosa, i segueix sent-ho— va pecar de massa confiança, i encara no havia fet ni dues passes que ja va caure a l'herba seca, profundament adormida, els pulmons coents.

No us espanteu: per sort, l'assumpte no va anar més enllà, perquè aviat unes quantes persones van arribar a aquella plaça (entre elles, el meu pare) i van aconseguir reanimar-la i endur-se-la del poble a temps. La Xamienne, la rixàjia, es va disculpar dotzenes de vegades al llarg del camí, dient que hauria hagut de tenir en compte que la Sireausse era especialment sensible a l'Ombra i no l'hauria hagut de deixar sola. El meu pare la va perdonar, és clar —era impossible estar enfadat amb l'encantadora Xamienne durant gaire estona—, i també van acabar per fer-ho tots els altres, però ella mai no va deixar de sentir remordiments. Encara avui, el record la crema; pateix pel que hauria pogut suposar pel futur del grup, pel d'Antaddeau sencer, que la Sireausse Dourrjith hagués mort aquella nit. Jo tampoc no m'atreveixo a imaginar-ho... les conseqüències serien terribles, a més del fet que jo no seria aquí ara mateix, explicant-vos aquesta història.

Per altra banda, en trobar-se la meva mare en aquella situació —estirada al terra,

adormida però amb lleus espasmes de dolor, els cabells plens d'immundícia tapant-li completament la cara—, el meu pare va patir una mena de cop anímic molt difícil d'explicar; tant, que ni ell mateix no ha estat capaç de descriure-me'l de forma coherent. Va quedar-se paralitzat, com de pedra; va avançar un pas; va tornar a aturar-se; va començar a tremolar; va recular; va tornar a avançar. Allò es va repetir durant uns quants segons, al llarg els quals la resta del grup observava adés l'un, adés l'altre, amb rostres horroritzats, sorpresos o burletes; llavors, com si algú hagués encès un interruptor ocult, va reaccionar i va córrer a ajudar-la.

De la mateixa manera que tots, o la majoria, coneixeu la Sireausse Dourrjít, tampoc no hi ha ningú a l'Escola que no sàpiga qui és en Ssal·lól Ssanne, el meu pare. També un tsil·líni i, per tant, pàl·lid i de poca alçada, sempre ha destacat allà on ha anat a causa de la seva cabellera impossiblement rebel, llarga i verda com un arbust a l'època de plantació, els seus rínxols esbojarrats i escampats en totes direccions. En Ssal·lól és metge; i no en conec cap de tan fiable com ell, amb la seva eterna calma i la seva veu amable, que de petita cada nit m'acompanyava en somnis i em feia navegar. Per això, a tots els va sorprendre enormement, tot i que encara no feia gaire que el coneixien, veure'l perdre els nervis d'aquella manera; l'escena devia de ser realment espantosa.

—En Roid s'amoïnarà —va fer notar en Garrý, un jove temòori, mentre en Ssal·lól atenia la meva mare tan bé com podia. S'havien aturat fora del poble, al lloc on havien deixat els carros; en arribar-hi havien descobert, preocupats, que un dels cavalls s'havia escapat mentre no hi eren, ja que no estava prou ben lligat. Més enllà d'on eren en Garrý i els meus pares, algú esbroncava qui fos que hagués comès aquell enorme error, que en molts casos els podria suposar la diferència entre la vida i la mort. Un problema més.

Per sort, l'impacte del que havia vist de seguida havia deixat d'afectar el meu pare, més encara quan va examinar la meva mare i va descobrir que no tenia res de greu, només una mica de febre i d'inflamació als conductes respiratoris. Per això, ja passats uns minuts, va aconseguir mantenir una conversa perfectament tranquil·la i civilitzada amb en Garrý:

—Ja ho sé —va dir amb suavitat, amb la seva veu que onejava lleument, com el mar en calma. Com que en Garrý no parlava francès, s'hi va haver de dirigir en antadí, però no

controlava gaire l'idioma, de manera que havia de pensar-se molt cada frase i cada paraula abans de dir-les. Sovint cometia errors, però es feia entenedor—. Sinó, ell sap que sempre hi ha possibilitat que anem endarrerits. Doncs així segur que anirà més lent i esperarà. Gairebé he acabat —va afegir. La meva mare seguia adormida, però recuperant-se. L'ensurt havia passat.

Tanmateix, i per molt que el meu pare s'hagués tranquil·litzat i la Xamienne no parés de disculpar-se cada dos minuts, tots aquells esdeveniments van resultar un cop molt fort pel seu petit grup, ja de per sí tens i inestable; el primer de molts altres que el seguirien, i que acabarien per destruir-lo un dia o un altre.

Van pujar als carros, guiant-se en la foscor dels Prats per les llanternes; van seguir un ritme ràpid durant pràcticament un dia, i van aconseguir trobar els altres; van parlar, deliberar i atendre els malalts, i llavors van reprendre el seu camí, de destí incert, deixant Haral·lális enrere.

Però se n'anaven amb menys ànims i més problemes que quan hi havien arribat.

Capítol 2

Naiyyul i Ráy

Benvolguts companys i companyes; si no us importa gaire, tot seguit donaré un tomb distint al nostre relat, explicant-vos una història completament diferent a la que heu seguit fins ara —i que, tanmateix, us serà alhora tètricament familiar.

En els temps obscurs de l'Ombra, quan les nostres terres s'estaven recuperant encara de les moltes sotragades anteriors (guerres i revolucions sagnants, malalties macabres) i ofegant-se en algunes altres, Haral·lális seguia dreta i orgullosa als Prats Oest. Es mantenia dempeus, després de segles i segles d'història, i ho feia poblada pels temòris — que sempre hi havien estat, des de l'arribada dels antròpins a Antaddeau— i pels tsil·línis, que l'havien envaït feia poques estacions. Però estava decaiguda; no només per les batusses que hi havia pels seus carrers, sinó com si pressentís tota ella que aviat li havia de passar alguna cosa terrible —més terrible que qualsevol assassinat a sang freda, o el robatori d'una cabra o dues gallines— que la destruiria per sempre.

I Éidyur, un altre petit poblet temòric d'igual història, també conegut com la Village-Plume pel seu massiu comerç amb aus, s'alçava amb tota l'esplendor de què era capaç a l'altre extrem del país. Com si tractés d'imitar-la; com una mena de poble paral·lel a Haral·lális en més d'un sentit.

Certament, no era tan diferent d'Haral·lális. Tot i trobar-se al Nucli Est, que tenia fama de ser molt més ric i agradable que el de l'Oest, la seva indigència i pobresa eren absolutes; tant, que s'ofegava en fam i en pols i en plomes, en la delinqüència que la governava, en les baralles entre temòris i tsil·línis que cada dia tenien lloc als seus carrers. Es trobava submergida al nord del nucli, un cúmulo de cases blanques i massa juntes que cobrien diversos centenars de turons; però, tot i que se situava prou a prop de la capital i del progrés, Éidyur s'enfonsava una mica més cada dia, com un vaixell que té una fuga tan petita que ningú no hi repara, i així aquest segueix inundant-se mil·límetre a mil·límetre fins que deixa de ser.

A Éidyur, a diferència dels pobles de més a l'oest, hi vivien tsil·línis i temòris per igual, barrejats fins i tot amb petites comunitats d'altres espècies, tot i que aquestes acostumaven a amagar-se per por de ser anihilades. El perill era intens i constant; les relacions, rígides i endurides, cauteloses, fins i tot entre membres de la mateixa espècie, entre amics o familiars propers. Ningú no anava mai sol pels carrers, menys encara quan es feia fosc i les probabilitats de trobar-se un ganivet al coll augmentaven exponencialment. Tot i això, en molts casos havien arribat a morir grups de diverses persones alhora, arraconades per un altre grup més nombrós que el seu i al qual devien alguna cosa —ni que fos una disculpa.

Però aquests fets als quals jo faré referència van ocórrer a la zona més pobra del poble, encara més empolsimada que les altres, on les mateixes pintades de les parets semblaven metzinoses. Allà vivien dos germans, mestissos de temòri i de rixàji, en una casa petita de dues habitacions, un lavabo exterior i un estable. Eren tan pobres, que ni tan sols no podien permetre's criar ocells; únicament tenien la seva vella mula, que els ajudava amb les feines del camp i els feia companyia, tot i haver perdut un ull temps enrere gràcies a la pedra que un tsil·líni, embriac i burleta, li havia llançat amb massa punteria. Actualment, un dels dos germans passa aquí, a l'Escola, gran part del seu temps, tot i no ser professor ni ocupar-hi cap càrrec directiu;estic segura que l'heu vist com a mínim una vegada, que algun de vosaltres hi ha parlat algun cop. El seu nom era —és— Naijyul Nudenò'o. I aquesta és una part de la seva història, que m'ha narrat ell mateix, i que jo ara us transmetré a vosaltres; un dels esdeveniments més xocants que ha viscut al llarg de la seva vida, que mai no ha estat lliure de sotracs i que és probable que mai no arribi a estar-ho.

En Naijyul, orfe des que era un infant, vivia tot sol amb la seva germana Ráy al petit i conflictiu poble d'Éidyur del Nucli Est. En aquells temps, i segons les seves pròpies paraules, ell era, possiblement, “la persona més innocent i estúpida que mai hagi existit i mai existirà en aquest món”. La seva germana l'anomenava afectuosament l'Àngel pels seus enormes i brillants ulls foscos, pels cabells llargs, rossíssims i arrissadíssims que li envoltaven el rostre suau i infantil. En Naijyul havia viscut poc més de disset cicles,⁵⁹ però encara aparentava ser més jove; la seva pell era més fosca que la dels tsil·línis, d'un

59 Uns tretze anys.

agradable color canyella, però molt més clara que la de qualsevol temòri pur. Somreia amb una facilitat inusitada; el simple vol d'una papallona era, per a ell, un prodigi de la natura, una altra raó per ser feliç.

Ell mateix ho ha dit, i jo ho reitero: era cec. Però també *molt* afortunat, d'una sort envejable.

—Creus que se n'adonarà, que no són *defineresses*? —deia en Naijyul, tot alegre i despreocupat, mentre els dos germans travessaven àgilment els Prats, verds i brillants com joies. Tot al seu voltant era lluminós i agradable, com si la natura volgués compensar-los per tota la foscor i la humitat que envaïa Éidyur dia i nit. I és que no eren al poble, sinó als afores, recurrent la poca distància que el separava de la següent població del Nucli. El seu carro, carregat de flors de tots colors i de totes mides, els seguia a un ritme tan lent que resultava gairebé exasperant, arrossegat per la mula, tan vella i prima que amb prou feines semblava tenir forces per avançar. I, tanmateix, com qualsevol bon i fort animal dels Prats, ho feia.

—Ja t'he dit que no, pesat! —va exclamar ella. S'assemblava molt al seu germà, però tenia els ulls més clars i els cabells més foscos i curts; dos arcs, d'un morat fosc, li emmarcaven la mirada, delatant alguna cosa més que cansament. Havia vist passar entre vint-i-tres i vint-i-set cicles;⁶⁰ ni tan sols en Naijyul no en sabia l'edat exacta, i sovint relacionava inconscientment la figura lleugera, escanyolida i tremolosa de sa germana amb la de la vella mula—. Camina més de pressa!

—Però si la pobra Nlíla amb prou feines ens pot seguir! —va exclamar ell, com un nen petit. La seva veu era d'un to agut extraordinari, i amb prou feines tenia barba.

En aquella època, les converses que ell mantenia amb la seva germana eren gairebé sempre del mateix estil: simples, lleugerament irritades i generalment estúpides. No fa gaire que el mestís es va adonar que, ja des del principi, havia estat la Ráy qui havia provocat de forma deliberada que això fos així.

La mestissa va remugar, però no va dir res més.

Per a ells, encara més marginats i maltractats que la resta pel fet de ser estrangers,

60 Entre disset i vint anys.

els dies desfilaven l'un rere l'altre sense cap canvi notable. En Naijyul vivia, o intentava viure, o intentava aparentar que hi vivia, submergit en la seva bombolla personal de fantasia i felicitat eternes; però fins i tot ell notava, més sovint del que li hauria agradat, la depressió constant de la seva germana, les seves ganyotes cada cop que apareixia el cobrador de la llum i el pas penós, gairebé fantasmal, amb què es movia per la casa.

Els seus dubtes, petits però cada cop més inquietants, havien aparegut no feia pas tant, potser dos o tres mesos abans que ocorregués el desastre, no m'ha sabut dir ben bé quants. Va ser un dia en què es va fixar que la Ráy feia aquelles ulleres terribles, unes ulleres que abans no feia, i que, arribada l'hora de sopar, ella no menjava absolutament res i es dedicava a observar-lo amb els ulls entelats. Ell li havia preguntat el motiu, i ella havia argumentat que no tenia gana; el mestís no ho havia posat en dubte en cap moment, i tot seguit s'havia cruspit el seu menjar sense més, tan gran i insuportable era la fam que l'ofuscava. Però, hores després, quan seguia estirat al jaç de palla sense aconseguir adormir-se, sentint la respiració agitada en somnis de la seva germana a l'altra punta de l'habitació, dissimulada pels grinyols del vent que s'escapolia entre les escletxes de les parets, es va adonar que alguna cosa no anava bé. Va entendre que, potser, en realitat res no havia anat bé mai, i només havia estat ell qui s'ho havia imaginat.

Però el cert és que les coses havien empitjorat, realment, en els últims temps; sobretot des que la guerra del sud, entre tsil·línis i temòris, s'havia tornat encara més crua. En el poble pràcticament no tenien res per menjar; i ells, sempre en situació de desavantatge, encara estaven pitjor que els altres. Tanmateix, donaven tot el que podien a la mula, ja que era molt important, en la seva feina, que ella tingués moltes forces; en canvi, si ells dos estaven dèbils o sentien marejos o el que fos, podien obligar-se a seguir avançant. Encara que fos a marxes forçades. Ja els havia passat més d'una vegada, i ho havien pogut —ho havien *hagut de*— suportar.

Era per tots aquests motius, i potser encara per alguns més que no m'ha volgut exposar, que en Naijyul Nudenò, l'Àngel d'Éidyur, se sentia inquiet i preocupat aquell matí, recordant els malsons estranys que li havien envaït el cap la nit anterior, que el tenien en un estat d'alerta inconscient. Caminava rere la seva germana, molt a prop —potser massa—, sense deixar de mirar al seu voltant constantment, com si tingués por que

els seguissin; per primer cop en la seva vida, era una mica conscient del perill en què es trobaven cada dia en sortir de casa... un perill que, fins llavors, i d'alguna manera estranya i incomprensible, havia aconseguit ignorar.

Tots aquells fets terribles el van enxampar en un moment clau de la seva vida... i la hi van capgirar.

Van passar-se fora de casa tot el matí, i part de la tarda. En Naijyul seguia estant nerviós, però havia arribat un punt en què ja no sabia per què, i aquest fet aconseguia posar-lo més nerviós encara. Allò que sentia s'assemblava molt, moltíssim, a la seva idea de llavors sobre el pànic; però el pitjor de tot eren les mans. Com li tremolaven! Era un moviment terrible i inquietant, incontrollable, que el feia sentir-se ridícul i espantat al mateix temps. No podia agafar res, en aquells moments, perquè li hauria caigut a l'instant.

Per la seva banda, però, la Ráy no semblava gaire preocupada; només resignada.

—Havia arribat a pensar que hi havia hagut sort, i que a tu no et passaria —va comentar mentre enfilaven el camí de tornada a casa. I, inexplicablement, no se'n va parlar més.

No havien menjat res durant tot el dia, però els *raisins* que duïen a les butxaques asseguraven que aquella circumstància canviaria aviat. En Naijyul els sentia, pesants i petits, a les butxaques del vestit, topant els uns contra els altres amb el seu *dring* metàl·lic particular, més prometedors que mai. I, tanmateix, tot i les circumstàncies, no pensava pas en la gana que tenia; se sentia l'estómac tan arrugat i comprimit que dubtava, fet i fet, que hi hagués pogut entrar res de res. Ara, per a ell només existia *aquell* pes, *aquella* preocupació invisible que li havia envaït el cervell i es negava a desaparèixer... com si la seva pròpia ombra se li hagués tornat en contra. Era una sensació terrible.

—Afanya't, sisplau —va apressar-lo la Ráy de cop i volta, amb veu sibilant.

El distret Naijyul va sobresaltar-se. Ja havien arribat a la meitat del turó, que era on

es trobava casa seva; però ell, de tan capficat com anava, no se n'havia ni adonat. Es va acostar amb dos salts a la porta de la cabana —perquè, de fet, era ben bé això el que eren, les cases temòries de llavors—, feta d'una fusta vella que grinyolava, i s'hi va recolzar amb molt de compte, no fos pas que es trenqués. L'últim cop que allò els havia passat no havia resultat gaire agradable. Però ell no confiava prou en els seus peus, actualment, com per no buscar-se un suport, per molt insignificant que fos.

Mentre la Ráy remenava el clauer nerviosament, en Naijyul va moure el cap d'un cantó a l'altre diverses vegades, intentant oblidar aquella sensació d'angoixa. Observava aquell indret, sense voler-ho, amb uns ulls nous: els seus carrers llargs i estrets, pavimentats amb pedra i asfalt envellit, li resultaven amenaçadors; l'herba verge que els rodejava, i a voltes envaïa, onejava sempre a la fosca i la tenebra, sense brillar; les cases blanques, que abans veia tan acollidores, li semblava que de cop es dreçaven al seu voltant de forma intimidadora. En conjunt, aquelles mostres inanimades de la realitat del seu poble mai no li havien resultat tan eloqüents com en aquell moment. No es veia una sola ànima viva pels voltants.

Finalment, la Ráy va deixar de moure els dits. Amb l'ai al cor, en Naijyul se la va mirar, i ella també li va dirigir una curta llambregada, fugissera, amb els llavis tan estrets que pràcticament ni es veien. Els seus iris foscos mostraven preocupació, una preocupació que en Naijyul tot just s'havia adonat que hi era.

Ella va fer entrar la vella i rovellada clau al forat del pany, i li va donar la volta. Com sempre, va haver d'intentar girar la clau diverses vegades per aconseguir fer funcionar el mecanisme; la porta ja estava massa vella, massa vegades l'havien adobat o havien intentat forçar-la quan no s'obria. I van entrar. Ell se sentia com suspès en l'aire, com immòbil enmig d'un món també aturat. No ha sigut capaç d'explicar-m'ho d'una altra manera. Però aviat va retornar a la realitat d'una batzegada, submergint-s'hi com un pes mort que cau.

En un principi, tot semblava normal, però va ser una impressió errònia, causada per la falta de menjar i el cansament extrem d'en Naijyul. Al cap d'un instant, el jove mestís, gràcies a una perceptivitat insòlita —que ell mateix m'ha confessat no haver sabut fins llavors que tenia—, va aturar-se de cop tot just va travessar el llindar, deixant la porta

oberta. Aquesta vegada, però, i tot i la immobilitat del seu cos, la seva ment treballava a mil per hora... però sense arribar a res.

A l'acte, es va sentir un crit llunyà, un udol esgarrifós, punyent i net com el so d'una flauta, travessant els Prats al seu voltant com milers de sagetes disparades en totes direccions. No era prou lluny com per deixar-los impàvids.

—Què ha passat? —va dir la Ráy al cap de dos segons, sortint precipitadament de l'única habitació de la casa, on acabava d'entrar. Amb prou feines havia tingut temps de desfer-se el llaç que li sostenia els cabells, enredats i voluminosos, i li queien tots desordenats al voltant del rostre. De nou, va fixar la seva mirada de color blau marí en en Naijyul, encara palplantat al davant de la porta oberta. La jove va interpretar malament el seu silenci—. Per què no tanques? Estàs enfadat? Què coi passa? —el seu caràcter fort, irritable i impacient va reflectir-se-li clarament en la veu, tot i l'estat dèbil i esgotat en què es trobava i la inquietud inexplicable que havia aparegut de sobte en l'aire.

En Naijyul va deixar anar un esbufec d'angoixa, encara sense moure un dit.

Estava terroritzat. Era una por tan forta i tan impossible —impossible perquè la part conscient del seu pensament no enregistrava res, material o no, que realment hagués de témer—, que el mantenia clavat i immòbil a lloc, incapaç de decantar-se cap a una conclusió o cap una altra. O era boig, o alguna cosa no anava gens bé.

La seva germana, tanmateix, exceptuant el crit esgarrifós —que no era el primer que sentia en aquell barri de mala mort, tot i que potser els altres no havien estat tan exagerats com aquell—, no notava res fora del normal; o, com a mínim, no ho va demostrar ni aquell dia ni en ocasions posteriors. En Naijyul creu que només algunes persones han nascut tan sensibles com ell a l'Ombra... i heu de saber, amics meus, que la Ráy Nudenò'o no era, ni va arribar a ser mai, una d'elles.

—Naijyul! Noi! Naijyul! —la jove va repetir el seu nom diverses vegades, mentre s'hi acostava amb passes sobtadament cauteloses, però va haver de córrer a agafar-lo quan va veure que a ell se li doblegaven els genolls i es precipitava cap al terra empolsimat. El va sostenir com va poder abans que caigués, i va començar a parlar-li a l'orella en veu molt baixa i apressada, utilitzant inconscientment la llengua natal de tots dos, dolça i musical.

Va dir paraules disperses, que segurament ni ella mateixa no entenia; en Naijyul no en va captar ni la meitat—. Què passa, noi? Què...? Què passa? Digues! Merda. M'estàs espantant. Desperta! Ep! ... Tranquil, noi, no passa res. Tranquil. Xst, xst —en Naijyul s'estremia violentament—. Ep, tranquil. Es pot saber què et passa? De veritat. Uf, estàs tremolant un altre cop!

Tots dos ho feien, i estaven molt pàl·lids tot i tenir la pell fosca, però en Naijyul fremia més que mai. Es va sentir un altre crit, però aquest era diferent a l'anterior; semblava un sanglot d'angúnia o una exclamació desmesurada de sorpresa. Era un lament terrible... però no de patiment físic, com el primer crit, sinó d'alguna cosa més profunda. Provenia d'alguna de les cases del seu voltant i, de cop i volta, en Naijyul se sentia atacat per un desig irrefrenable de tancar la porta d'entrada, com per defensar-se d'algun enemic invisible. Es va aixecar de cop —de manera que va arrossegar amb ell la seva germana, menys corpulenta, que el va deixar anar immediatament— i va cloure la porta amb violència.

Alhora que ho feia, però, tenia la insuportable i estúpida certesa que no serviria per a res.

—Per què tanques? —va demanar-li la Ráy, repetint la seva anterior pregunta però a la inversa. En Naijyul no li va respondre, sinó que va caminar penosament fins al vell sofà i s'hi va deixar caure de forma pesada i descuidada. Li cremava el cap, i era incapaç de concentrar-se en res. El pitjor de tot seguia sent, com ho havia estat durant tot el dia, el fet que no tenia la més remota idea de per què sentia aquella inquietud, que li semblava tan irracional.

—No ho sé —va acabar dient, amb la més absoluta sinceritat; la veu, encara més aguda i infantil que de costum, li tremolava tant o més que les mans. La Ráy va fer cara d'incredulitat, però no va tenir temps d'afegir-hi cap comentari, perquè una llunyana exclamació de ràbia, però tan forta i clara que semblava que tinguessin la persona al seu costat, la va fer fer un bot.

Va ser com si algú hagués encès un interruptor; de cop i volta, una remor *in crescendo* de xerradissa va envair els carrers —com si tots els veïns, per primer cop i al mateix

temps, haguessin decidit posar-se d'acord en alguna cosa—, arribant a ells a través de les escletxes i els forats de les parets, la porta, les finestres i la teulada podrida. Més exclamacions de protesta i d'enuig van respondre a la primera, però no es van sentir més crits estranys i terrorífics. Només una persona que plorava, sorollosa i desconsolada, i la gent parlant sense parar.

La Ráy va semblar oblidar-se momentàniament de l'estrany comportament del seu germà i, deixant-se endur per la seva naturalesa curiosa i tafanera, es va abocar a l'única finestra de la casa i va apartar les llardoses cortines, intentant com a mínim entreveure alguna cosa a través d'aquell vidre entelat i ennegrit. Mentrestant, en Naijyul se la mirava, encara incapaç de moure's, de nou empresonat pel seu propi silenci.

—Tot això és molt estrany —va remugar la seva germana en veu baixa. En Naijyul no veia res des de la seva posició, al centre de l'habitació, però ella n'hi va fer cinc cèntims de seguida, sense que hagués de demanar-l'hi. De totes maneres, ni que hagués volgut no hauria pogut fer-ho; seguia tenint la impressió d'haver perdut del tot la facultat de parlar —. Només puc entrellucar formes difuses, coi de vidre dels... i, a més, ja gairebé és de nit. Ningú no ha tret una sola torxa, ni un simple fanalet de gas. I n'és tot ple, de gent! En què estan pensant? Segur que hi passa alguna cosa, allà fora, de veritat; a aquell que ha cridat primer, i al d'ara... semblava que els estiguessin torturant, noi. Potser els de més amunt tornen a estar amb les seves baralles, que sempre hi fiquen a tothom... aquest coi d'*arbrots*! Sembla que només portin desgràcia... Aquella és la Ssimráth?

Mentre ella xerrava pels descosits, intentant tota maldestra suavitzar l'ambient tibant, en Naijyul seguia en silenci.

Finalment, la Ráy es va apartar de la finestra. Se la veia un xic més tranquil·la, però en Naijyul sabia que tot era façana.

—Bé, sigui com sigui, no penso... no pensem sortir, oi? —va seguir dient ella a l'habitació empolsimada, i es va respondre la seva pròpia pregunta un instant després, amb falsa alegria, com per convèncer-se a sí mateixa:— No, és clar que no. No estem bojos.

La mirada, estranyament suplicant, que en Naijyul li va dirigir llavors resumia en conjunt tots els seus pensaments, i també, segurament, els d'ella: “Tot això és molt

estrany, no sé què està passant. Tinc por. Sortim a mirar què passa, ens quedem aquí dins o fugim sense que ens vegin? Si tornem demà, trobarem la casa dempeus?”. La Ráy tampoc no tenia respostes; ara obertament amb cara d'espantada, es va limitar a seguir observant els fets a través de la finestra, massa immòbil com perquè la seva postura resultés natural.

Van estar-se diversos minuts sense dir res, sense moure's, sense canviar d'expressió en absolut. La Ráy mirava enfora tota l'estona, però en Naijyul no sabia què veia, ni volia ni podia aixecar-se per comprovar-ho; així que simplement agusava l'oïda, intentant captar alguna cosa del que es coïa a l'exterior i, alhora, tractant de calmar-se i pensar amb claredat.

Era com si tota la gent del poble hagués sortit de casa seva i s'estigués passejant per Éidyur; a en Naijyul no li entrava al cap que poguessin estar tan tranquils, xerrant pels carrers com si res... com si aquell fos un dia qualsevol, en el qual l'amenaça més gran era que el veí et clavés un tret casual si l'ofenies massa. Les seves veus sonaven enfadades, inquietes, potser fins i tot espantades; però no hi havia rastre del *pànic* que li cremava a ell les entranyes. “Segurament, no noten el terror”, va pensar ja llavors, raonant. “Si ho fessin, la majoria no s'atreviria ni tan sols a mirar per la finestra, com ho està fent la Ráy”. Mentre m'explicava aquesta història, en Naijyul ha reafirmat aquesta conjectura, afegint-hi un comentari irònic que a mi m'ha semblat més aviat amarg: “Les persones són així: ben bé com les ovelles. Quan s'acosten els llops, s'ajunten, i corren, i fugen juntes i enganxades, sense mirar on posen els peus. I no les atura res fins que arriben al límit de la terra i s'estimben per un precipici...”.

—Han tret llums —va dir la Ráy, al cap de vés-a-saber quants minuts sense que cap dels dos no pronunciés ni una paraula. La seva veu ja no era tan insegura com abans; més aviat sonava tallant, com quan estava de mal humor. En Naijyul va aixecar el cap, també més lúcid.

—Veus alguna cosa interessant? —va preguntar, i va intentar aixecar-se. El món va fer voltes a l'entorn seu, i va haver de recolzar-se en el respatller descolorit del sofà, però els peus l'aguantaven prou bé sobre el terra ple de brutícia. Amb penes i treballs, va aconseguir acostar-se prou a la seva germana com per distingir unes taques de llum,

difuses i inquietes com lluernes, a l'altra banda del vidre.

—No-res —va ser la resposta d'ella, una mica exasperada. Va deixar caure la cortina i es va girar cap al seu germà. En tenir-la tan a prop, en Naijyul va poder comprovar que havia recompost la seva postura i se la veia més segura. Quan va parlar, ho va fer amb veu autoritària:—. Per què no ens n'anem a dormir, Naijyul? Deixa'ls que discuteixin, és el seu problema.

A en Naijyul el va tornar a assaltar el pànic, tan ràpid que es va espantar ell mateix.

—No! —va ser la seva primera reacció. Llavors, davant de la mirada escrutadora de la seva germana, va entendre que tenia la necessitat d'explicar-se. I ràpid. De manera que va decidir confiar-li, finalment, les seves pors. Tot tremolós, va murmurar, apressadament:— Escolta, Ráy, aquí hi passa alguna cosa molt estranya. I no és només per aquesta gent; sóc jo. Tinc una sensació rara, com... no ho sé! Com si estiguéssim en perill, o alguna cosa així. No m'havia passat mai.

La jove no li va dirigir, com ell temia, una mirada d'escepticisme, sinó que va semblar considerar les seves paraules seriosament... cosa que no havia fet mai abans, o almenys no ho havia demostrat de manera tan oberta. De sobte, en Naijyul se sentia important, tot i que les cames encara li tremolaven tant que gairebé no l'aguantaven dret.

—Quina mena de perill? —la veu d'ella sonava molesta, com si l'estigués empipant amb alguna neciesa, i en Naijyul es va desinflar de cop.

—No ho sé —va tornar a dir, aquest cop amb un cert to de desesperació, encongit sota la mirada punyent de la seva germana—. Com vols que...? —es va tallar abans de dir alguna impertinència— El que vull dir és que... és que és per això que estic tan nerviós, no per la por, només, sinó perquè no sé per què la sento. I, per aquest motiu... —es va aturar una altra vegada. Els ulls d'ella s'estaven tornant més inquisitius i intimidadors, i anava arrufant les celles cada cop més mentre ell parlava. Sempre era la Ráy qui li deia el que havia de fer... i ell no estava acostumat a mostrar la seva opinió de forma tan clara, de la mateixa manera com ella tampoc no ho estava a que ell li discutís les decisions. Però el pànic que en Naijyul sentia, per molt il·lògic que us pugui semblar, el va fer més valent; i li va permetre continuar, amb la seva veu cada cop més aguda i apocada:—. Per això crec

que seria millor que ens n'anéssim, Ráy. De veritat. Ni que sigui per una nit; anem a dormir a fora, amaguem-nos sota un dels vells arbres dels turons de l'oest del nucli. El que sigui... el que sigui, menys estar aquí —va acabar, suplicant, la seva veu baixant i baixant de nivell fins a desaparèixer del tot, aixafada com una formiga.

La Ráy va deixar anar un sospir, i en Naijyul es va preparar mentalment; però, abans que la jove digués res, li va agafar un atac de tos tan sobtat que el seu germà, que seguia a l'aguait, va fer un bot. La seva alçada, notable tot i la seva joventut, va provocar que topés amb el sostre baix de la casa, de manera que el seu mal de cap encara va empitjorar més.

—Et trobes bé? —li va preguntar a la seva germana, amb els ulls molt oberts, sense atrevir-se a acostar-s'hi, mentre es fregava el cap de forma absent. Ella encara va estar tossint d'aquella forma espectacular una estona més, amb un so de desaigüe molt desagradable, i llavors va parar abruptament. Es va dur la mà al coll, amb un gest clar de dolor, i va remugar:

—A tu què et sembla?

En Naijyul va ser prou savi com per no insistir més en res, de moment, i la va deixar al costat de la finestra, ara tapada per la cortina, per tornar lentament al seu sofà. Se sentia atordit i endormiscat, cada cop més; i, de cop i volta, es va adonar que també tenia una picor estranya a la gola... no, no només a la gola; també als pulmons, i dintre de les orelles, i al nas. Com quan estava refredat, però no ben bé igual, tot i que no va ser capaç de captar ben bé quina era la diferència. Va lligar caps.

—Escolta, Ráy —va dir de cop i volta, sense asseure's encara, oblidant-se que havia decidit deixar-la tranquil·la durant una estona—. No tens... com *son*, o alguna cosa així? Cansament i...?

—És clar que en tinc, idiota —va interrompre'l ella, encara més tallant que de costum. En Naijyul va fer cara de sorprès i va sentir que empetitia, tot i que alhora l'envaïa la sensació, no del tot infantil, de ser tractat injustament. La seva germana seguia parlant, sense mirar-lo:—. Que no saps quina hora és?

En Naijyul va mirar el vell rellotge, penjat a la paret ans blanca, ara grisa i bruta, de casa seva. Eren dos quarts de dotze.

No era possible.

—Ráy... de veritat que portem tanta estona aquí? —va preguntar en Naijyul, amb prou feines atrevint-s'hi, una altra preocupació que se sumava a la llarga llista de problemes que li omplien la ment— Però si, quan hem arribat, eren amb prou feines les set... el sol seguia molt alt al cel. A l'època de plantació, els dies són força llargs.

—Ja t'ho he dit, que ens n'hauríem d'anar a dormir —va replicar la Ráy, fent com si no hagués sentit el seu raonament. No dubteu pas que, en una altra ocasió, ella s'hauria escoltat el seu germà amb més atenció; però l'atordiment causat per l'Ombra, segurament barrejat amb les pors pròpies que la Ráy encara amagava, li ennuvolaven l'enteniment—. Només hem perdut la mesura del temps, i prou; això em passa per ser tan xafardera. I tu, noi, no fas gaire bona cara —va seguir, tot acostant-s'hi, prenent l'actitud de mare protectora per despistar-lo—. Que potser tens gana? Perquè jo no en tinc en absolut... ara que hi penso, és estrany —va acabar dient-se ella mateixa, encara fregant-se el coll. La veu li sortia una mica afònica.

En Naijyul tampoc no en tenia gens, de gana. Tot just se n'havia adonat, i li va semblar tan fora del comú que el va espantar una miqueta més encara. Més de quatre hores abans —o havien estat tres, o cinc? Ja no estava segur de res—, l'estómac li feia mal de tan buit com se'l sentia. Els *raisins* romanien a ses butxaques, silenciosos.

Tot estava massa silenciós, de fet.

—La gent de fora ja no parla —va fer notar en Naijyul, colpit per aquella sobtada comprensió—. Tot està callat.

La cara que va fer la Ráy llavors mostrava de forma tan òbvia els seus sentiments, que fins i tot en Naijyul, en aquella època jove i ingenu, va poder llegir-los de seguida.

Ja feia estona que se n'havia adonat. Era per això que es comportava de manera tan inusual.

Encara mirant-se'l de cua d'ull, de nou mostrant la seva inquietud, la Ráy va anar cap

a la finestra i va apartar les cortines per enèsima vegada. La seva veu va sonar encara més enrogallada que abans quan va murmurar, com si tingués por que algú la sentís:

—Els llums han desaparegut.

Aquest cop sí, en Naijyul es va acostar a ella i va mirar també a través del vidre entelat, després de passar-hi la mà diverses vegades per treure'n la humitat. Només va poder veure els pocs fanals que encara funcionaven, encesos; la resta era fosc com la gola d'un llop.

—Creus que deuen haver tornat a entrar a les seves cases? —va preguntar, la seva veu excessivament baixa. Li semblava com si, en aquell silenci tan profund, les paraules sonessin massa fortes, fins i tot quan eren dites a cau d'orella.

La Ráy es va mossegar la galta per dintre, com sempre feia quan meditava alguna cosa profundament. En Naijyul, però, va tornar a parlar abans que li respongués, sense poder-se contenir:

—Ráy, sisplau, anem-nos-en —va suplicar-li, agafant-la desprevinguda—. Anem-nos-en. Sisplau, noto que no hauríem de ser aquí. Ho *noto*. Sisplau...

La Ráy no es va moure; només se'l va mirar en silenci. Després, es va dur les mans al cap i se les va passar pel front i per les temples diverses vegades, com si li costés concentrar-se o estigués especialment atabalada. Els seus cabells seguien despenjats, tapant-li els ulls, i se'ls va apartar de la cara amb impaciència.

—Primer vull comprovar què ha passat —va dir finalment, amb la mateixa veu que feia sempre quan acabava de despertar-se: aspra i greu—. Si dius que tens aquesta inquietud tan... inusual, no pot ser casualitat que coincideixi amb tota aquesta gent pel carrer fent vés-a-saber-què. No és el primer cop que els sento pertot, xerrant o bevent o barallant-se; però, de totes maneres, m'inquieta.

En Naijyul es va sentir terriblement alleugerit quan va veure que la seva germana era ella mateixa una altra vegada, amb les seves paraules sensates, arrufant les celles no per culpa d'ell, sinó d'algú altre. De tant en tant el renyava, era cert, però mai no havia sigut tan tallant amb ell com durant aquella nit... ni tampoc, de fet, no ho va tornar a ser

mai.

El primer que va fer la Ráy va ser obrir la finestra, per intentar veure alguna cosa més enllà del vidre ennegrit i massa gruixut, que enterbolia les imatges. Va treure el cap enfora, i tot seguit va deixar anar una exclamació de disgust.

—Què passa? —va demanar-li en Naijyul, sentint com l'estómac se li retorçava. De cop i volta, tenia ganes de vomitar. Però, què més li faltava? Inflamacions? Mal d'ossos?

La Ráy va tornar a entrar el cap a dins, amb cara de fàstic.

—A fora fa una pudor horrible —va dir-li, parlant amb una veu baixa però, juntament amb la seva expressió, prou eloqüent—. Em recorda a l'herba podrida, l'adob i la carn passada, tot en un. És...

Les seves paraules van quedar tallades per un fort cop de vent que els va colpejar en aquell moment, dirigit directament cap a la seva finestra. Les portelles van tremolar, i una olor immunda, que va fer que les nàusees d'en Naijyul s'incrementessin, va escapollir-se de cop a dins de l'habitació.

—Què... què dimonis és això? —va exclamar, en veu massa alta. En Naijyul mai no maleïa; la seva germana bé que se n'havia encarregat, d'això, al llarg de les estacions. Però, en aquell cas, no li va dir res al respecte. Tots dos estaven massa ocupats tapant-se la cara amb les mànigues dels seus vestits.

—No ho sé —va dir ella. Tot de sobte, feia cara d'estar molt malalta, com si tingués febre—, però és molt estrany. Tot el que passa avui ho és. *I aquest maleït mal de cap!* —tremolava espasmòdicament; però no de por, com en Naijyul, que se la mirava amb cara de turmentat, sinó de clar defalliment. Semblava que les seves posicions havien canviat; mentre que ell, d'alguna manera, havia recuperat les forces, ara ella les estava perdent.

Però, què estava passant?

En Naijyul va fer l'única cosa que se li va ocórrer en aquell moment. L'única solució possible.

—Sortim a fora, Ráy —va demanar-li per milionèsima vegada, però ara més ferm,

mentre l'enrapava pel braç—. Anem-nos-en.

Ella s'havia quedat molt quieta, com una estàtua, els espasmes continguts i espaiats però intensos; mirava a fora, cap al cel, a través de la finestra oberta. Qualsevol diria que l'havia colpit un llamp, per l'aspecte que tenia, amb el seu rostre jove i cansat paralytitzat en una expressió indesxifrable. En Naijyul, més desesperat encara que abans, va estirar-la fort per la màniga; i ella va resistir-s'hi, va lluitar per mantenir l'equilibri, però no va poder. La força havia abandonat les seves cames, i va caure com un ninot sense vida al terra gris, arrossegant el seu germà amb ella.

—Ráy? Què passa? —va exclamar ell, espantadíssim, mentre se n'apartava d'un àgil salt. Ella va intentar fixar en ell els ulls, segurament per dir-li que tot estava bé; per dir-li que ara ja se'l creia. Però tenia la mirada perduda; i s'agafava el coll com si li fes un mal terrible, incapaç de pronunciar ni una paraula. El cos se li retorçava cada pocs segons de dolor, de manera que semblava que estigués posseïda.

L'olor —inquietant, nauseabunda— romania.

Capítol 3

Majaráth

De la mateixa manera com Éidyur era conegut pels seus ocells, Herrhoún per la seva fusta blanca i Rriesóo pels seus cavalls magnífics, en la seva època Haral·lális ho era pel fet de no ser-ho per res en concret. En aquell poble no hi havia cap sector —ni industrial, ni artesà, ni de cap altra mena— que destaqués per sobre dels altres. Únicament una petita fàbrica tèxtil, completament mecanitzada, n'ocupava físicament el centre; però la seva producció era minsa, i només hi treballaven màquines. De fet, la majoria de la població d'Haral·lális no tenia feina fixa; treballaven de tot alhora o, el que és el mateix, no exercien de res.

A mi mateixa em resulta difícil, des de la meva ignorància sobre el tema, imaginar-me del tot bé un ambient tan depriment i gris com aquell; de la manera com Na nostra Mestressa, fredament i detallada, s'ha ocupat de descriure-me'l. Ella és l'única persona amb vida a qui he pogut preguntar-li sobre això; l'última supervivent, avui dia, dels antics habitants d'Haral·lális. Per tant, aquesta història és, en gran part, seva; però no només us parlaré del que ella va presenciar, sinó també d'allò que les seves germanes li van explicar més endavant, quan ja estaven totes tres segures i amagades rere els murs de la nostra Casa.

En el passat, quan la seva mare encara vivia, les tres germanes Sshaimáq havien viscut en una cabana gran, antiga però ben conservada, amb un terreny molt ampli on cultivaven flors i aliments per igual. Allunyades del Nucli, perdudes enmig del no-res dels Prats eters, gairebé no havien conegut la companyia d'altres antròpins. S'hi havien estat en una pau relativa durant molts cicles, Collita rere Collita; primer hi van arribar la mare —anomenada Ayie— i la seva primera filla, la Ssakaý-Xý; poc després va néixer la segona filla, i més endavant, la tercera. Totes elles havien conegut gairebé només aquell indret durant les seves vides; no tenien —ni coneixien— cap altra llar.

Tanmateix, quan l'Ayie va morir, envoltada de misteri, les seves filles no van tenir

més remei que traslladar-se al gruix d'Haral·lális i buscar-hi feines per sobreviure; totes soles no es veien capaces de mantenir la casa, i una por nova, un cop desapareguda la seva protectora, les devorava per dins. Tanmateix, en anar-se'n van haver d'abandonar els afores, que tanta calma i solitud els havien brindat, per dirigir-se cap al desconegut; van haver de sacrificar moltes estacions de feina i de records incomptables.

Poc després que enterressin l'Ayie, sense cap paraula solemne —només un parell de sanglots i de comentaris en veu baixa—, havia començat la discussió. Els va costar diverses hores de crits irats i d'insults gratuïts, però finalment la Ssakaý-Xý, la més gran de les tres, va decidir que marxarien i que no se'n parlaria més. La Ixkasshýuno, la germana mitjana, es va esforçar per canviar la situació, més per dur-li la contrària a l'altra que per una raó sòlida, però la Ssakaý-Xý es va mostrar inflexible.

Era també una època de creixement i maduració, tot just la setena⁶¹ que vivia la germana més petita, la Majaráth. Per sempre més enyoraria el jardí infinit, les flors de colors i les plantes fruïteres, la seva blancor quan florien i les llavors negres dels fruits. Na Mistresssa recorda aquell indret com un petit paradís, un lloc on amagar-se de la resta del món quan ella volgués. Era gran, enorme, ja que no es trobava limitat per la proximitat d'altres finques; i els seus colors, combinats amb el verd de l'herba de sota i dels voltants, eren la cosa més bonica que la nena havia vist mai. Era allà on la Majaráth, cansada de les tensions i les males mirades de dins de casa, sempre havia anat a refugiar-se.

Durant tota la infància, no va trobar res que li agradés més que pujar als arbres, prims i llargs, del jardí salvatge. Gairebé no hi havia arbres per les proximitats —com tots sabeu, no són gaire comuns als Prats—, i cap de tan gran com aquells, de manera que li resultaven una cosa única i incomparable, un secret que només compartien ella i els ocells que hi feien el niu. S'enfilava amunt, molt amunt, fins a la branca més alta, i observava l'horitzó en totes direccions, intentant distingir alguna cosa més enllà dels Prats eters que l'havien vist néixer. Al nord només hi veia herba, i herba, i herba, i inacabables turons verds i muntanyes; més enllà, una boira fosca enterbolia les imatges. Al sud també hi seguien els Prats, allargant-se fins molt lluny i convertint-se, finalment, en boscos

61 Equival a uns cinc anys.

tenebrosos que s'estenien fins on li arribava la vista. A l'est també era pla i eternament verd, i el contorn del desert groc de més enllà amb prou feines se li presentava com una vulgar imaginació.

A la Majaráth, acostumada a aquells terrenys plans i sempre iguals, només alterats de tant en tant per alguns turons diminuts, li agradava la sensació que la terra s'escampés sense fi al seu voltant. Per això, pocs cops mirava cap a l'oest, on el riu Lluna tallava la terra i, més enllà, s'alçaven unes muntanyes grans i amenaçadores, amb uns pics tan alts que no n'arribava a veure el cim. La gent les anomenava les Muntanyes Tenebroses perquè eren fosques i malignes, i trencaven l'agradable monotonia del paisatge. La Majaráth les anomenava així perquè s'estremia cada cop que les veia.

Però la nena havia hagut d'abandonar el seu arbre i la casa lluminosa i blanca, amb les seves parets de neu, el sostre de palla groga i les portes de fusta fosca i brillant. Les dues germanes se la van emportar, sense acceptar cap queixa, als carrers desconeguts i serpentejants d'Haral·lális, on gent desconeguda se les mirava com una serp miraria una rata. La Majaráth no va plorar mai realment la pèrdua de la seva mare, per qui tenia sentiments ambigus; les llàgrimes les vessava pels horts i per les plantes llueus de rosada, per l'aixada i les flors *phlýa* i *defineresses*, i per l'aire pur i la branca més alta, des d'on havia vist el món.

—Sshýuno! Sshýuno! On ets?

El temps de la Collita estava a punt d'acabar-se, i els Prats començaven a cobrir-se de gebre pels matins. Les temperatures baixaven cada dia més, i la gent s'amagava a les seves cases, salant i conservant les reserves pel *guimál*, temorosos de les tempestes que encara havien d'arribar. Ja havien transcorregut deu cicles⁶² des que la petita Majaráth, empesa per una ràbia furiosa, havia repartit coces a tort i a dret tot agafant-se al seu estimat arbre, sense voler deixar-lo anar. Deu cicles des que la casa lluminosa dels afores havia quedat sola i abandonada, i el seu jardí, buit i sense ningú que el cuidés.

Eren a mitjans del cicle 1783 del Temps de Sang —ja havien passat mil set-centes

62 Uns 7 anys.

vuitanta-tres Collites des que tot allò havia començat—, i el breu període de pau de què havien gaudit les terres d'Antaddeau en els últims temps ja havia arribat a la seva fi. La crua guerra del nord, iniciada tot just feia unes poques estacions, començava a fer-se notar als poblets del Nucli Oest, i Haral·lális no n'era una excepció. Eren èpoques dolentes, de mala gent i de robatoris i de molta, molta gana. Nosaltres potser no podem entendre-ho del tot, ja que no hem hagut de patir les privacions d'una situació com aquesta; però heu de saber que a Antaddeau, quan hi ha guerra en un indret, el mal es nota a tot arreu. Només les grans ciutats, amb la seva gent rica i acomodada, poden arribar a suportar-la amb més o menys normalitat, encara que sigui fingida; la resta quedem sols a mercè de la fortuna... i, potser, del destí, si és que existeix.

—Sshýuno! On dimonis t'has amagat? Surt d'una vegada!

La Ssakaý-Xý Sshaimáq, irritada, es va apartar un floc de cabells de la cara d'una bufada. Caminava pel costat de l'hort, amb molt de compte de no trepitjar-lo, i duia al braç esquerre una cistella plena de bolets i d'herbes. Estava suada i cansada, però aixecava el cap amunt amb una mena de dignitat estoica difícil de definir. Era una temòria, de pell fosca de color xocolata i ulls brillants de color castany clar, vestida amb una roba blanca i plena de taques que duia decorada amb un disseny blau de serps i de dracs i de sargantanes allargades.

—Sshýuno! —la veu de la Ssakaý-Xý sonava amenaçadora, ja al caire de perdre la paciència. La seva irritació va augmentar quan el vestit blanc se li va enganxar en una de les plantes quan va passar pel seu costat; va estirar-lo diverses vegades per deixar-se anar, però va estripar un tros de la tela i això la va fer arrufar les celles; les tenia tan primes, llises i vermelles com els cabells. La Majoráth, que anava rere seu, no va fer res per ajudar-la; de totes maneres, tenia les mans ocupades amb un cistell massa gros per a ella.

Segons les paraules de na Mestressa, la seva germana més gran era una persona especial en molts aspectes. Tan alta i prima com qualsevol temòria, però d'una bellesa elegant i dura com la d'una fera, aconseguia imposar una atmosfera de força i d'empenta a qualsevol amb el simple fet d'estar-se dreta al seu costat. La Ssakaý-Xý tenia dues cares: una era la d'una dona treballadora i constant, que sempre aconseguia el que volia i

lluïtava per fer-ho, encara que li costés un esforç titànic. Aquesta era la Ssakaý-Xý que les seves germanes coneixien més, i la que més odiaven. L'altra cara, que apareixia només en moments puntuals, era la que li semblava més interessant a la Majaráth: la d'una persona distreta, sempre als núvols, amb un món intern en el qual volia perdre's però no podia; una persona amb moltes preguntes que mai no trobaven resposta, perquè no hi havia ningú a prop que pogués entendre-les, i molt menys que pogués respondre-les, adequadament.

Sí, la Ssakaý-Xý era una somniadora, per bé que ho mostrava poques vegades. La seva habitació era plena de llibres, llibres que mai no deixava tocar a cap de les altres dues, llibres on es perdia cada nit, intentant desxifrar alguna cosa nova i exòtica o, potser, volent oblidar com de depriment i de poc literària era la seva vida en realitat. Possiblement, aquells eren els únics llibres que hi havia en tot el poble, pertanyents a l'única habitant d'Haral·lális que havia anat a l'escola i havia après a llegir.

La Ssakaý-Xý va agafar aire.

—SSHÝUNO!!

La petita Majaráth no va sobresaltar-se; ja hi estava acostumada, però de totes maneres va prémer els llavis amb desaprovació.

—D'acord, d'acord! —van sentir que deia una veu des de més amunt, amb un cert matís d'indignació. El cap pèl-roig de la Ixkasshýuno va aparèixer de cop entre les branques mig esfullades d'un arbre proper. La Ssakaý-Xý la va fulminar amb la mirada.

—T'has dignat a aparèixer —va dir, amb veu ofesa, sacsejant el cistell enèrgicament mentre parlava. Els ulls com joies havien quedat reduïts a dues línies amenaçadores—. Saps perfectament que hem d'acabar la Collita abans que la lluna Tercera ens visiti. No et servirà de res amagar-te, així que ja pots anar baixant i treballar, com tothom.

La Ixkasshýuno, des del capdamunt de la branca, va somriure amb desdeny. Era un somriure de gat, un pèl bestial, que mostrava unes dents blanques i massa punxegudes. Tota ella era així, com una depredadora indomable. Anava vestida amb la mateixa roba blanca que les seves germanes, però tan bruta que gairebé no se'n reconeixia el color;

tenia la pell més clara que qualsevol temòri, i els cabells de color cobre, gairebé tan desorganitzats i arrißats com els d'un tsil·líni. Els seus ulls castanys semblaven grocs depenent de com els arribés la llum, i prenien un aspecte encara més inquietant.

Tanmateix, na Mestressa assegura que el caràcter i la manera de fer de la Ixkashýuno Sshaimáq no feien justícia, en absolut, a aquell aspecte tan obscur i enigmàtic. Potser m'ho ha dit engegada per l'odi, o potser no... però vosaltres mateixos tindreu temps per jutjar-ho amb el vostre propi criteri.

—Doncs sí —va respondre a la seva germana gran, encara amb aquell enorme i sorneguer somriure als llavis. La seva veu era increïblement greu per ser una dona, i encara més per ser una dona temòria—. Sóc aquí.

—Exactament —va dir la Ssakaý-Xý entre dents, però amb un to suau i tranquil, provocant un contrast evident amb els seus crits de tot just un instant abans—. I ara, Shýuno, fes-me el favor de baixar, si et plau.

—No em plau —va fer la Ixkashýuno amb descaradura, però va baixar de totes maneres en veure la mirada assassina que la Ssakaý-Xý li dirigia mentre colpejava la gespa, impacient, amb el peu descalç. Mentrestant, la Majaráth seguia amagada a les ombres, sense dir ni fer res en absolut; el seu rostre fosc i infantil estava sorrut però, a part d'això, del tot inexpressiu.

La Ixkashýuno va fer un salt molt teatral —però del tot inútil— des del capdamunt de la branca baixa on s'havia enfilat i va aterrar sense elegància sobre els dos peus. Era molt baixa per ser una temòria, de poc més de metre seixanta, i excessivament corpulenta; a més, els seus múscles no estaven tan formats pel treball com les altres dues, perquè amb prou feines s'esforçava mai per res. Tot i que era força bonica, d'una bellesa salvatge, els seus moviments resultaven bruscos i, sovint, maldestres.

—Vine —va dir-li la Ssakaý-Xý, autoritària, mentre feia mitja volta i tornava per allà on havia vingut. La Majaráth la seguia unes passes més enrere, amb el cap cot i els cabells vermells, curts i mal tallats, tapant-li gairebé del tot la cara. La Ixkashýuno va fer el mateix; encara duia la mateixa expressió burleta, i es movia amb gambades amples i poc curoses. En veure-ho, la Majaráth va arrufar les celles sota el serrell i va murmurar:

—Si aixafes alguna de les plantes, l'hi diré a la Ssakaý —el somriure de la Ixkasshýuno es va esfumar i es va convertir en una ganyota molesta que feia que semblés, ara més que mai, un gos enrabiat. No va respondre, però la Majaráth tampoc no s'esperava que ho fes. Tot i això, mentre totes dues es giraven i seguien avançant pel jardí rere la Ssakaý-Xý, esquivant plantes i detritus com un vaixell que navega per aigües mogudes, la més petita hauria jurat que sentia la Ixkasshýuno murmurar:

—*Espieta.*

Durant les estacions passades a la seva nova casa —més dures i depriments que mai, i igualment farcides de picabaralles—, les tres havien intentat imitar l'esplendor del jardí de la seva antiga llar. Però l'espai que tenien ara era molt més petit, i estava envoltat de cases temòries com la seva —cilíndriques i blanques— per tots quatre costats. De manera que, per molt que s'esforcessin en evitar-ho o en negar-s'ho a sí mateixes, sovint se sentien tancades i esclafades com formigues per les ombres dels edificis; per com aquestes enfosquien no només la gespa i les branques dels arbres, sinó també les plantes i les flors que encara es dedicaven a cultivar.

Des del principi, la Majaráth s'hi havia esforçat més que ningú, intentant neutralitzar la nostàlgia, l'avorriment i la inquietud que omplien la seva vida. Tots aquells arbres que les envoltaven —arbres llargs i prims de branques caigudes i fulles clares, els típics *Aphlyórrzis* dels Prats— els havia plantat ella. Ella els havia regat cada dia, i *ella* els havia cuidat i criat com si fossin fills seus. Feia tres Collites,⁶³ quan un d'ells havia esdevingut prou fort i alt com per poder pujar-hi sense trencar-lo, l'alegria de la nena havia estat tan immensa que la Ixkasshýuno l'havia menyspreat i insultat impulsivament, tot de pura enveja. Des de llavors, la mitjana sovint també pujava a aquell arbre per amagar-se quan calia treballar i, al mateix temps, per molestar la Majaráth. Ella ja havia après a no dir-li res ni a respondre a les provocacions, però encara se sentia dolguda per dins cada cop que ho veia.

—Ara, Sshýuno, faràs bé d'utilitzar aquests músculs entumits teus per a alguna cosa útil, a part de per menjar i fer becaines —va constatar la Ssakaý-Xý amb la seva rotunditat habitual un cop van haver arribat al cobert de les eines. Era una petita caseta

63 Una mica més de dos anys.

de fusta situada a uns pocs metres de la casa i, encara que no era de *kàrkaix*, també estava pintada de color blanc; la pintura saltava per alguns punts, tot i ser recent, ja que el sol constant i sufocant dels Prats la feia malbé de seguida. La Ssakaý-Xý va passar-li un cistell enorme, més gran que el seu i el de la Majaráth junts, a la Ixkasshýuno i va seguir parlant sense fer cas de la mala mirada que aquesta li dirigia:—. Encara hi ha molts rams per fer i molta fruita per recollir. Vés amb la Ma a la part del darrere, ella et dirà el que et toca a tu. Jo hi aniré de seguida. I —es va afanyar a afegir, quan les dues ja s'allunyaven— *no se t'ocorri* aprofitar-te del fet que jo no hi sigui, Sshýuno; la Ma m'ho dirà. Vinga.

La Ixkasshýuno va aclucar els seus ulls de gat amb rancúnia i, sense esforçar-se a dissimular la seva fúria, va dirigir-se sorollosament cap a l'altra banda del terreny, mentre la sempre silenciosa Majaráth la seguia a poca distància. La nena li va dirigir una última mirada a la Ssakaý-Xý i va veure com aquesta sacsejava el cap pèl-roig, enutjada, abans d'entrar a la casa.

—No hauries de fer enfadar tant la Ssakaý —va dir-li la Majaráth a la Ixkasshýuno, tot apressant-se per enxampar el seu pas àgil mentre sostenia aquell cistell tan enorme—. Després no et donarà formatge.

La Ixkasshýuno va grunyir.

—M'és igual, perquè el rapinyaré de totes maneres. I fica't en els teus assumptes —va deixar anar, malhumorada, però va ensenyar-li les dents un instant després en un somriure sardònic. La Majaráth es va sentir insultada i molesta per la seva falta de respecte, però va mantenir l'expressió neutra, limitant-se a arrufar les celles gairebé imperceptiblement.

—Com vulguis. Però ja saps que, quan està de mal humor, sempre m'ho fa pagar a mi, també.

—Això és problema teu —va fer l'altra amb menyspreu, encongint-se d'espatlles—. El que *tu* hauries de fer, germaneta, i ja que ens hem posat amb això de donar consells, és no fer-li de fastigós gosset missatger i bavejant a la princesa Ssy-sy-sý-xy. Em pensava que la detestaves.

La Majaráth va envermellir de fúria i de vergonya. Va tancar tan fort les mans que va estar a punt de trencar el fràgil cistell.

—*Tu* també hauries de vigilar el que fas, Ixkasshýuno —va dir entre dents, inclinant-se endavant, amenaçadora, de forma gairebé inconscient—, i ficar-te als *teus* assumptes. Posa les *phlýa* al meu cistell; ja agafaré jo aquest —va dir, canviant de tema de sobte, la veu tallant, mentre li arrencava l'objecte de les mans i se li girava d'esquena.

I totes dues van posar-se a treballar sota el sol abrusador. No van tornar a mirar-se, ni a parlar, en tota la tarda.

El cert és, amics meus, que que la Ssakaý-Xý va estar-se de molt, molt, *molt* mal humor durant tota la resta del dia; i encara ho estava quan l'anunciada lluna Tercera va fer la seva aparició, aquella mateixa nit, en el cel net de núvols dels Prats. El *guimál*, l'època dels primers freds, havia començat, però ningú no va amoïnar-se ni va tenir temps en cap moment de comentar-ho, com haurien fet normalment. Una tempesta de sorra sobtada, però no del tot inesperada, les havia colpejat quan tot just estaven acabant d'entrar els últims cistells; el cel s'havia enfosquit de pressa, mentre el vendaval —que havia transportat totes aquelles pedretes des del mateix Desert de l'Ull, a l'est— assotava les cases d'Haral·lális sense pietat, fent-les trontollar.

Tanmateix, en el poble no tothom havia pres les mateixes mesures que les germanes Sshaimáq, que s'havien afanyat a acabar tota la feina abans que els caigués a sobre un previsible temporal. Al seu voltant, a la resta de cases i als carrers, fins i tot a través de les finestres que totes tres s'apressaven en tancar i barrar sòlidament, sentien gent cridant i movent-se sorollosament amunt i avall. El so com crits d'ocell de la veu dels temòoris, que deien barbaritats en antadí, es mesclava indistintament amb les dels tsil·línis, que al seu torn remugaven en francès amb les seves veuetes xisclaires. Eren frases gairebé inintel·ligibles, però plenes d'una alarma i un enuig evidents, ja fos perquè s'havia perdut alguna possessió pel vent o perquè seccions senceres de la Collita d'algú s'havien malmès sense remei.

Però, com acostuma a passar en aquesta època, i la majoria de vosaltres ho sabeu

molt bé, la tempesta va anar-se'n tan de pressa com havia vingut. Abans que sonés l'última campanada des de la torre,⁶⁴ el vent va amainar, i el sol encara va deixar anar una ullada sobre l'herba abans d'escapar-se per l'horitzó. Va ser llavors quan la Tercera lluna, amb la seva lluïssor platejada i misteriosa, es va fer aparent al costat de les altres dues, il·luminant un cel ja buit, de nou, de qualsevol núvol.

—Sshýuno, posa aquesta caixa allà. No, *allà*, et dic.

—Podries ser una mica més explícita, saps? —va remugar la Ixkasshýuno mentre carregava amb penes i treballs tots aquells trastos amunt i avall, obeint les ordres tallants i autoritàries de la Ssakaý-Xý. Tot aquell exercici, al qual no estava avesada, li havia reduït lleugerament la loquacitat, tot i que no pas prou com per fer que deixés de queixar-se.

—Vés a buscar la Ma —va dir l'altra, fent com si no l'hagués sentit—. Necessito que m'ajudi a fer el recompte —la Ixkasshýuno va esbufegar.

—Podria fer-ho jo, si m'ensenyessis a escriure —va replicar grollerament mentre s'espolsava la roba, amb aspecte irritable i una mica massa d'entusiasme. La Ssakaý-Xý va arrufar les celles perillosament; era un gest que la Majaráth també feia molt sovint, segurament per influència de la més gran, i la Ixkasshýuno se sentia molt molesta sempre que el veia.

—Ho faria, si tinguessis prou paciència i interès com per estar-te concentrada més de cinc minuts seguits —va ser la seva única resposta, plena de calma. Com sempre que estava de mal humor, es resistia a esclatar del tot, i a la Ixkasshýuno de vegades li feia la impressió que només era per molestar-la—. I ara, vés a buscar la Majaráth, per favor.

La Ixkasshýuno va deixar caure a terra la caixa que sostenia —va anar d'un pèl que no acabés amb el peu aixafat— i va sortir del magatzem traient foc pels queixals.

No tenia ganes de parlar amb la Majaráth, en absolut. Hauria preferit mil vegades quedar-se a dins del cobert aixecant pesos com un burro, corrent i suant a cop de xiulet, que no pas enfrontar-s'hi una altra vegada. Però la Ixkasshýuno era massa covarda com

64 Als Prats de les Passions, les campanades marquen el principi i el final del dia: el moment d'aixecar-se i el moment de retornar a les cases i dormir.

per qüestionar obertament l'autoritat de la Ssakaý-Xý, així que no va tenir més remei que fer el que li havia dit, escopint impropèris tota l'estona.

Hauria desitjat que no fos així, però la Majaráth va resultar d'allò més previsible. La va trobar al primer lloc on se li va ocórrer buscar-la: al capdamunt del seu estimat arbre, el que li recordava el que havia deixat enrere i des del qual podia observar els seus voltants com ho feien els ocells. La noia s'estava asseguda a la branca més alta, els peus descalços penjant-li avall i movent-se al ritme de la brisa nocturna. Fins i tot sota la poca llum que hi havia —només la que projectaven les llunes i els dèbils fanals de sota—, els seus cabells resplendien vermells com les flames.

Només de veure'ls, la Ixkashýuno es moria d'enveja. Ella també era pèl-roja, però els seus cabells no eren ni tan brillants, ni tan sedosos, ni tan purament vermells com els de les altres dues. La seva mare també els havia tingut iguals, i la mitjana sempre s'havia preguntat per què havia hagut de ser *ella*, precisament, l'única que fos diferent.

La seva veu, greu i burleta, es va alçar en el silenci:

—La princesa et crida, germaneta.

—Digues-li que ja hi vaig —va respondre la Majaráth, amb un to absent i amb prou feines audible des de sota de l'arbre. Mirava cap a l'oest amb aspecte meditatiu, amb els colzes sobre els genolls i el serrell enfosquit-li la cara.

—Com vulguis —va fer la Ixkashýuno, encongint-se d'espatlles. Tanmateix, la Majaráth va tornar a parlar abans que tingués oportunitat d'anar-se'n:

—Em sembla que ve una altra tempesta.

—Ah, sí? —va fer la Ixkashýuno amb sorna. La Majaráth va arrufar les celles en la foscor, però el gest va passar desapercebut.

—Veig una bona nuvolada negra venint des de l'oest, des de les Muntanyes Tenebroses —va explicar amb veu neutra—. No té gaire bona pinta —va afegir, ara amb un to desafiant, com si la reptés a dur-li la contrària. La Ixkashýuno, és clar, hi va caure.

—Ho vull veure.

—Doncs puja i fes-ho.

La Ixkasshýuno va serrar les dents i, amb un salt no gaire atlètic, es va penjar de la branca més baixa. Així, agafant-se amb les mans i encaixant els peus nus entre els forats i les protuberàncies del tronc, va anar-lo escalant fins que va arribar al capdamunt de tot, al tron vegetal on seia la Majaráth. Irritada per l'esforç, la mitjana va apartar les branques primes i caigudes de la planta i va deixar-se caure al costat de la seva germana sense fixar-se en el que feia. L'arbre va cruixir.

Sorprenentment, tanmateix, la petita no va semblar que s'adonés d'aquella falta. Se la veia concentrada, gairebé preocupada, i no apartava els ulls d'aquelles muntanyes que, de petita, l'havien fet estremir. Aquella nit tornaven a fer-ho.

—Mai no havia vist res d'igual —va murmurar quan la Ixkasshýuno va haver acabat de barallar-se amb els seus cabells i va poder observar enllà amb llibertat, sense que els rínxols li entorpissin la visió—. Tan negres... massa baixos i massa *compactes*. Més que uns núvols, semblen fum, un fum molt espès. T'hi fixes, en la manera com s'escampen?

La Ixkasshýuno s'havia quedat molt quieta i silenciosa de cop. Per alguna raó, aquella aparició li imposava respecte, un fet insòlit que només s'havia repetit amb la seva mare, quan encara vivia.

L'alta Serralada Tenebrosa es trobava a una distància notable del Nucli Oest, però la superfície plana dels Prats els en permetia una visió gairebé perfecta, com a mínim fins allà on la boira i els núvols no feien nosa. Les muntanyes eren fosques i seques, i només les de més al nord, a la seva dreta, mostraven una petita capa de neu a la part més elevada. A mesura que s'allunyaven dels Prats, els pics esdevenien més enormes, amenaçadors i punxeguts, però fins i tot la muntanya més propera era com a mínim vint vegades més alta que qualsevol dels turons que elles coneixien. La lluna Tercera s'alçava entre les altres dues per sobre d'aquelles formes fosques, perfectament visible en un cel completament buit, fent lluir la poca neu del capdamunt de les muntanyes. I, tanmateix, molt més avall, gairebé a nivell de terra, escampant uns braços allargats i inconsistents per les valls, hi havia un cúmul de foscor intensa que s'abraonava cap als Prats portat pel vent.

La Ixkasshýuno va obrir uns ulls com unes taronges.

—*Collons*, això no té gens de bona pinta —va deixar anar. Intentava mostrar el seu menyspreu i la seva indiferència de sempre, però el rostre morè li havia empal·ludit visiblement, i amb això no hi podia fer res—. Odio admetre-ho, però hauríem d'anar a avisar la Ssakaý-Xý ara mateix —estava tan inquieta que fins i tot es va oblidar de fer servir el malnom que havia inventat per a la seva germana més gran.

La Majaráth va assentir, amb un gest estranyament solemne.

—Serà millor que ho deixem tot ben tapat i ens tanquem a dins de casa tan bé com puguem. Aquest núvol s'acosta molt de pressa; el tindrem a sobre abans que sigui de dia —va concloure, més seriosa del que hauria d'estar mai una noia tan jove.

La Majaráth va acariciar el tronc de l'arbre amb suavitat. Un vent ferotge sacsejava les seves branques, i una boira negra enterbolia la lluna blanca que, tota sola, s'alçava enmig del cel nocturn. Les cases d'Haral·lális havien desaparegut, i ella es trobava de nou enmig del no-res, al seu jardí estimat, envoltada de flors *phlýa* i *defineresses*. Una tempesta enorme i sorollosa planava per sobre del seu cap, però ella no la veia, era com si no existís. L'arbre nou substituïa el vell, tots dos jardins mesclant-se en remolins de memòria, i ella somreïa una altra vegada com una criatura.

Però tot allò va acabar aviat, perquè la Ssakaý-Xý la va arrossegar lluny, molt lluny, mentre el riure burleta de la Ixkasshýuno tremolava per l'aire dels Prats com una maledicció. Se la van endur lluny de l'arbre, de la casa blanca, dels Prats mateixos, i la van deixar abandonada enmig de les Muntanyes Tenebroses que la feien estremir-se.

Un rostre indefinit, dur com una màscara, es va mostrar al seu davant, com sorgint de les partícules negres que flotaven per l'aire. Tenia un ull vermell i un de blau, i reia sense so de la forma més cruel i inhumana possible. No era res més que l'aspecte que la seva imaginació li havia donat a l'Aedémna, el Tenebra, que deia la llegenda que era el serf més fidel de la Mort, i que anava de casa en casa per endur-se les seves víctimes. El terror que aquella història li havia inspirat en la més tendra infantesa va ressorgir en ella com una font d'aigua freda.

El terra de fusta va grinyolar sota els seus peus descalços. Tota la casa ho feia, sacsejada per un vent molt fort que amenaçava de llançar-la pels aires. Tanmateix, ni la Majaráth ni cap de les seves dues germanes no temia aquella possibilitat; les cases temòries havien estat fabricades expressament perquè fossin capaces de suportar aquells temporals, *guimál rere guimál*, fermament clavades al terra.

No, era un altre fet el que la mantenia inquieta. El problema era que no sabia quin.

Els últims brins del seu malson encara es mantenien encesos a un racó de la seva ment, i feien que mirés al seu voltant amb ansietat i temor, com esperant un atac d'un enemic invisible. Tanmateix, no era només allò el que la molestava. L'habitació estava completament a les fosques; però, tot i els seus afanys de les últimes deu èpoques de maduració, encara hi havia petites esclatxes, a les parets i a la finestra, que deixaven passar l'aire de fora, i es produïa un xiulet agut i desagradable.

Malgrat aquesta circumstància, però, tampoc no era allò el que la mantenia inquieta.

Es va resignar a no tornar a adormir-se, com a mínim durant l'hora següent, i va sortir del tot del llit. La falta de llum la va fer desequilibrar-se un parell de cops, però va aconseguir agenollar-se i posar la mà sota el jaç de palla. Després de moure-la durant uns segons, va treure'n una clau força gran i rovellada, amb la qual va obrir el calaix de la tauleta de nit a les palpentes. Va extreure'n una segona clau, més petita, i va utilitzar-la per aconseguir encendre el fanalet que tenia sobre la taula. La dèbil llum blavosa li conferia al món un cert aire fantasmagòric, i aquest fet no va fer més que agreujar les pors de la temòria.

Un cop va haver tancat de nou el calaix i va haver guardat la gran clau al matalàs, la Majaráth va aferrar-se al fanal amb força i es va incorporar una altra vegada. Tot i la tempesta i l'hora avançada —que li indicava prou clarament el rellotge de la paret del davant—, encara sentia crits pels carrers, segurament queixant-se d'alguna cosa o donant ordres desesperades, intentant rescatar productes malmesos o reparar el sostre d'algun cobert.

Va sortir al passadís en silenci, caminant de puntetes. Les parets blanques de *kàrkai*

reflectien la llum blava de tal manera, que semblava que acabés d'entrar en un túnel de pedra refulgent. Va passar furtivament pel costat de l'habitació de la Ixkasshýuno, que roncava sorollosament, ignorant de tot el que ocorria al voltant seu. Poc després es va trobar la de la Ssakaý-Xý, i la va sorprendre que tingués el llum apagat; normalment, la seva germana sempre es quedava estudiant o llegint fins a altes hores de la nit. Tanmateix, no hi va donar gaires voltes; va ficar el cap a dins de l'habitació, per assegurar-se que estava sana i estàlvia, i va continuar endavant.

Per alguna raó inexplicable, aquell passeig nocturn només estava aconseguint empitjorar la seva inquietud. Amb cada pas que feia, semblava que el pes que duia a sobre es fes més i més gran, i la irracionalitat de tot allò aviat la va fer irritar-se. La Majaráth no era gaire propensa a les passions, fossin altes o baixes, i als sentiments poderosos; quan els sentia, sempre la incomodaven.

Potser era per la tempesta, aquella tempesta negra, estranya i arran de terra que ara tenien a sobre dels seus caps. Sorprenentment, no duia pluja, ja que no se'n sentia el soroll a fora, ni tampoc l'olor característica d'humitat. En canvi, el vent que sacsejava el poble sencer era un dels més forts que la Majaráth era capaç de recordar, i cada poca estona sentia cops i espetecs pels voltants, d'arbres partint-se en dos, llamps caient del cel i objectes colpejant-se entre ells.

Aquell pensament la va fer tornar al somni, com si una cosa i l'altra tinguessin la més profunda de les relacions —i, certament, la tenien. L'amoïnava que pogués passar-li res al seu arbre, tot i que ja feia molts cicles que aquell tronc suportava estoicament les tempestes de l'estació. D'alguna manera, el malson li semblava un mal senyal i, de cop i volta, li van venir unes ganes terribles de sortir a fora i de comprovar que tot estava en ordre.

Era una bogeria, però la nena no va plantejar-s'ho ni dues vegades. Aquella idea va sorgir en ella com una il·luminació, i aviat va seduir tots els seus sentits. Una força superior a ella l'empenyia a sortir a l'exterior, on les seves pors prendrien forma i les seves preguntes trobarien resposta, o això creia la temòria. Va tornar corrents a la seva habitació, fent una mica més de soroll del que hauria hagut de fer, i en va sortir al cap d'uns instants amb una túnica gruixuda, un barret i una bufanda posats de qualsevol

manera per sobre de la roba de dormir.

Tot just quan ja es trobava plantada al davant de la porta principal, amb una tercera clau a la mà, va fixar-se en una cosa molt estranya que va fer que s'aturés. Una mena de ferum desagradable es passejava per l'aire en petites onades, tan subtil que amb prou feines es percebia, escapant-se endins per les escletxes que hi havia a l'espai entre la porta i la paret. La nena va arrufar el nas, fastiguejada, però no s'ho va pensar gaire i va fer girar la clau al pany.

Capítol 4

Sireausse i Ssal·lól

Ja feia dos dies que s'havien retrobat, irritats i abatuts, en el seu camí apressat per allunyar-se d'Haral·lális i dels seus horrors. Enrere hi deixaven no només l'Ombra misteriosa i centenars de morts, no només la vergonya i el penediment de saber que eren supervivents d'un gran desastre, sinó també la seva llar i les seves possessions. Tots ells s'estimaven en certa mesura els Prats de les Passions, les terres eternament verdes i eternament planes que els temòris idolatraven, però aquella meravellosa època de maduració —la millor que recordaven en aquells temps de guerra— s'havia truncat. Veure les cases blanques ennegrides i plenes de mort els havia trencat el cor, però veure els cadàvers dels seus habitants pels carrers, que tacaven l'herba de sang, els n'havia cremat els trossos.

Tots se sentien malalts i profundament cansats. I, per sobre de tot, sabien que el senyal que l'Ombra havia escrit en ells amb foc —fos d'odi, de pèrdua, de nostàlgia o de bogeria— mai no desapareixeria del tot.

—Les provisions estan gairebé a zero, Sireausse —va comunicar-li la Xamienne Ssúrr, ullerosa, al matí del tercer dia des que havien abandonat Haral·lális, quan van haver d'aturar-se i deixar menjar i descansar els animals. Arrossegant els enormes i pesants carros els esgotava, tot i que eren bèsties dels Prats i, com sabeu tots, això significa força, tenacitat i fidelitat. La rixàjia semblava encara més preocupada del normal, i el seu rostre jove, bell i blanc com la neu i allargat com el d'un cavall, estava travessat per profundes arrugues que no hi eren amb prou feines una setmana abans—. Tampoc no ens hem pogut canviar de roba, ni dormir a cobert, en els últims sis dies, des que vam deixar Gátzarm. La gent té por, amiga meva, però també gana, i set. No els pots mantenir i alimentar només amb paraules d'ànim i discursos eloqüents.

Parlava en veu baixa, conscient que al seu voltant, mentre aquella vintena de persones muntaven un campament improvisat amb poques ganes, tot eren orelles i ulls

atents. Tothom volia assabentar-se del que deia la seva auto proclamada cap, la Sireausse Dourrjith, i la seva fidel consellera Xamienne. Tothom volia saber —i tenien part de raó— quines serien les decisions d'aquelles dues dones, ja que d'això depenia en gran part la continuïtat de les seves vides.

—Comencen a queixar-se —va seguir dient la Xamienne, mentre s'asseia a l'herba amb les cames creuades i relaxava els músculs, entumits d'estar-se durant tanta estona al carro. El vestit temòori, blanc i ample, es va escampar pel seu voltant com uns pètals blancs que s'obren; i ella, allà enmig, semblava un àngel amb les ales esteses. La meva mare també es va asseure, encara sense respondre-li, però apartant-se els cabells de la cara amb un gest nerviós—. És natural, Siri —va insistir la Xamienne en veure que la tsil·línia amagava el rostre rere el serrell, la veu dolça però intensa—, els has arrencat de casa seva sense prometre'ls res més que salvar la vida, i això de seguida s'oblida quan apareixen altres necessitats. Si no fem alguna cosa aviat, pots esperar-te el pitjor. N'hi ha que confabulen a la teva esquena, i això que encara no ens hem aturat prou com per donar-los temps per planejar res.

Es notava que a la rixàjia li sabia molt de greu explicar-li tot allò a la tsil·línia i fer que s'hi enfrontés; la Sireausse li ho va veure a la cara, massa envellida i trista per tractar-se d'ella, plena d'una compassió mal dissimulada que li feria una mica l'orgull. La seva amiga no volia amoïnar-la, i menys en el seu estat, ja que la meva mare encara no s'havia recuperat del tot de l'accident que havia patit als carrers d'Haral·lális. Tanmateix, era necessari discutir aquells assumptes, i totes dues ho sabien; d'altra manera, tots moririen, per una causa o una altra, ja fos per inanició, cansament o alguna cosa pitjor.

Per tant, la Xamienne va prosseguir, amb la seva veu suau i aflautada, mentre s'inclinava endavant amb un gest de confiança:

—He estat investigant els mapes amb en Roid i en Ionléu, i em temo que no n'hi ha cap que indiqui amb prou exactitud allò que hi ha a la zona central dels Prats, ni les poblacions que s'hi troben. Només apareixen indicats els dos Nuclis, un a cada banda, i entremig... no-res —va sospirar. La Sireausse, que havia tornat a alçar el cap, anava a fer un comentari, però tot just llavors les va interrompre en Garrý, que tornava del carro dels malalts. A la meva mare li queia bé; era un dels pocs temòoris del grup, a part dels que

ella ja coneixia del seu propi poble, que no desconfiava dels tsil·línis ni els prejutjava; tot i que, probablement, també era el que tenia més raons per fer-ho d'entre tots ells.

—*Madame*,⁶⁵ el *boisélfé* que vam rescatar als afores d'Harallale ja s'ha despertat —va comunicar amb veu seriosa i formal, tot i que se'l veia cansat i amb prou feines capaç de capténir-se. Parlava un francès perfecte i polít, la mena de francès que només un parlant autòcton seria capaç d'aconseguir. No devia haver viscut gaire més de trenta cicles;⁶⁶ la seva pell era fosca, d'un color marró viu, i els ulls també li resplendien castanys sota les espesses celles. Els seus cabells eren inusualment curts per tractar-se d'un temòori, de color de fusta humida, i els duia perfectament pentinats enrere i recollits en una cua minúscula—. La Rrúu m'ha comunicat que es troba estable, i que la seva vida ja no corre perill. També m'ha dit que vol parlar amb vostè immediatament, però no ha aclarit de què.

La Sireausse i la Xamienne van creuar una mirada ràpida, però en Garrý estava tan esgotat que no va semblar adonar-se'n.

—D'acord, company. Gràcies per la informació. Ara mateix hi vaig —va respondre la meva mare també en la llengua materna, amb veu professional i fluida, els seus llavis corbant-se-li en un somriure petit i dèbil però amable. En Garrý va inclinar el cap, en un gest respectuós i passat de moda, i es va retirar.

—Per ser tan jove —va comentar la Xamienne, lleugerament burleta, quan el temòori ja no podia sentir-les—, en Garriathál té uns costums d'allò més arcaics. Suposo que té a veure amb el seu lloc d'origen —parlava de la manera com sempre ho feia amb la Sireausse: amb una familiaritat i una facilitat sorgides de dotzenes d'estacions de converses inacabables.

—Amiga meva, ho oblidem més sovint que no hauríem de fer-ho, però els Prats són una de les zones més deixades de la mà de Déu de tot Antaddeau —va dir la Sireausse al seu torn, ara en antadí. Encara somreia, però el gest havia adquirit un cert aire ambigu, divertit i, ahora, ple d'una recança evocadora—. És clar que nosaltres venim de fora, però després de viure aquí durant tantes estacions, ja ens hi hauríem hagut d'acostumar.

65 Tractament referit a una senyora o a una dama casada (francès comú).

66 Poc més de vint anys.

—Hi ha coses que sempre són iguals —va limitar-se a dir la rixàjia, encongint-se d'espatlles. El seu rostre eteri s'havia enfosquit de sobte, i va ser com si un vel nocturn hagués raptat la llum del sol—. Ja saps com s'ha criat aquest pobre noi. Només li faltava una catàstrofe com l'Ombra per acabar d'arruïnar-li la vida.

La meva mare no va respondre, però es va passar la mà pels cabells verds en un gest d'impotència. La vida d'aquell jove, com la de tots els altres al seu voltant, depenia gairebé únicament i exclusiva d'ella; d'ella, que els havia convençut, una nit fatídica i terroríficament ombrívola, que només fugint podrien sobreviure. D'ella, que els havia fet promeses —de pau, d'allotjament, fins i tot d'aventura— que segurament mai no podria complir.

La Sireausse Dourrjith es va alçar de cop, sense avisar, en el seu bon metre trenta de llargada, amb els llargs braços a banda i banda del cos i les curtes cames queixant-se d'esgotament. Diverses persones se la van mirar de cua d'ull, ara de forma més indiscreta; alguns temòoris, fins i tot, ho feien amb un odi tan evident que esgarrifava. Però la tsil·línia els va ignorar a tots, mentre intentava recuperar la seva calma habitual d'esperit, ni que fos en part.

—Serà millor que vagi a parlar amb la Rrúu abans no se m'oblidi —va dir. Era obvi que no tenia ganes de seguir amb aquella conversa; se la veia més tranquil·la, però amoïnada i sorruda, un fet que els que la coneixeu ja sabreu que és d'allò més estrany en ella, tot i que en aquells temps terribles li passava sovint. Va dirigir una mirada de disculpa a la Xamienne—. Ja ens veurem després, amiga. Hem de parlar de... de tot això que m'has comentat. *Que no se't mengin* —això últim ho va dir en un murmuri apressat i, tot seguit, se'n va anar amb passes ràpides i curtes, gairebé furtives, escapolint-se entre totes aquelles persones que amb prou feines feia una setmana que coneixia i que, pel que sabia, podien estar planejant el seu assassinat en aquells mateixos moments.

La Sireausse ja s'havia plantejat més d'una vegada si era la persona més adequada per fer de líder. Era molt sensible, n'era conscient —sovint havia de confiar en el suport del seu marit en molts aspectes, ja que ella es veia incapaç d'enfrontar-s'hi sola—, i també

empàtica, excessivament empàtica. Potser és per aquest fet —que mai no ha volgut ni voldrà cap mal a ningú— que la meva mare sempre ha aconseguit que la gent la segueixi i escolti el seu consell, fins i tot en les situacions més desesperades. És probable que no fos la persona més intel·ligent, més forta, més vella o més sàvia de tot el grup de fugitius, ni tampoc la més eloqüent, o la més simpàtica, tot i que això ja podríem discutir-ho. Però la seva voluntat resultava gairebé irrompible i, en aquells moments, aquesta mateixa voluntat insistia a dir-li que *visqués*, i allò era també el que volien, el que desitjaven amb totes les forces, les persones que l'acompanyaven. Era per aquesta raó —per la sensació de poder que els transmetia, encara que fos una mentida— que els havia convençut.

Al mateix temps, però, la part més delicada i comprensiva del seu ésser es rebel·lava contra el patiment que tots els rescatats estaven havent de suportar... per *viure*, encara que fos a marxes forçades, encara que no sabessin on anirien ni què era aquella Ombra que els omplia els malsons de tenebres. En l'última setmana, des que havien entrat al primer poble arrasat per buscar vius entre els morts, afanyant-se tant com podien per reprendre aviat la fugida, la Sireausse ja havia tingut temps de preguntar-se més d'una vegada —i més de dues, i de tres— si realment *valia la pena*.

Encara no havia trobat una resposta.

Per aquest motiu mateix no suportava acostar-se als malalts, a aquells que amb prou feines havien pogut salvar i que havien de cuidar com poguessin mentre fugien, famolencs i gairebé presos pel pànic, d'aquella amenaça intangible. Sis convalescents, en total, els acompanyaven; sis més havien mort sota la seva cura durant la setmana anterior, i n'hi havia dos dels vius que, amb tota seguretat, aviat passarien a acompanyar-los. Un dels que encara vivien era un antic veí de la Sireausse, com també de la Xamienne, en Ionléu i la Rrúu, ja que tots provenien de Túqquirizh, un petit poble a la part més occidental del Nucli Oest. Es deia Qénxh, i era un home ja madur, que havia viscut tota la seva vida als Prats de les Passions. No sabia escriure ni llegir, però coneixia els estels, les plantes i les estacions millor que la majoria de la gent; sempre l'havien considerat un savi, tot i que els seus cabells encara no eren blancs, sinó d'un castany pàl·lid ple de línies grisenques. Com qualsevol bon temòori, sovint es mostrava nerviós i inquiet, i tenia tendència a canvis d'humor sobtats que, com ja sabreu per experiència pròpia, resulten incomprensibles per a

totes les altres races.

En el passat havia estat simplement això: un home divertit i amable, que de tant en tant perdia una mica el cap i a qui li agradava molt discutir. Tanmateix, la influència de l'Ombra l'havia enxampat adormit i, per desgràcia, és llavors quan aquesta fa més efecte. El seu sistema respiratori havia quedat molt afectat, i encara tenia la pell extremadament irritada i sensible. Mai no tornaria a poder córrer ni fer exercici com els altres, ni tampoc exposar-se directament a la llum del sol.

Però la meva mare, mentre caminava fins al carro dels malalts amb cautela i l'estómac revolt, no pensava pas en això. No, el pitjor d'en Qénxh no eren les seves noves deficiències físiques; eren els seus ulls incapaços de fixar-se en res, i les seves paraules que mai no tenien sentit o que, pel contrari, en tenien una mica massa. L'home havia perdut el seny.

—En Garriathál m'ha dit que volies parlar amb mi, Rrúu —va murmurar la Sireausse amb suavitat, conscient que no havia de fer sorolls ni moviments massa bruscos, un cop va arribar al costat de la metgessa. La dona no es va girar ni la va atendre immediatament. Estava escampant un dels ungüents pudents que la mateixa Sireausse havia preparat el dia abans per la pell danyada d'un tsil·líni, un dels rescatats d'Haral·lális, que estava estès sobre una pila de coixins, improvisats amb herba acabada d'arrencar i capes esquinçades. Com qualsevol dels habitants dels arbres, era baixet i de cabells verds i embullats, però la seva pell —d'un color pàl·lid malaltís— era encara més clara del normal i havia perdut el color que dóna la vida. La meva mare no hauria sabut dir exactament quina edat tenia —potser havia viscut unes trenta-cinc o quaranta Collites—,⁶⁷ ja que mostrava un rostre crispat en una ganyota eterna fins i tot mentre estava inconscient.

—Em pensava que ja s'havia despertat —va comentar la meva mare, intentant que no li tremolés la veu—. En Garriathál ho ha dit.

Però la Rrúu no va respondre. Algú que s'ho mirés de fora hauria dit que era perquè estava concentrada, però la meva mare sabia que no era així. Va seguir esperant, amb

67 Entre vint-i-cinc i vint-i-vuit anys, aproximadament.

pacència, però no va rebre cap mena de resposta fins al cap de gairebé un minut; i no era la que s'esperava.

—On és el teu marit, Sireausse? —va ser el que va dir la Rrúu, tot de sobte, sense alçar el cap però mirant-la de reüll. Era una temòria de mitjana edat, amb les faccions dures i cantelludes i la pell del color de la xocolata, que tanmateix es veia grisenca per la pols i la brutícia. Els seus cabells castanys i foscos eren curts i s'alçaven com punxes tot al voltant del seu crani. Els ulls com safirs sempre tenien un toc sever; fins i tot quan somreia, que no era el cas.

—Amb en Qénxh —va mussitar ella com a única resposta, intentant que els records no se li escapessin i la fessin mostrar-se més dèbil encara. La Rrúu, però, es va limitar a sacsejar el cap amb un gest de gravetat i comprensió i a retornar a la feina i al silenci, aparentment sense adonar-se dels maldecaps de l'altra dona. Semblava decidida a tenir-la allà dreta, esperant, durant una bona estona abans de dir-li el que se suposava que li havia de dir.

Tanmateix, la Sireausse sabia que la Rrúu tenia perduda aquella lluita des del principi. Ella era una tsil·línia i, per tant, tranquil·la i reflexiva per naturalesa; en canvi, la Rrúu era una temòria, tot i que una de particularment assenyada, però una temòria de totes maneres. Els seus nivells de paciència no podien ni comparar-se l'un amb l'altre. Era una simple qüestió d'hormones; i la Sireausse, que és biòloga —entre moltes altres coses—, sempre n'ha sabut molt, d'aquest assumpte.

La Rrúu va semblar que s'adonava que no arribaria a res, perquè va allargar el silenci durant molta menys estona del que la meva mare s'esperava.

—T'ho vaig advertir —va ser el primer que va dir, amb veu tallant, de nou mirant-se-la de cua d'ull però aquest cop deixant de moure les mans. L'accent antadí, que donava una sensació similar als crits d'un ocell, es feia més palès encara a la seva veu quan parlava en llengua francesa, tot i que ja feia moltes estacions que havia après a utilitzar-la. Deia les vocals excessivament curtes, i les erres, massa vibrants i llargues. Aquests petits detalls només contribuïen a augmentar encara més la inflexió severa, gairebé acusadora, de les seves paraules.

La Sireausse va reaccionar a l'acte, alçant el cap i traient pit gairebé per reflex.

—Seguim vius. Això és el que compta —va respondre amb renovada determinació. Alhora, però, la seva veu sonava tan tranquil·la i relaxada que semblava com si estiguessin parlant del temps, tot gaudint d'un bany d'aigua calenta, i no pas dretes sobre uns peus que amb prou feines les sostenien, recolzades en un carro vell ple de gent malalta i sense saber si sobreviurien a l'endemà.

Aquest és el gran do, o la gran maledicció, que tenim els tsil·línis: la nostra capacitat de mantenir una aparença de gran calma quan la situació ho demani i, en molts casos, fins a l'extrem de l'estupidesa. Per sort, la meva mare mai no ha estat precisament estúpida... però, per desgràcia, la Rrúu la coneixia massa bé com per caure als seus paranys i deixar-se endur pels seus circumloquis.

—Per poc temps —va dir la temòria al cap d'uns instants, ara no d'una forma tan rotunda però igualment recriminadora—. I menys tu, joveneta. Mira que t'ho vaig advertir: deixa'ls aquí, anem-nos-en tots sols... però no! Tu havies d'endur-te la meitat de la gent del barri abans de quedar-te satisfeta. *EidykálaraQýens*, et diré. Cap de Roca. Més tossuda que una mula roja, de veritat.

S'havia girat, finalment, i se la mirava cara a cara, amb els ulls blaus i envoltats d'arrugues brillant amb ràbia continguda. Parlava en murmuris, intentant controlar el volum de la veu, però això no treia gens de força a les seves paraules; gairebé semblava tornar-les més perilloses, com el xiuxiueig d'una serp.

La Sireausse, per altra banda, li va tornar la mirada amb tranquil·litat, suportant el discurs amb un estoïcisme i una resignació que ja li venien de molts cicles enrere, des que havia hagut d'aprendre a enfrontar-se als cops de geni de la Rrúu i la majoria dels temòris en general. No us ofengueu ni us sentiu al·ludits, amics meus, perquè no ho dic pas com a crítica ni amb mala intenció; però els *boisélfes* —o tsil·línis, com preferiu dir-nos vosaltres— mai no hem estat fets per als crits, les baralles i els insults que tant agraden a la majoria dels habitants dels Prats.

—Si no els haguessis portat, si no haguessis decidit fer-te l'heroïna de la justícia i intentar rescatar aquesta gent que no saps ni qui és, a aquestes alçades ja podríem haver

arribat, a cavall, fins molt més enllà de Rrryúqan —el seu discurs anava pujant d'intensitat mentre parlava. La metgessa se'n va adonar, i va intentar reduir el volum de la veu sense gaires resultats. Semblava que fes molt de temps que s'esperava per dir tot allò; però, en realitat, sempre renyava la tsil·línia un o dos cops cada estació, fos per una raó o per una altra. L'única diferència que hi havia en aquell cas era que ho feia per una causa més o menys justificada, quan normalment no era així—. *Onze dies*, Sireausse! Portem onze dies perduts entre els Prats sense fer res de profit, i arrossegant uns carros de nyigui-nyogui que no fan més que alentir-nos. Aconseguiràs que aquella Plaga ens mati a tots plegats... si no ho fan aquesta pila de temòris assedegats de sang que tu anomenes companys, que estan tan bojós i són tan ximples que sovint m'avergonyeixo de dir que pertanyen a la meva mateixa raça. I això per no anomenar que cada cop et guarden més rancor per haver-los arrossegat tan lluny de casa seva.

Tot allò s'assemblava tant al que acabava de dir-li la seva amiga Xamienne que la meva mare va remugar, sense poder evitar-ho:

—Els he salvat la vida.

La Rrrúu va callar durant uns instants... només uns instants.

—Ja ho sé —però la seva veu encara sonava menys dura. Semblava com si, de cop i volta, acabés de recordar-se de l'estat encara malaltís de la Sireausse i del seu costum d'intentar solucionar els problemes dels altres. La meva mare, tanmateix, per molta paciència que pogués tenir, no es veia capaç de suportar més mirades de compassió dirigides cap a ella, així que va decidir acabar d'una vegada amb aquell assumpte.

—Només m'has cridat per dir-me això, Rrrúu —va preguntar finalment—, o potser per demanar-me que et busqui alguna altra herba en especial?

—Ah... sí, és veritat. Ho havia oblidat —va dir la temòria en to de disculpa, tot i que ella mai no es disculpava. Va sacsejar el cap, però els cabells seguien tan punxeguts i estàtics com si se'ls hagués recobert amb cera, i no es van moure. Els ulls clars li seguien brillant, astuts, al rostre fosc i ple d'arrugues prematures—. *Ssyuqathò* i *Moirimne*, si no t'importa. Amb aquests tres —va fer un gest vague cap al tsil·líni que estava atenent i dues figures més estirades sobre mantes al carro; els rescatats d'Haral·lális— se m'han

esgotat.

—Espera't un moment —va dir la meva mare, mentre li feia una estrebada a la corda que duia lligada al coll i en desfeia el nus. Se sentia tan estranyada i alleujada que la Rrúu no hagués seguit la discussió, a més de marejada pel clima evident de mort que es respirava al voltant dels malalts, que li costava organitzar les idees—. No em pensava que acabaries tan aviat amb aquestes. Hauré de comprovar si les tinc aquí —va obrir el saquet que duia penjat de la corda i, mentrestant, va aprofitar per dir:—. Em penses explicar d'una vegada si el tsil·líni s'ha despertat o no? Potser en Garriathál s'ha equivocat.

—No, tenia raó —va corroborar la Rrúu sense donar-hi importància—, però s'ha tornat a adormir gairebé de seguida. Una decisió força intel·ligent, per cert, perquè li hauria hagut de donar un tranquil·litzant de totes maneres. El seu cos no hauria suportat gaire estona més mantenir-lo conscient. Ja saps, fa dies que no menja ni beu, no hi ha manera. Li hauria passat com a en Qý, aquell temòri que vam treure de Gátzarm.

La Sireausse es va estremir, però va dissimular-ho prou bé, i va semblar que la mirada d'ocell vell de la Rrúu no se n'adonava; tot i que, tractant-se d'ella, mai no se sabia. No tenia ganes d'inspirar més pena encara; si allò seguia així, estava convençuda que aviat perdria la seva autoritat per sobre del grup.

Començava a sentir una necessitat molt, molt forta de parlar amb el seu marit.

—No les duc al sac —va acabar dient la tsil·línia amb un sospir, mentre el tornava a lligar amb la prima corda. Movia els dits curts i gruixuts de forma maldestra—. Me les he deixat a l'altre carro, em sembla. O potser les té en Ssal·lól. Me n'hauré d'anar a buscar-les, em temo.

La Rrúu, un cop acabat al seu rampell, havia tornat al mateix estat passiu que abans, i semblava que mentre ella buscava les herbes s'havia distret un altre cop, submergida en la seva mentalitat mèdica. Quan va parlar ho va fer com abans, sense mirar-la a la cara; tot i que, si això va ser intencionat o no, la Sireausse no ho hauria sabut pas dir.

—Sí, sí, és clar —va fer amb veu absent—. Però vés de pressa, si et plau. Aquesta joveneta d'aquí està força malament.

La Sireausse es va esforçar per no mirar la persona a qui es referia la temòria, va fer un gest de comiat amb el cap i es va allunyar ràpidament d'aquella zona, mentre es lligava el sac al coll una altra vegada. Se sentia contenta, com li passava sempre, de tenir una excusa per allunyar-se dels moribunds; i, alhora, tenia remordiments —ella, que era responsable de les seves vides— precisament per aquest fet.

Els flocs de cabells de l'home, grisos i marrons i també una mica blancs, es movien al ritme de la brisa; els seus murmuris eren estranys i sense sentit, i es guiaven pel capritx, sense seguir una ruta fixa. Tenia la mirada desenfocada; tots els intents d'en Ssal·lól de comunicar-se amb ell en una conversa normal havien fracassat, però encara no es rendia. Tossut com una mula roja, certament.

—Te'n recordes, d'aquell dia que ens vam trobar amb en Roid als afores? Te'n recordes, de com vam anar a aquella taverna i vaig acabar tan begut que te'n reies, de mi? —parlava amb la seva veu suau, tranquil·la i onejant com el mar; dissimulava la seva desesperació amb una tècnica sorgida per parts iguals del seu ofici —el de metge— i de la seva herència cultural i racial— La Siri també hi era. Te'n recordes, Qénxh?

Però en Qénxh no se'n recordava. I, si ho feia, era incapaç d'expressar-ho amb paraules. Només deixava anar fragments inconnexos d'oracions, que el meu pare reconeixia molt de tant en tant: trossos de records o de converses passades, o pensaments que havia tingut en moments concrets i que ara, pronunciats en una curiosa exageració del dialecte de ponent, amb prou feines resultaven comprensibles. I menys encara per en Ssal·lól, que aleshores no era gaire bo amb l'antadí.

—Ah... *Eddyrrgarrj, bi-urr, eddyrrgarrj. Ggro'LagdemRrúubermaRrúusshil. Àrle? O'Ssimilarra...* —el meu pare ha pogut reproduir-me amb prou feines aquesta frase, una de les poques de senceres que li va dir, i que precisament per això pot recordar amb una certa exactitud. Més o menys equival a l'antadí comú *Eidygiárrth, Uurbòo, Eidygiárrth. Ggrói Lagdem-Rrúu LarrbérmaRrúu-shil, LarrbérmaRrúu-shil. Arlàì? O'Ssimnirál-la;* o, pels que no parleva aquesta llengua, *Fa un bon dia, amic, fa un bon dia. No trobes que Lagdem-Rrúu és la ciutat vermella, la gran ciutat vermella? Tan bonica...*

I el meu pare, aprofitant el que entenia entre cada gemec i cada lapsus de memòria que el temòori patia, intentava capturar les paraules al vol i entrar dins el seu terreny, sense resultats:

—Parles de Lagdem-Rrúu, la Ciutat Vermella de les rondalles? Dignes, Qénxh, amic meu —li parlava amb tendresa, com ho faria a una criatura o a una persona molt malalta, com era el cas—, què hi ha a la Ciutat Vermella?

Però en Qénxh no responia. Es posava a taral·lejar una cançó, o a murmurar entre dents alguna paraula desconeguda. Ja havia oblidat el que acabava de dir, o alguna altra cosa havia captat la seva atenció. De vegades era l'activitat del campament, del qual en Ssal·lól els havia fet allunyar-se força per estar més tranquils, tot i que encara se sentia el soroll de les olles i de les converses i baralles des d'aquella distància. O el vol d'un ocell, que venia des del bosquet de Iourh que havien hagut de travessar durant la seva fugida, o potser dels grans boscos del sud que en Ssal·lól enyorava tant. O, simplement, l'herba verda que onejava amb el vent i cruixia sota els seus peus cada cop que es movien.

El meu pare estava tan concentrat amb aquella tasca que s'havia imposat —la de recuperar ni que fos una mica de la persona que abans havia estat en Qénxh, el Savi, amic seu des de feia moltíssimes estacions— que no va adonar-se que la meva mare se li acostava fins que la tenia gairebé al davant, tremolosa i respirant acceleradament. Se la veia com sempre, movent-se amb passos ràpids i àgils i vestida completament de verd, amb la capa clapejada per sobre de les espatlles i els rínxols, verds i negres, escampats tot al voltant del rostre. Tanmateix, estava massa pàl·lida —ho havia estat des que havien emprès aquell desastrós viatge—, i les seves celles verdes estaven arrufades per la preocupació. Quan va alçar el cap per mirar-la, en Ssal·lól es va trobar amb els seus ulls penetrants i li va somriure, sense dissimular el seu esgotament ni tampoc l'alegria que sentia en veure-la.

La Sireausse se'ls va acostar, va donar uns copets de mà afectuosos al cap d'en Qénxh —que no va semblar adonar-se'n, ja que estava molt concentrat en una flor *phlýa* molt petita que havia descobert al terra— i va besar en Ssal·lól amb suavitat, mentre li passava els braços llargs i prims al voltant de les espatlles. Va murmurar a la seva orella, amb una pressa que delatava, fes el que fes, el seu nerviosisme:

—Necessito parlar amb tu.

El to de la veu era massa agut, gairebé suplicant. L'ampla boca del tsil·líni es va corbar en un somriure.

—M'ho imaginava. La Rrúu, suposo, oi?

—Sí —la Sireausse va inspirar profundament, encara amb el nas enfonsat en la seva verda cabellera—. Però ara no tinc temps d'explicar-t'ho. Necessito *Ssyuqathò* i *Moirimne*, i després crec que hauria d'acabar una conversa que havia començat amb la Xamienne, i mirar amb en Roid de solucionar l'assumpte de la nostra destinació d'una vegada, i intentar calmar els ànims del grup de la Zhísn, que em sembla que tornen a tenir un atac d'odi contra els tsil·línis en general —semblava desesperada per seguir parlant, però també desesperada per deixar de fer-ho i anar a solucionar tots els seus problemes. Tota ella mateixa era una contradicció; estava tensa, però de fora semblava relaxada; parlava en un to lent i regular, però sense pauses, mentre encara esbufegava per la correguda que acabava de fer. Va acabar la frase gairebé sense aire.

—Estàs nerviosa —va dir-li en Ssal·lól. Era una afirmació força evident, però ho deia per fer que ella se n'adonés, ja que de vegades es concentrava massa en els altres i s'oblidava d'ella mateixa—. No ho estiguis. Tindrem temps de parlar més endavant, quan tornem a posar-nos en marxa. No et servirà de res atabalar-te, i ho saps —la seva veu era calma i fluïda, i la Sireausse no va poder evitar somriure. Es va separar d'ell mentre reia, un riure sec però franc.

—D'acord, d'acord —va dir, ara parlant en veu més alta. Se sentia indubtablement més animada. Era per aquest motiu, precisament, que s'havia alegrat tant de tenir una excusa per veure'l; com ja us he comentat al principi del relat, les paraules del meu pare tenen un efecte màgic en gairebé qualsevol persona, per molt enfadada, trista o espantada que estigui... i en ningú més que en la meva mare—. Dóna'm aquestes herbes d'una vegada, vinga.

En Ssal·lól va agafar el seu propi sac i va extreure'n un feix de branquetes seques de color blanc —les *Ssyuqathò*— i unes herbes llargues, primes i dentades: les *Moirimne*. En Qénxh, que durant tota la seva conversa feta en murmuris no s'havia mogut ni havia

dit res de res, va dirigir una mirada buida a les herbes, i la meva mare es va sentir molt incòmoda de sobte. Aquells ulls clars i intel·ligents, que ella abans coneixia tan bé, ara semblaven els d'algú completament diferent —amb prou feines racional— i l'omplien d'una mena de terror nostàlgic o de nostàlgia terroritzada. L'olor marejadora del carro dels moribunds va retornar a ella com una tempesta, però es va esforçar en apartar-ne el record amb totes les seves forces, amb les forces que acabava de recuperar i que no volia perdre tan aviat. Va agafar les herbes, va fer un petó ràpid a en Ssal·lól i se'n va tornar a anar per on havia vingut, amb passes àgils i fugisseres.

El meu pare va mirar com se n'anava, i va sospirar. Tornar a tenir la Sireausse entre els seus braços li havia pres gairebé totes les ganes de seguir amb el que estava fent, però sabia que aquells pensaments eren egoistes i indubtablement ganduls, així que els va deixar de banda de seguida. Tanmateix, no va tenir temps de reprendre els seus intents de tornar el seny a en Qénxh, perquè el van interrompre una altra vegada.

Aquest cop estava alerta, així que se'n va adonar de seguida. En Roid, que feia una bona estona que es passejava pels voltants sense cap rumb en concret, se li acostava corrent, amb la tela negra que li cobria tot el cos escampant-se i voleiant al seu voltant. “Com l'Ombra”, va dir-se el meu pare sense reflexionar-hi gaire, i es va estremir. Fos com fos, veure en Roid córrer sempre resultava tot un espectacle; no era pas per res que per Túqquirizh i voltants se'l coneixia com el Missatger Fugaç, ja que duia cartes amunt i avall gairebé tan de pressa com un genet. Quan va veure les seves grans gambades, en Ssal·lól es va sentir alegre al principi, ple de records agradables de temps millors, però aviat el van envair la por i el desconcert.

—Què passa? —li va preguntar a l'Encaputxat tan aviat com el va tenir al davant, mirant fixament els dos punts clars que brillaven en la foscor de les seves faccions, que sabia que eren els seus ulls.

—He vist dues figures als Prats, Ssal·lól —va anunciar en Roid sense ni tan sols fer un gest de salutació. Feia com si en Qénxh no existís—. Estan totes soles, i van caminant. Semblen ferides, perquè una va coixa i porta l'altra gairebé arrossegant. Vénen de l'est —l'home parlava amb tranquil·litat, la veu tan greu i rogallosa com sempre; tot i la velocitat en què s'havia desplaçat, no li faltava l'aire en absolut, i es dreçava amb fermesa tot i

l'esquena corbada. Però hi havia un cert punt d'urgència en com parlava; un canvi molt subtil que només algú que el conegués bé, com el meu pare, hi hauria pogut percebre.

En Ssal·lól va posar una mà sobre l'espatlla d'en Qénxh, com per tranquil·litzar-lo, tot i que no semblava que estigués gaire intranquil. En realitat era *ell* qui necessitava recolzar-se. Li acabava de dir a la seva dona que es calmés, però el cert era que hi havia massa problemes pels quals amoïnar-se, i ni tan sols els nervis d'acer d'un tsil·líni com ell podien suportar intactes aquella inquietud constant.

—A ningú amb seny no se li ocorreria moure's a peu pels Prats en aquesta època —va mormolar, tot i que en Roid ja ho sabia, i ell ja sabia que ell ja ho sabia.

—Potser són fugitius de guerra —va dir el Missatger en veu baixa i greu—. O fugitius de l'Ombra. Anem a veure-ho? —semblava entusiasmat, d'alguna manera, pel seu descobriment; i és que a en Roid sempre li havia agradat arriscar-se i estar en situacions estranyes i perilloses, però a en Ssal·lól no, i les seves espatlles es van sacsejar gairebé imperceptiblement quan el seu amic va anomenar l'Ombra. Tanmateix, va assentir.

—Però primer hauria de deixar en Qénxh al campament —va dir—. Avança't tu.

No sabien si disposaven de temps per perdre o no, així que en Roid no es va estar amb miraments i el va deixar sol amb el boig, mentre s'allunyava amb les seves llargues i amples passes. El meu pare es va tocar els cabells, del mateix color que l'herba de sota, amb uns nervis impropis d'un tsil·líni, i va agafar en Qénxh de la mà per guiar-lo fins a la resta de fugitius. El temòori va deixar anar algunes altres paraules entretallades, jugant amb la *phlýa* que havia arrencat, i va obeir tan dòcilment com un nen petit.

Tot i que aparentava estar d'allò més calmat, la ment d'en Ssal·lól Ssanne es movia de forma frenètica, mentre la seva imaginació —alterada per sempre des que s'havia trobat amb l'Ombra, aquella nit que li havia canviat la vida, com altres nits que havien canviat altres vides— li mostrava imatges terrorífiques de mort i de destrucció, i de persones malaltes que s'arrossegaven pels Prats com animals. De tots els seus pensaments, n'hi havia un que es repetia una vegada i una altra, i l'angoixava: “Crèiem que fugíem de l'Ombra i ens n'allunyàvem cada cop més, però potser estem corrent cap a ella”.

Capítol 5

Maledicció

Ara, amics meus, i si em permeteu encara un altre salt en l'espai i el temps, caminarem més enllà dels Prats ombrívols, travessarem les seva verda i ampla extensió amb pas feixuc i mirarem enllà, cap a terres fosques i desconegudes. D'alguna manera, mentre ens trobem aquí reunits, i gràcies a l'extraordinari artifici que és la paraula, tots esdevindrem els espectadors silenciosos del patiment i dels descobriments d'una persona.

Aquesta persona, com a totes les altres que han anat apareixent al llarg del nostre relat, també havia vist la seva vida trencada pel mig amb l'aparició de l'Ombra, de la Plaga Negra, del Fum Mortífer que omple de terror tot aquell que se li acosta. També provenia dels Prats i, com molts milers abans que ella i molts més que van venir després, va veure's sacsejada durant la nit per una terrible catàstrofe que va capgirar tot el món — limitat, rural i rudimentari— que coneixia.

I així va ser com una nit, una d'especialment fosca i ennuvolada de principis de l'època de maduració, mentre fortes ràfegues d'aire sacsejaven la seva blanca i miserable cabana, aquesta persona es va despertar de cop enmig de terribles malsons. Com la Majaráth Sshaimáq i en Naijyul Nudenò'o, i també com molts altres refugiats i fugitius de l'Ombra, va tenir prou sort com per ser un dels Escollits, un dels que podien sentir de lluny el pànic i la inquietud que provocava la Catàstrofe. I, com ells, va ser pels seus instints, per aquesta habilitat o sensibilitat especial, que va aconseguir sobreviure.

No es va plantejar res més que la fugida quan va alçar-se de cop i va córrer impulsivament cap a la porta. No es va amoïnar a abrigar-se o a agafar provisions, ni tan sols no li va passar pel cap de prendre o robar algun cavall o alguna mula que pogués fer-la anar més de pressa. Tampoc no es va preocupar de la resta del poble, com havia fet la sempre bondadosa Sireausse Dourrjít, ni dels amics, ni de la família que seguia dormint a la casa blanca. Aquesta persona estava presa pel sentiment més bàsic i més brutal de tots, que sorgeix d'una part de la ment on ni la racionalitat ni la sensibilitat no hi arriben,

ni hi arribaran mai.

Fins ara, estic convençuda que aquesta història us semblarà d'allò més coneguda. Gairebé tots vosaltres l'heu sentit explicar una vegada i una altra, no només per mi sinó pels vostres familiars, gran part dels quals van sortir de les seves cases de la mateixa manera, ja fa tantes estacions. Entre l'època de plantació i l'època de maduració d'aquell cicle meravellós... d'aquell cicle perfecte ple d'una bellesa que cap temòri ni cap tsil·líni no recordava haver vist mai abans. D'aquell cicle idíl·lic que es va embrutir amb sang i amb por i amb mort.

Però hi ha una diferència molt notable entre la història d'aquesta persona i les altres històries de l'Ombra; una diferència que fa que la seva experiència sigui, fins allà on arriba la nostra coneixença, del tot única. I és que aquesta persona, en lloc de fugir cap al Nord o cap a l'Est —com havia fet la majoria de la gent—, s'havia dirigit cap a un altre lloc, possiblement l'últim lloc on qualsevol persona amb seny s'hauria dirigit. Segons m'ha explicat, ho va fer desorientada del tot per la foscor de la nit i l'entorpiment dels seus sentits, mentre empenia una cursa desesperada per salvar la seva vida o no sabia ben bé el què. Ni tan sols ella no tenia fe en la cura dels seus mals; però s'havia de moure, havia de córrer, perquè sentia que embogiria si no ho feia, si no era que ja ho havia fet, emportada per aquella maledicció terrible.

Tenia les cames dèbils, tremoloses per l'esgotament i per la por, però va caminar durant moltes hores seguides. A poc a poc, les cases blanques de *kàrkaix* del que havia estat la seva llar van anar quedant cada cop més enrere. Les planes eternes dels Prats s'estenien al davant seu durant dotzenes i dotzenes de quilòmetres, i s'aturaven de forma abrupta al peu de les altíssimes muntanyes; un vent molt fort l'empenyia contínuament, ara en una direcció, ara en una altra, arrossegant-la ben bé com un ninot esquinçat a mercè d'una criatura cruel.

Va córrer durant gran part de la nit —ja no recorda ben bé quanta estona—, movent-se simplement perquè d'alguna manera l'instint li deia que havia de fer-ho, completament insensibilitzada al món sencer. El terror era tan fort que havia deixat de sentir-lo; el vent fred semblava com si ni tan sols no existís, i el xiulet ensordidor de l'aire a les orelles aviat va transformar-se en un simple soroll de fons.

No, no sentia cap dolor extern, cap dolor físic. Només el dolor de la ment; el patiment de les imatges del record, del que havia vist pels carrers, repetint-se-li un cop i un altre al davant dels ulls. El remordiment encara no havia arribat, tenia els pensaments massa emboirats. Però ho faria, no hi havia dubte que ho faria, com a tots els altres.

No va aturar-se fins que el seu cos ja no va poder més i va dir prou.

Els més grans d'entre vosaltres, que porteu aquí gairebé tant de temps com fa que jo visc, recordareu sens dubte l'arribada d'aquesta persona a la Casa, uns vint-i-cinc cicles⁶⁸ enrere. Va aparèixer enmig del no-res dels Prats, amb la roba esparracada i els cabells llargs i bruts que se li movien lleugerament amb la brisa humida del sud. Els seus ulls tenien un reflex bestial. Al principi, ningú no sabia d'on havia vingut, i fins i tot ara aquest fet segueix sent un misteri per a gairebé tots vosaltres. Un misteri que jo us estic a punt de revelar, asseguda en aquesta Sala Roja on ella també va seure, mentre em dirigeixo a vosaltres de la mateixa manera com ella ho va fer als vostres pares i oncles.

Quan es va despertar, tenia un fred terrible i li feien molt de mal les cames. Ja no se sentia atacada per aquell terror insuportable, però encara notava una olor fètida i desagradable en l'aire, i estava força alterada en l'ànim. Mentre es feia conscient del seu voltant i els ulls se li ajustaven a la llum de les tres llunes, que penjaven com deesses del cel nocturn de dalt, l'anaven envaint la irritació —pel cansament, per la impressió dels fets, per aquella mena d'alarma que encara tenia incrustada a la consciència— i algun tipus de paranoia, un sentiment de perill imminent que va anar pujant d'intensitat a cada segon fins que va arribar gairebé a l'histerisme.

Es va incorporar de cop i es va marejar tant que va haver de tornar a deixar-se caure a l'herba freda, panxa amunt. Li costava respirar, tot i la perfecta frescor de la nit, i tenia els músculs pesants. Estava presa per una mena d'endormiscament estrany, i havia de fer un gran esforç per mantenir els ulls oberts. Tanmateix, va reunir tota la força de la seva voluntat i la seva irritació i va començar a incorporar-se una altra vegada, aquest cop més a poc a poc per evitar marejar-se. La gravetat seguia empenyent-la cap al terra amb una

68 Uns 18 anys.

tossuderia antinatural, però ella va serrar les dents, va engrapar amb totes les seves forces l'herba llarga on jeia i va dreçar-se completament sobre els genolls.

A l'acte, un dolor punxant, sobtat i sorprenentment agut, li va recórrer les cames i l'esquena. No era un dolor únic, de fet, sinó que tenia diversos fronts en diferents punts del seu cos. Semblava que la pell, que notava estranyament tibant, se li hagués esquinçat en algunes zones. No va poder evitar-ho: va deixar anar un xisclet, agut i fluix, que va semblar que fos l'únic so en tota aquella plana i fosca terra. Va posar-se a tossir.

—¿Què dimonis...? —va gemegar mentre es deixava caure al terra una altra vegada, sense poder aturar la insuportable tos. El cos se li va retorçar en espasmes durant una estona, segons o minuts, abans que el pitjor del sofriment hagués passat. Però seguia notant-se tires de carn, o de pell, o de totes dues coses, irritades i polsants com ferides obertes, tot i que estava convençuda que la majoria no sagnava, o no massa. No es va atrevir a moure's més; ni tan sols a parlar, perquè de sobte s'havia adonat que tenia la gola seca i adolorida. La veu li havia sortit ronca, i de tant en tant encara tossia.

Va estar-se allà estirada durant un temps indefinit, abandonada a la immensitat de la boira. Si va ser durant minuts, hores o dies, no va saber pas dir-ho exactament a na Mestressa, perquè aviat va perdre la visió conscient i objectiva de les coses. Aquesta persona estava convençuda que moriria, però es negava a rendir-se, i cada cop que semblava que s'hagués d'adormir s'esforçava en tornar al món una altra vegada. Perquè, certament, resultava poc probable que evités la seva mort imminent; però no tenia res tan clar com el fet que, si se submergia en els somnis, ja no tornaria a sorgir-ne.

Però va tenir moltíssima sort. O —tot depèn de com es miri— la va atacar la dissort més absoluta, que la va omplir d'una desgràcia que li duraria tota una vida.

Algú la va trobar.

El fristèri es va topar amb ella allà enmig mentre viatjava tranquil·lament, a pas lleuger i amb gambades àgils. No es fixava en el cel anormalment fosc, ni tampoc, aparentment, en la capa de mort i de destrucció que havia cobert els centenars de poblets ombrívols que sens dubte s'havia anat trobant durant el seu viatge. No sé si algun de vosaltres ha vist mai un fristèri (o *bête*, com acostumem a dir-los els franquesos), però

segur que sabreu que es tracta d'una raça estranya i imprevisible, que es vesteix amb roba que imita uns certs animals representatius i segueix uns rituals molt rigorosos i més antics que els mateixos Temps de Sang. Per aquest motiu se'ls anomena sovint la raça dels homes-bèstia, i encara hi ha moltes persones, fins i tot avui dia, que els consideren *nonssòplins*.⁶⁹

La ment emboirada de la persona perduda amb prou feines va aconseguir treure l'entrellat de les faccions del fristèri, desconegudes en tots els sentits. Mai, en tota la seva curta vida de poble, no havia vist res més que temòris i algun tsil·líni invasor; i tampoc no estava en condicions, en aquells moments, com per pensar ni treure massa conclusions. De manera que, quan el fristèri es va aturar al seu costat i se la va mirar de fit a fit, sense mostrar cap intenció d'ajudar-la, el ferit va limitar-se a arrufar les celles i a tornar-li la mirada amb enuig. Ho va fer sense enfocar bé, però encara amb aquella tossuda resolució de qui es nega a morir-se. Tornava a sentir-se com una nina trencada a qui se li evaporava la sang gota a gota.

—Et trobes al caire de la mort —va constatar el desconegut amb una veu greu i gutural, com la d'un animal salvatge, que semblava que no s'hagués fet servir des de feia setmanes.

La persona perduda no va contestar. Encara li feia mal el coll, i els pensaments se li movien tan a poc a poc que se sentia completament incapaç d'articular una resposta adequada. Però encara que hagués volgut fer-ho, tampoc no s'hi hauria arriscat. Notava gust de sang a la llengua, desagradablement metàl·lic però d'una intensitat encoratjadora, que li recordava que seguia viva.

El fristèri se la va quedar mirant una estona més, sense dir res, com si estigués analitzant-la. Ella havia perdut el món de vista completament, però encara era conscient, d'alguna manera, de la presència que s'alçava al seu costat com una estàtua; i els seus ulls se li clavaven com dues dagues incorpòries i terriblement fredes.

Potser el fristèri va veure alguna cosa especial en el fugitiu moribund. Potser va pensar que es mereixia una altra oportunitat, encara que fos una oportunitat de

69 L'equivalent a la Terra seria inhumà, ja que les espècies antròpines i sooplèpides, deixant de banda certes diferències, poden ser considerades humanes a causa de la seva capacitat per raonar.

naturalesa tan tenebrosa i gairebé tan macabra com l'Ombra mateixa que l'havia deixat en aquell estat.

Li va posar una mà a l'espatlla.

—Que Oó'hou et beneeixi —va murmurar de forma reverencial, agenollat al seu costat. Parlava una variant de l'antadí que aquella persona no coneixia, però la fórmula que va pronunciar hauria estat inconfusible la digués en l'idioma que la digués. La va tocar només durant uns segons; semblava que la pressió de la seva mà enguantada li fes cremar la pell a través del vestit temòori. El moribund gairebé ja havia perdut la consciència del tot, estava pràcticament mort, però durant un moment va fer-li la impressió que la brisa deixava de bufar.

Aleshores el fristèri es va aixecar i, sense dir cap altra paraula ni fer cap gest en particular, es va posar a caminar cap a l'est, sempre endavant.

Li havia pujat la febre. Tires de carn tornaven a fer-li punxades pertot arreu, i no podia evitar gemegar i serrar les dents amb insistència. Li cremava el cos sencer, i el més extraordinari de tot, companys meus, és que tota aquella escalfor malsana semblava sorgir ben bé del lloc on el fristèri l'havia tocat. La persona perduda, en els seus moments de més lucidesa, arribava a aquella conclusió irremeiablement; i cada cop, sense excepció, es forçava a sí mateixa a pensar que no era possible, que havia de ser una casualitat.

Però el cert era que de cop i volta ja no sentia la pressió, al fons de la ment, que li deia que havia de morir-se; es notava viva, massa i tot, i plena de força. L'Ombra tòxica li havia entorpit els sentits, li havia cremat la pell i els pulmons, li havia anat apagant un per un tots els seus instints de supervivència. Però el simple toc d'aquell home —*maleït sigui, maleït sigui!*, es repetia mentalment entre esbufecs— semblava que l'hagués retornat al món de cop, sense demanar-li permís, sense preocupar-se en fer una ullada a l'estat del seu cos. Ho havia fet d'alguna manera inexplicable, d'alguna manera tan poc ortodoxa que la seva mentalitat tancada es negava ni tan sols a pensar-hi. *I feia molt de mal.*

Havia recuperat totes les ganes de viure, o això semblava, però el dolor que sentia era

tan fort que només podia maleir i blasfemar, en veu alta i en els seus pensaments, sense articular una sola frase ni un sol pla amb cap ni peus. Va començar a arrossegar-se una altra vegada, com un animal salvatge, mentre gemegava i cridava amb la veu d'una bèstia; semblava que els braços i les cames se li esquincessin, però cada cop que els mirava els veia ben sencers, tot i que la llum de les llunes no era prou com per apreciar-ne els detalls. Al cap de pocs minuts, va quedar reduïda a un simple ésser que existia, que seguia existint, que sabia que seguiria existint però no podia suportar la idea d'existir. I, tot i això, no podia deixar de fer-ho.

No va quedar-se inconscient, això no, perquè va seguir movent-se i arrencant l'herba a grapats amb una intensitat histèrica. Però mentre explicava a na Mestressa aquests fets que ara jo us explico, a aquesta persona li va resultar impossible recordar res del que va passar després, durant les següents hores i els següents dies, en la primera etapa de la seva maledicció personal. Només tenia dues imatges gravades a la retina: la del moviment de la gespa sota seu, eternament verda fins i tot durant la nit, i la de les Muntanyes Tenebroses que sempre es mostraven al seu davant —altives, omniscients, inassolibles— a mesura que anava deixant enrere els quilòmetres. I estaven sempre ennuvolades, sempre negres, com si s'hi hagués instal·lat una ombra.

Va trigar més de trenta dies en arribar a la serralada. Durant aquest temps, el *guimál* va seguir passant, amb els vents i les pluges fredes que deixaven la terra molla i l'herba fresca i congelada. Els llargs i prims arbres que s'acumulaven al voltant dels pobles del Nucli no van perdre la fulla, però el tronc se'ls va tornar fosc i grisenc, i brillava com la plata sota la lluna Quarta i les altres tres. Els núvols de tempesta s'havien fet més espessos i constants, com cada cicle, i amagaven les febles estrelles. L'Ombra s'havia allunyat fins les terres de més a l'Est, o això semblava, però havia deixat rere seu un paisatge de desolació.

Al cap de pocs dies la fugitiva ja s'havia acostumat a la foscor inusual, de la mateixa manera com les àmplies zones d'herba, morta i ennegrida de forma antinatural, havien deixat d'impressionar-la. Durant les primeres jornades de viatge, com que el seu coneixement de l'entorn i de la natura en general sempre havia estat força limitat, havia

anat una mica perduda en l'espai, pràcticament incapaç de distingir els quatre punts cardinals, de manera que sovint s'havia equivocat de ruta i havia hagut de corregir el seu rumb. També li havia costat molt acostumar-se del tot a la manera en què li calia caminar per no ferir-se les cames, totes cobertes de llargues crostes.

No havia trobat amabilitat ni caritat en les poblacions per on havia passat, que eren moltes dotzenes, escampades per la immensa extensió d'aquestes terres. La immensa i negra tempesta s'havia endut molts sostres i coberts, havia enfonsat cases de dalt a baix, amb una facilitat extraordinària tot i l'adaptació de les viles als temporals que hi tenen lloc cada cicle. Però només les parets més gruixudes —les que envoltaven les poques fàbriques i les centrals energètiques, i també les de les cases dels rics— havien resistit indemnes el pas dels vents metzinosos. A les persones que havien mort o emmalaltit per l'aire malsà, que eren més de la meitat de la població, s'hi havien d'afegir aquells que havien quedat esclafats sota una columna o s'havien envolat duts per algun violent tornado.

Els pocs supervivents es limitaven a plorar la mort d'aquells a qui estimaven; o s'esforçaven inútilment per recuperar les collites podrides; o, simplement, havien perdut la raó i corrien per les planes eternes, enfollits, fins que se'ls enduia la fam o la fatiga. Quan, a finals del segon dia de viatge, havia arribat —bruta i amb prou feines conscient, atacada encara per la sorpresa i la por per tot el que li havia ocorregut— a la vila de Gisellaine, tot just entre Lunèine i Haral·lális, al principi els seus habitants havien volgut fer-la fora a crits i cops de pedra. El seu salvatge aspecte els havia espantat, i de lluny no havien pogut veure que era una temòria.

“Els teus ulls semblava que brillessin d'una forma estranya”, li havia dit un home molt vell, que tenia el braç fet malbé de la mateixa manera que les cames de la fugitiva, però ja impossible d'utilitzar o de guarir. Després de moltes discussions entre el grup de temòris supervivents —els tsil·línis es trobaven a l'altra banda del poble, aïllats de la resta, i de tant en tant havien de fer fora els seus gossos donant-los amb els bastons— li havien permès dormir amb ells, dins de les runes blanques d'un vell magatzem; però no li havien ofert menjar, i ella l'havia hagut de robar abans de reprendre el viatge al dia següent. També havia aprofitat per agafar una brúixola.

No sentia una compassió especial per aquelles persones, tot i que ella es trobava en la seva mateixa situació, o potser pitjor i tot. No la deprimia ni i l'angoixava veure els camps destrossats, ni tampoc l'espectacle dels cadàvers —la major part dels quals ningú no s'havia amoïnat a cremar o a amagar— escampats pertot i fent olor de matèria en descomposició. Contínuament mantenia una expressió de fredor, fins i tot de burla, en el seu jove i endurit rostre.

No, eren només unes poques persones les que la turmentaven: les faccions de la seva família, que se li apareixien en somnis de maneres monstruoses, barrejades amb el dolor constant de les ferides i la sensació d'impotència que li causava la fatalitat de la seva situació personal. No l'amoïnaven els altres; només aquelles tres cares, aquelles tres cares que maleïa un cop i un altre, i la pròpia sensació de pessimisme i d'agonia, sens dubte sorgida pels remordiments profunds que ja començaven a sorgir d'ella con d'un volcà.

Havia escapat i les havia deixat enrere. Havia sobreviscut, i elles no. Sí, es penedia fins i tot de la mort d'*ella*, que se n'havia anat feia tants cicles i per causes tant diferents; també hauria pogut ajudar-la, llavors, si hagués volgut.

Però allò no era tot: una persona de qui ni tan sols no recordava la cara, un d'aquells Viatgers sorgits de més enllà de la Serralada Tenebrosa, semblava que d'alguna manera li havia retornat la vida o, com a mínim, les ganes de viure-la. Tanmateix, ho havia fet a un preu molt alt: li havia tret la pau. Li havia deixat clavada aquella sensació a dins que no hauria de ser allà, que hauria hagut de morir quan tocava, tot i que alhora se sentia incapaç de seguir movent-se.

Hi havia alguna cosa estranya i tenebrosa en tot allò, en l'aparició de tants elements discordants; estava confosa, i una depressió espessa i venjativa li havia inundat l'esperit. Només volia arribar a les Muntanyes i més lluny encara; l'empenyia aquell desig irrefrenable, i dia rere dia semblava que els pics sempre es mantinguessin a la mateixa distància, igual d'agònicament llunyans.

Però, després de tot, se n'havia sortit. I ho havia fet amb una vehemència que la sorprenia a ella mateixa, tot i que havia bufat per l'esforç amb les primeres passes, però havia acabat alçant el cap —amb orgull i una certa impassibilitat— un cop arribades les

últimes.

Companys meus, aquesta viatgera, aquesta fugitiva que havia estat tan a prop de travessar la porta de l'abisme, tenia un gran pes sobre les espatlles. I, tot i que ella no tenia el cap prou clar ni tan sols per planejar-s'ho, l'esperaven terrors desconeguts a Arhestíri, la terra fosca que protegien les muntanyes. Terrors que, si n'hagués tingut notícia, sens dubte l'haurien fet embogir ja des d'un bon principi. Però d'això ja us en parlaré més endavant. Heu de saber que la seva història és llarga, gairebé eterna, ja que aquesta persona es va endinsar en la seva pròpia maledicció quan va trepitjar l'*arhésta*, la sorra fosca que separa els Prats dels tenebrosos monts. I aquesta maledicció és un camí tortuós i sense fi, que la persegueix fins i tot ara.

Capítol 6

Rrryúqan

Rrryúqan no era gaire diferent dels pobles dels Nuclis, amb les seves cabanes arrodonides completament blanques, un pèl tacades de sutge, i els carrers plens d'herba i a mig pavimentar. Era l'única població més o menys gran i important de la Zona del Mig, a part de Sshilaúr, però tot i això era un lloc més aviat solitari i pacífic, ja que es trobava a una distància notable de la resta de viles. Només d'entrar-hi ja es podia notar com hi surava un endormiscament despistat, que s'alçava per sobre d'aquelles teulades que no eren de palla ni de tiges trenades, com a la major part de cases temòries, sinó fetes amb teules vermelles i gracioses com les que decoren les llars dels rics.

Aquella minúscula illa de civilització, sorgida al no-res moltes estacions enrere per fer d'unió comercial entre un Nucli i l'altre, estava igual de pròxima a la frontera de Yèflic del Nord com Haral·lális; però, a diferència d'aquest, es mantenia encara en un relatiu aïllament de les guerres i dels conflictes que turmentaven el sud —i també el nord, i part de l'oest, i pràcticament la terra sencera— d'Antaddeau. S'hi podien trobar molts pocs tsil·línis, entre la seva gent, i els que hi havia vivien en pau amb els temòris; s'hi passava gana, però no pas tanta com a les zones més poblades, i hi havia molta menys gent amb subministrament elèctric. No se sentia cap ràdio; els va semblar d'allò més estrany, habituats com estaven a escoltar-ne sempre el so discordant quan travessaven un poble o hi passaven molt a prop. El silenci només el trencava de tant en tant algun *vinga* o algun *arri* que provenia d'un pati o d'un estable.

Tot i això, i mentre s'endinsaven als carrerons taronges per la posta del sol, en Ssal·lól no va poder evitar adonar-se que hi havia gent molt estranya passejant-se per la zona. Eren temòris, però anaven tapats amb capes i amb caputxes gruixudes que els enfosquien completament les faccions, similars a la roba d'en Roid i de la Mrrrîa, però blanques en lloc de marrons o negres. D'aquells encaputxats misteriosos n'hi havia molt pocs —potser se'n van trobar només tres o quatre en travessar el carrer principal—, però la seva manera tan estranya de caminar li resultava inquietant, gairebé intimidadora, tot

i que no ha sabut definir-me ben bé per què.

—Qui són? —va sentir que li preguntava la Sireausse, que caminava al seu costat, a en Roid, que els seguia una mica més enrere. Parlava fluixet, i tota la resta del grup, al seu voltant, també murmurava i tenia escrits a la cara els mateixos dubtes, la mateixa incertesa i la mateixa desconfiança natural que ella. Tots excepte en Ionléu, el semi-tsil·líni, que guiava les mules de l'últim carro amb el seu gest divertit i parsimoniós de sempre, i es va limitar a comentar: “A aquests paios tan llargueruts no els queden bé les capes; semblen *Aphlyórrzis* esfullats” per fer riure la Mrrríia, que intentava dissimular les rialletes però amb prou feines ho aconseguia.

—A mi també m'agradaria saber-ho —va comentar en Ssal·lól amb calma, mentre es girava per mirar-los a tots dos. Tot just llavors va captar, de cua d'ull, la breu imatge de com un dels vilatans del poble (no un encaputxat, sinó un temòori qualsevol) es mirava el seu grup amb recel abans d'anar-se'n corrent per un carrer lateral.

En Roid es va quedar en silenci durant uns segons, i la Zhísn —una temòria que sentia un odi rabiós contra els tsil·línis i, en general, contra tot allò que no conegués— no va poder estar-se de comentar, des del seu lloc una mica més enrere en la processó:

—Que se t'ha menjat la llengua el gat, Gambes Llargues? —la seva veu era apressada, una mica irritant i massa fina per tractar-se de la d'una dona madura. En aquells temps, la Zhísn ja havia viscut uns trenta-sis cicles,⁷⁰ i era una persona hàbil i astuta que, tanmateix, no es caracteritzava per tenir massa paciència; ni tampoc, segons la meva mare, per la seva subtileza—. Tots aquests són temòris, o alguna altra cosa? Perquè són tan estranys com tu, i caminen gairebé igual, com si tinguessin una gepa. Està clar que els coneixes, o com a mínim saps què o qui són. O no? No ens deixis amb la mel als llavis!

La meitat del grup es va alçar de sobte en sorolloses exclamacions per demostrar el seu acord amb ella. Des del quart carro, la Rrúu gesticulava i feia *xxxxst* contínuament mentre assenyalava els malalts inconscients, però ningú no l'escoltava ni es fixava en ella. La Sireausse, a qui també molestava molt el soroll i que, a més, havia volgut que

70 Gairebé 26 anys.

passessin tan desapercibuts com fos possible, va fer cara d'enfadada, però també va aprofitar el moment per xiuxiuejar-li unes paraules a la Xamienne sense moure els llavis. La majoria dels vint-i-escaig fugitius ja havien deixat de moure's; en Ionléu havia aturat les mules del seu carro, i es recolzava en aquest, indolent, mentre es mirava la Zhísn amb irònic escepticisme.

Tanmateix, en Roid va ser prou llest com per no deixar que les coses se sortissin de mare.

—Zhísn —va pronunciar el seu nom amb serenor però amb la veu resolta, sense dubtar en fer ús de la seva inversemblant capacitat natural d'esporguir les persones. La temòria no semblava acovardida, tanmateix, i va ajuntar les celles amb un gest ferotge, el mateix gest que el seu bon amic Róf acostumava a fer—. No tota la gent que porta caputxes o capes gruixudes ha de ser necessàriament igual. A més, la seva roba és força diferent a la meua i també a la de la Mrrrîa; si t'hi fixes bé, te n'adonaràs —la seva manera de parlar (greu i magnànima, que tots o la majoria ja coneixeu perfectament), combinada amb el fet que ni tan sols no mirava la Zhísn a la cara, van aconseguir que aquesta se sentís ofesa i serrés les dents; però, per molt que dissimulés, el meu pare va notar de seguida que estava intimidada, prou intimidada com per no queixar-se obertament—. Tanmateix, haig d'admetre que tens raó: sé qui són aquesta gent, i no dubto que aviat ells mateixos ens ho faran saber i demanaran explicacions per part nostra. Ens estan...

—...observant —va murmurar la Sireausse alhora que ell, els vermells ulls brillants. Volia evitar, de moment, un enfrontament obert amb la Zhísn, de manera que deixava en Roid parlar sense interrompre'l, però no s'havia perdut ni una paraula de la conversa.

—...observant —va finalitzar en Roid. La Zhísn, a més d'uns quants altres que no estaven acostumats a la seva actitud misteriosa, van mirar-lo de forma inquisitiva, però no van tenir més oportunitat de discutir. En Roid tenia raó: tot just havia acabat de pronunciar aquella paraula que un conjunt de cinc persones, tres temòris amb la cara descoberta i dos encaputxats, va posar-se a caminar cap a ells, les mans alçades per indicar que ho feien de forma pacífica.

El cert és que la presència del seu nombrós grup —de més de vint-i-cinc persones, i que a sobre arrossegava uns enormes carros de fusta i incloïa diversos ferits— havia commocionat tota Rrryúqan, normalment tan tranquil·la i invariable, eternament igual, enfonsada en la seva herba voleiant i absorta en observar el cel ple de núvols eternament mòbils. Mentre ells discutien i estaven distrets amb històries diverses, la veu de la seva arribada havia corregut d'una casa a l'altra com el foc per un riu de pólvora. En mirar al seu voltant van adonar-se que s'hi havia reunit molta gent, gairebé tota temòria, que els clavava els ulls com joies amb la mateixa desconfiança amb què els fugitius havien observat abans els encaputxats. D'aquestes persones altes i misterioses també n'hi havia una mitja dotzena que s'havien aturat, escampades entre els vilatans normals com sementals albins en un grup de mules, però seguien sense poder veure'ls la cara.

La Sireausse es va avançar cap als cinc que s'aproximaven. Malgrat la seva poca alçada en comparació als temòris, el seu posat i la manera com la capa clapejada li queia per les espatlles li conferien un aire un aire noble, aristocràtic.

Els fugitius van callar tots de cop i es van quedar molt quiets, expectants; observaven l'escena amb uns rostres fatigats i bruts on ja no només resplendia el dubte o l'hostilitat, sinó també l'esperança. Només la Rrrú seguia amb la seva feina, i en Ssal·lól era ben conscient que aviat hauria de reunir-se amb ella per ajudar-la; però s'havia quedat clavat a lloc, sense poder apartar els ulls taronges de la seva dona i de les figures que se li aproximaven.

El temòri de més edat dels tres nouvinguts, una dona amb els cabells grisos i espessos i uns ulls allargats i verds com jades, es va aturar a un parell de metres de la Sireausse, de manera que també quedava avançada respecte a les quatre persones que l'acompanyaven.

—Que tinguin un bon vespre, viatgers —va dir com a salutació, amb una veu tan rugosa i gastada com la seva pell plena d'arrugues. Parlava en francès, i allò va sorprendre enormement la meua mare, que no estava acostumada a sentir cap temòri fer-ho amb tanta naturalitat. En aquells temps, la majoria encara s'hi negava, a fer servir la nostra llengua, sobretot com a símbol de la seva enemistat vers la nostra raça. Que la dona s'adrecés sense dubtar a un tsil·líni, i en el seu idioma, era una clara indicació de

bona voluntat; i tant la Sireausse, com en Ssal·lól, com en Roid i més de la meitat dels fugitius es van relaxar imperceptiblement, alliberant-se d'una tensió que no s'havien adonat que acumulaven. La Sireausse es va afanyar a respondre, també amb aquella lleu però inevitable formalitat:

—En aquests últims temps, molt pocs vespres ho són, de bons, i també molt pocs dies; però gràcies igualment per les seves paraules —li va dirigir un somriure amistós. Només era la seva calma natural allò que li impedia estar nerviosa en aquella situació, ja que tenia raons de sobra per estar-ho; tenia tot el grup al darrere, pendent del que feia, i sabia que el resultat de la conversa que acabava d'encetar podia arribar a ser determinant. Aquella era la seva única oportunitat de poder descansar a cobert per primer cop després de dues setmanes d'estar-se al ras, com també de tornar omplir els carros de provisions; o, fins i tot, d'establir-se definitivament, en el millor dels casos. Així que no podia fallar.

—Què els porta per les nostres terres del Mig? —va preguntar llavors la dona temòria. La seva veu era agradable però continguda, com si no sabés a què atènyer-se. I és que en aquells temps, amics meus, tota precaució era insuficient per evitar conflictes i baralles, i fins i tot la criatura abandonada d'aspecte més innocent era examinada i posada a prova abans de ser acollida en qualsevol lloc. Ningú no es fiava de ningú; un fet trist però evidentment comprensible, com estic convençuda que enteneu o que entendreu aviat.

—Venim del Nucli Est; som gent reunida de diversos pobles. Hem hagut d'abandonar les nostres cases a causa de la plaga més terrible que mai hagi estat vista per nosaltres. Fa temps que no mengem ni dormim bé; busquem refugi i llar nova, i també descobrir la raó del nostre infortuni —va ser la resposta, simple i clara, de la Sireausse, recoberta de la tranquil·litat i l'assossegament natural que transmetem els *boisèlfes*.

Abans que la vella dona temòria pogués respondre, un dels personatges encaputxats va fer un pas endavant, de manera que va quedar dret al seu costat. Es movia majestuosament, i tothom que hi havia al carrer —observadors i observats, amb la cara coberta o descoberta— van sentir per ell, en aquell instant, un respecte reverencial, encara que cap d'ells no sabia exactament per què. Potser era per aquella mena de lleugeresa que mostrava en caminar, o per l'elegància superior amb què decorava cada

passa, però per un moment va semblar que la mateixa herba dels Prats contenia l'alè.

La Sireausse no ho podia veure, és clar, perquè tenia tota la resta de fugitius al darrere, però gairebé va *sentir* en l'aire com es tensaven tots una altra vegada. La Xamienne va fer una inspiració tremolosa i va xiuxiuejar un *carai* a en Roid mentre es fregava els ulls, tot i que ho va fer ràpidament per no perdre's res d'aquella sorprenent escena. Estaven extenuats; portaven sense casa massa dies i massa nits, i aquella situació diplomàtica s'estava allargant massa. La meva mare pensava: *Si ens volen fer fora del poble, per què no ho fan ja d'una vegada per totes?*

—Compatriotes de n'Oest, sens dubte ne sou —va dir l'encaputxat. La seva veu era jove i vibrant, tan greu com la de qualsevol temòori, i també parlava un francès perfecte, tot i que se'ls va dirigir en un llenguatge encara més arcaic que el que havien utilitzat les altres dues. Tanmateix, la majoria van sospitar de seguida que no l'utilitzava per simple formalitat en parlar amb uns desconeguts, sinó que ja hi estava avesat. Un lleu accent gutural, que només en Roid va reconèixer, ressonava per sota de les seves educades paraules, que els deixaven un ring estrany a les orelles fins i tot quan ja feia estona que havia deixat de pronunciar-les—. Sou arribats en temps obscurs. N'observador de na Torre de na campana ha vist *une Ombre au ciel* —va pronunciar aquesta última part amb més força, com si el posseís el temor, tot i que la seva veu era reposada—, i dit ens ha que planava amb crueltat sobre nes vostres terres i que se'ns n'apropava amb na brisa veloçment. Vostra arribada *nos* l'esperàvem, però en na llunyania no us vèiem pas tants, ni tant tristos. Nostra vila no acostuma a rebre viatjants, menys encara en nes últimes estacions, que són coltells ensagnats per batalles i penúries. Nos digueu aleshores: *quelca* història és la vostra?

Els fugitius se l'escoltaven amb atenció, i la majoria d'ells van saber percebre, amb més o menys intensitat, la increïble saviesa que s'amagava rere aquella veu jove i vellutada. La Sireausse es va sentir una mica atabalada de sobte; no es veia capaç de mantenir-se al mateix nivell que aquell home, de parlar amb aquella mateixa cadència, i la seva ment —que es trobava molt lluny d'estar del tot lúcida, ja que feia més d'un dia que no aclucava l'ull— de seguida li va enviar imatges òbviament imaginàries, però no per això menys terribles, de com el grup de fugitius es desintegrava a causa de la seva

inutilitat. Va haver de resistir l'impuls infantil de mirar enrere, cap al seu marit, i demanar-li què fer. *Quina líder que estàs feta*, es va dir a sí mateixa en silenci.

Per sort, però, durant el seu breu instant de dubte, en Roid ja havia caminat fins a quedar-se a la seva alçada, sempre ocult sota la roba fosca que arrossegava pel paviment ple d'herba de tant llarga com era. Només va pronunciar unes poques paraules, un discurs breu però dit amb fermesa i decisió, en una llengua que semblava francès, però no l'era del tot. Les vocals sonaven més clares, més límpides, i i les erres eren molt més llargues i fortes, pronunciades amb la gola; com havia passat en parlar l'altre encaputxat, tots i cada un dels sons ressonaven en l'aire durant diversos segons després que els hi hagués deixat anar. Fins i tot van reconèixer algun dels arcaïsmes que acabava de fer servir l'home misteriós, però tan camuflats enmig d'aquella llengua desconeguda que amb prou feines els ajudaven a entendre-la.

En Roid no ha volgut dir-me ben bé què va dir, aquell vespre tenyit de taronja, per convèncer els habitants de Rrryúqan de deixar-los quedar-s'hi; però sí que m'ha descrit en detall com els ulls verds de la vella temòria —que no era ningú altre que l'alcaldesa de la solitària vila— es van obrir com dues grans llunes verdes en sentir-lo parlar. Ningú, a part dels encaputxats i d'aquella dona, no va semblar entendre el que el Missatger estava dient, però la Sireausse es va sentir igualment alleujada quan va veure que les arrugues de la temòria es relaxaven en un ampli somriure.

—Us donem la benvinguda, doncs —va dir, encara amb aquell somrís als llavis, un cop en Roid va haver acabat i fet una respectuosa inclinació de cap. Havia abandonat la seva formalitat anterior, i els altres dos vilatans que l'acompanyaven també semblava que s'haguessin tranquil·litzat de sobte. Tanmateix, els encaputxats, tant els dos que s'havien avançat com els que hi havia entre la gent que els observava, seguien sense moure's gens ni mica; eren com estàtues de marbre extraordinàriament esculpides, amb totes i cada una de les arrugues blanques de la roba marcades a consciència—. Sens dubte ens porteu moltes notícies, siguin bones, siguin dolentes, i ens podreu parlar del Núvol negre que han vist els nostres vigilants, la causa del vostre gran infortuni. Per suposat, també ens agradarà molt escoltar el relat de les vostres aventures. No és pas cada dia que ens trobem amb grups tan grans que viatgen pels Prats, com si fossin nòmades del Desert —

la seva veu era un pèl apressada, com la de tots els temòris, però amable i mesurada. Durant aquella pausa en les seves paraules, va deixar de mirar en Roid i va dirigir els ulls a la Sireausse una altra vegada. La va observar un instant, com si l'avalués, i després va mirar cada un dels fugitius als ulls, un per un. Alguns, com en Róf i la Zhís, li van fer mala cara; la resta esperaven, compungits, el seu dictamen. La temòria va tornar a posar la seva mirada en la Sireausse i va somriure de nou, ara de forma més tènue, com si ella també estigués profundament cansada; els ulls verd jade resplendien groguencs sota la llum del sol ponent—. El meu nom és Nichéle. Sóc l'alcaldesa d'aquesta vila, humil com és, però crec que tenim prou excedents com per alimentar-vos a tots durant uns quants dies. Sembleu extenuats, i no dubto que us caldrà descansar fins que us recupereu abans de seguir amb el vostre viatge, si és que realment heu de seguir-lo gaire més, que no ho sé. M'avergonyeixo de tenir-vos aquí drets, esperant, durant aquesta conversa aparentment inútil; però us asseguro que, en els temps que corren, era molt necessària.

La seva proposta indirecta de menjar i d'allotjament va alegrar enormement a la majoria dels fugitius; i a la meva mare, que sempre veia el bé en tothom, la va commoure, acostumada com estava ja al sempre inhòspit ambient dels Nuclis després de viure-hi durant tantes estacions. Va ser llavors quan, finalment, es va atrevir a girar-se cap a la resta de fugitius de l'Ombra, que s'havien posat a murmurar i a parlar de cop amb entusiasme i s'afanyaven a treure coses dels carros. El xivarri era increïble, i els crits de la Rrúu, que ja havia perdut la paciència —tampoc no era que en tingués gaire—, se seguien més forts que els de ningú mentre demanava silenci en antadí amb la seva veu d'ocell. La meva mare va mirar en Roid un moment, amb una expressió interrogant, però ell es va encongir d'espatlles d'una forma que la tsil-línia hauria jurat que era burleta. Tothom estava tan content que ja s'havien oblidat del seu misteriós coneixement d'una llengua desconeguda que, casualment, aquells encaputxats desconeguts també coneixien, però la meva mare estava segura que acabarien interrogant en Roid en un moment o un altre. Així que va decidir deixar-lo per impossible, com a mínim durant una estona, i es va acostar al meu mare.

—Feia molts cicles que no era testimoni d'una conversa tan estranya com aquesta — va ser el primer que li va dir ell, calmat com sempre, mentre alçava les verdes i peludes

celles amb un deix de diversió, la poca diversió que podia mostrar amb el cansament que tenia. La Sireausse va fer un somriure enorme, tan gran que semblava que se li hagués d'esquinçar el rostre, i no es va poder contenir més d'abraçar-lo alegrement. Per primer cop des que havien començat aquell trajecte incert, a principis del mes de maduració —i ja en feia una estació sencera—, tots dormirien sota sostre. Ni que fos per uns dies, no haurien de suportar el fred tallant que començava a escampar-se pels Prats de les Passions amb l'arribada del *guimál*. Allò, sens dubte, representava una millora, i significava que, d'alguna manera, no tot havia estat en va.

És arribada l'hora, companys de l'Escola, de presentar-vos encara un personatge més d'aquest llarg i tenebrós relat.

Amagada entre les figures blanques dels encaputxats de Rrryúqan, coberta com ells de cap a peus amb aquella roba ampla i gruixudíssima, hi havia una nena misteriosa. Qualsevol que se la trobés sense conèixer-la l'hauria pres per una nena normal, amb el rostre ocult sota la caputxa immaculada, de manera que només els seus ulls negres i oblics resultaven visibles. Es movia amb la mateixa agilitat i fluïdesa calculada que aquells temòoris de cara coberta, però no era un d'ells. Alguna cosa estranya es podia percebre en el seu cos: la manera com s'estava mig ajupida, amb l'esquena encorbada, i la calma antinatural amb què emprava les mans ocultes... de fet, es trobava molt lluny de ser una persona ordinària, d'una raça ordinària, d'una cultura ordinària.

Ja des del principi, la Sireausse havia sentit la seva mirada clavada al clatell, una mirada freda que li causava una inquietud insultant per qualsevol temòori. Quan la Nichéllé, el matí següent, els havia cridat a la Casa del Poble — a ella, al meu pare, a en Roid, a la Xamienne, a la Rrúu i a en Ionléu, els integrants inicials i més importants del grup de fugitius—, la nena ja era allà, oculta rere una cortina vermella com la sang, però la tsil·línia l'havia vist de totes maneres. Era el primer cop que s'hi acostava, el primer cop que sabia ni tan sols que aquella nena existia, i encara va trigar molt a acostumar-se a aquella sensació... a la impressió que algú li estava clavant dagues invisibles a través de l'aire.

—Una història ben complicada, la vostra —havia dit la vella Nichéllé quan la

Sireausse, molt més desperta que el vespre anterior, havia acabat de narrar-li el seu viatge: des de Túqquirizh, el poble original de tots sis, fins a les diferents poblacions per on havien anat passant, fins a l'actualitat—. Així doncs, m'heu dit que aquesta... *Ombra* només pot matar la gent adormida?

—No n'estem segurs —va afanyar-se a dir la Rrúu, nerviosa com sempre, amb ganes de demostrar totes les conclusions mèdiques a les quals havia arribat en estudiar els seus pacients. El foc al voltant del qual es trobaven asseguts reflectia les seves flames al rostre fosc de la temòria i a les parets de *kârkaix*, envermellides pel reflex de la llum a les cortines. A fora, el cel era gris, i gairebé no se sentia activitat. La nena misteriosa seguia oculta uns mica més enrere, i la Sireausse, que ara ja no es podia distreure parlant, s'havia de contenir per no girar-se i buscar-la, esporuguida, amb la mirada—. Sembla que la mateixa *Ombra* és la que provoca un endormiscament antinatural que després fa que els organismes resultin més vulnerables a la seva influència. Per això, en la majoria de casos, ens hem trobat els pobles completament devastats, i els pocs supervivents (els que s'havien mantingut desperts) ja havien fugit per sí sols molta estona abans —la veu de la metgessa era viva i ardent com sempre, però trista, de dol—. El que sí que sabem és que no es tracta d'un ens racional, sinó d'un mer fenomen químic. No n'hem pogut determinar la causa o l'origen, com tampoc no sabem la manera en què afecta les seves víctimes. Sembla corrosiu, perquè podreix les plantes i també la pell, si la toca durant massa temps; però també tòxic, perquè respirar-lo causa irritació dels pulmons i del coll i també provoca diarrees. El que no hem pogut determinar encara... —va mirar en Ssal·lól i la Sireausse, els seus amics i companys de professió (l'un metge, l'altra herbolària), durant un moment abans de seguir parlant:—... el que no hem pogut determinar encara, deia, és quina mena de relació hi pot haver entre aquest *gas* i el fet que moltes de les víctimes hagin acabat boges, histèriques, deprimides, hagin perdut la memòria o s'hagin suïcidat. No sembla una reacció normal a una plaga comuna, com la que va haver-hi a Tasheau fa dos-cents cicles,⁷¹ per molt destructiva que sigui.

Va haver-hi una pausa en la conversa. Només se sentia la respiració, profunda i rasposa, d'en Roid, que encara no havia dit res.

71 140 anys aprox. Com a referència, cal saber que els temòris i tsil·línis d'un estament social mitjà acostumen a viure uns 100 anys.

—Jo no en sé gaire, de medicina, ni de les ciències naturals en general —va començar llavors la Nichélla en veu baixa, amb els jades que els observaven de nou un a un amb intensitat—, però no podria ser que aquesta fos la Destrucció anunciada pels fristeris? Si no es pot explicar amb la ciència (que, al cap i a la fi, és molt nova i ha resultat ser força voluble) sens dubte es podrà fer amb màgia o amb la força dels déus que a tots ens observen...

La Sireausse, més tensa que mai, va respondre a l'acte, sense poder-se contenir:

—**Màgia!** —va esclatar de sobte, com si algú hagués premut un interruptor ocult— Vols explicar tot el nostre patiment amb *màgia*? Amb contes de vells? Els Capes Grises són bojós, i tant si ho són; una persona amb seny no es prendria seriosament cap de les seves tètriques afirmacions —durant un moment, les seves paraules varen ser tan ràpides que en Ionléu i la Rrúu, amb poca pràctica respecte al francès, amb prou feines van poder entendre-la. Com podeu veure, els problemes lingüístics en aquella època ja eren tan importants com els d'ara, o encara més—. Però... màgia! No se m'hauria ocorregut mai. Tothom sap que la màgia no existeix, és un conte que s'inventen aquells que no tenen prou valor com per buscar l'autèntica veritat en les lleis de la natura. Només la ciència pot donar-nos respostes reals a partir de la investigació, i està en el camí de fer-ho. Però... *màgia!* Impossible —va exclamar finalment, tallant, amb la seva veu aguda, abans d'enfonsar-se de nou amb vehemència a la butaca.

Potser la reacció de la meva mare us semblarà desmesurada, i no us negaré que va resultar força irrespectuosa vers la seva amfitriona, però té una explicació molt lògica: la Sireausse Dourrjith no ha cregut **mai** en la màgia, ni en res que sigui antinatural o inexplicable. La seva mentalitat científica no l'hi permet, i el mer fet de considerar aquella possibilitat en el cas de l'Ombra —com en qualsevol altre, de fet, però en aquell en concret era pitjor perquè l'afectava directament— li havia semblat d'una ridiculesa tan sorprenent que, combinat amb la tensió per la seva observadora silenciosa, havia fet que no pogués evitar saltar.

La Nichélla, però, va respondre al seu rampell amb força tranquil·litat.

—Et prego que em disculpis, Dourrjith. No era la meva intenció molestar-te —parlava

amb humilitat i cautela, com si realment pensés que no es podia permetre ofendre-la, i segurament era així. La meva mare, però, ja havia envermellit de la vergonya abans que ella digués res, i es va afanyar a murmurar amb formalitat:

—No, perdona'm tu a mi. No sé què em passa. Trobo ridícules les afirmacions dels fristeris, com també crec que no se'ls hauria de donar cap mena de crèdit, però això no justifica que em comporti de forma tan grollera amb tu, que ens has acollit tan amablement. Disculpa'm.

En Roid va escollir aquell moment precís per alçar lleugerament el cap i fer un gest mut cap a les cortines vermelles. La meva mare no ho va veure, perquè es mirava la Nichélla atentament, però sí que es va adonar de com els ulls de la vella temòria guspirejaven de sobte —la seva mirada era extraordinàriament expressiva, potser la part del seu cos que ho era més—, i aleshores tots van sentir com es dirigia amb un to seriós i baix a la figura amagada rere el vermell:

—Ets aquí, Xairrea.

El nom, com el llenguatge estrany dels Caputxes Blanques, va ressonar estranyament quan el va dir, potser per la manera poc emfàtica en què el va pronunciar, més una afirmació d'un fet intranscendent que no pas una pregunta o una amenaça. La desconeguda no va respondre amb la veu, però va sortir del seu amagatall i se'ls va acostar amb passes lentes i amples. No semblava gens avergonyida d'haver-los estat espiant; tot i que, com que tenia la cara coberta per teles i la caputxa, la seva expressió resultava imperceptible; de manera que, com en el cas d'en Roid, només amb el llenguatge corporal podien tractar d'endevinar com se sentia o què pensava.

La Sireausse va mig aclucar els ulls. Encara notava aquella sensació inexplicable d'inseguretat o de misteri, però la nena ja no la mirava. De fet, els ulls negres no semblava que es fixessin en ningú en concret, com si no s'adonés que eren allà. Es va quedar dreta enmig de l'habitació sense dir res, un element taronja —taronja perquè l'atabaladora llum es reflectia a la roba blanca— i lleugerament encorbat, com si fos geperuda.

—Disculpeu-la —va dir la Nichélla, encara amb aquell to indiferent que resultava

xocant en comparació al suau i diplomàtic que havia estat fent servir fins aleshores—. Sempre li ha agradat escoltar les converses que no ha d'escoltar i veure les coses que no ha de veure. Hi té una habilitat especial. Tot i que avui no ha estat especialment discreta.

Parlava en un to sec, recriminador, però també inquiet; la Sireausse se'n va adonar i es va remoure al seient, incòmoda. La Xairrea se la va mirar. Després d'un instant de vacil·lació, ella li va tornar la mirada amb resolució, la por amagada, abans de retornar-la als ulls jade de la Nichélla. La Rrúu, però, se li va avançar amb aquestes paraules de queixa impacient:

—No sé qui deu ser aquesta nena ni quins embolics podeu tenir per aquí, però em sembla que hauríem d'anar una mica per feina —donava copets a la taula amb les ungles, un soroll repetitiu i nerviós que molestava la meva mare enormement, tot i que mai (en tot el temps que feia que la coneixia) no s'havia atrevit a dir-li-ho—. Si no podeu acollir-nos, ens n'haurem d'anar, i en aquest cas encara queden molts preparatius per fer i coses per arreglar.

—Els malalts no estan en gaire bones condicions —va aprofitar per afegir en Ssal·lól, que encara no havia parlat gairebé gens, abans que l'alcaldeessa pogués respondre. Com en Roid, el meu pare és una persona més aviat tranquil·la i silenciosa, i no li agrada fer embalum, però quan es tracta dels dèbils o dels malalts sempre dóna la cara. Agafava la mà de la Sireausse amb força, com per protegir-la de la nena estranya i de tots els terrors del món—. Encara que no puguem establir-nos nosaltres, seria adequat que ells sí que ho fessin, ja que prosseguir amb el viatge els podria resultar molt perjudicial o, fins i tot, mortal.

La Nichélla va sospirar profundament.

—La nostra situació és molt dolenta —va admetre amb la veu menys resolta que abans. Tot i que no havia afluijat les barreres diplomàtiques, semblava que els parlava amb franquesa. Feia com si la nena no existís; era ben bé com si ja se n'hagués oblidat completament, d'ella—. Em sap greu, però si us quedéssiu més temps seria la ruïna de tots. No tenim gaires terres; el govern els deixa força tranquils, però ja fa uns trenta

cicles⁷² que va retallar-nos el territori, de manera que el nostre creixement és molt limitat. A partir de les fronteres del municipi, els impostos són alts, els latifundis, abundants, i les situacions, conflictives. No ens queden més terres per cultivar, i les últimes Collites no han estat massa bones. Els excedents amb què us heu estat alimentant aquests dies no són els d'aquest cicle, ni els del cicle passat, sinó molt anteriors. Ja he fet per vosaltres molt més del que hauria hagut de fer —va dirigir-li a la Sireausse, sempre a la Sireausse, una mirada serena. No era acusadora, però sí resolta. Era una mirada de comiat, una mirada que deia clarament: “ja podeu anar-vos-en, perquè aquí no hi teniu res més a fer. Ho sento”.

—Però, i els malalts? —va insistir en Ssal-lól, sense alterar el to de veu però amb una de les seves celles peludes i verdes alçada. No sonava exasperat; un tsil-líni mai no sona exasperat. Però pot estar-ho, i ell ho estava, o això m'ha dit.

—Els malalts... —la Nichéllé va mirar, inexplicablement, la nena que tenia encara dreta al seu costat. Ella es va encongir d'espatlles, i una veueta infantil però meditativa va sorgir de la boca coberta per la tela:

—Tots morrrrrrrrts.

L'erra, una erra forta i vibrant que no encaixava gens amb aquelles paraules en francès, es va allargar durant diversos segons.

En Roid va alçar el cap una altra vegada, brusc i elegant alhora, amb la seva ambigüitat i la seva arrogància característiques. Es va mirar la nena fixament —o això semblava—, i ella li va tornar la mirada, o com a mínim els en va fer la impressió. Us podeu imaginar perfectament com d'estranya era la situació, ja que cap dels dos rostres no resultava visible però, en canvi, l'escrutini mutu era força evident. Després d'uns instants de silenci, la Xamienne, que encara no havia intervingut i que semblava l'única que havia entès realment les implicacions del que la nena havia dit, va exclamar amb la veu aflautada tenyida de sorpresa:

—Com?

La Nichéllé se seguia amb els ulls clavats en la nena; semblava víctima d'un embruix,

72 21 anys.

tot i que no pas d'un d'agradable, perquè es notava que estava molesta per alguna cosa. De cop i volta, les mirades de tots els presents convergien en l'estranya criatura sense rostre. Així que va ser la Xairrea, de nou, qui va respondre:

—Tots morrrrts —va repetir. Ja no es mirava el Roid, sinó la fusta de la taula al voltant de la qual tots seien, un altre cop com si intentés ignorar-los. La seva figura era extraordinàriament rígida, com la d'un ninot sense fils. No es movia com una criatura normal, ni tan sols com un adult normal; era com si estigués acostumada a caminar encorbada i li costés mantenir l'esquena recta, de manera que estava en una postura estranya, encarcarada. Les ments mèdiques de la Rrúu i dels meus pares ja estaven fent hipòtesis, gairebé de forma inconscient, de quin podia ser el mal que afectés la Xairrea; però no van poder concentrar-s'hi gaire, perquè aviat la nena va seguir parlant:—. Si es queden, morrrirran. *Jo morrrirré. Ella* —va assenyalar la Nichéllé— morrrirrà. Tot aquest poble sencer sucumbirrà a la Plaga que s'acosta, perrquè aquí no es trrrroba cap dels Escollits que en senten la veu.

—Se suposava que no els ho havíem de dir —va murmurar la Nichéllé, tot i que la van sentir perfectament. Semblava una mica ofesa o enfadada, com si la Xairrea hagués trencat un pacte secret i molt important. Tanmateix, no li parlava ben bé com qualsevol ho faria a una criatura que s'ha comportat malament, sinó que semblava que no s'atrevis a renyar-la, com si la temés.

La nena va esbufegar, en una actitud clarament infantil que va alleugerir una mica la gravetat de les seves paraules anteriors, tot i que seguia tan quieta que no resultava natural.

—*I és clar* que els ho has de dir. A més, és la millor manerrra perrrrquè marrrrrxin d'una vegada —la força amb què parlava era desconcertant, sobretot perquè es dirigia a la màxima autoritat del poble on vivia, però la Nichéllé no va discutir amb ella; només va torçar una mica el gest, de manera que les arrugues dels ulls i de les galtes se li van marcar molt més. La nena va fer una mirada general a tot el grup amb els ulls ocults abans de seguir, amb aquell accent antadí tan fort que costava molt desxifrar allò que deia:—. Us interrressa saberrrr-ho. El Vigilant de la *Torrerrrrrrre* de la Campana (o, en altrrrres parrraules, jo) ha vist l'Ombrrrra negrrrra de fum que s'acosta des de l'oest.

S'escampa cada cop més i es prrrrrecipita sobrrrre els Prrrrats de les Passions. Els vents la porrrten d'una banda a l'altrrrra, perrrò s'acosta a aquesta zona rrrràpidament, i sens dubte hi arrrrrrribarà aviat barrrrrrejada amb les tempestes del *guimál* —la seva veu era monòtona, avorrida, científica, com si expliqués allò per enèsima vegada i ja s'ho sabés de memòria. Era com la veu d'un ocell que s'ha cansat de cantar i repeteix la mateixa nota, greu i nasal, una vegada i una altra—. A diferrrrrència dels Nuclis, que a més a més estan forrrrrça desinforrrrrmats en generrrral, nosaltrrrres coneixem amb antelació allò que ens esperrra, de manerrra que evacuarrrem la ciutat tan aviat com ens sigui possible. Si haguéssiu arrrrrrribat una setmana més tarrrrrd, possiblement us haguéssiu trrrrrrobat la vila deserrrrta.

Silenci.

—Així que suposo que ja sabeu què fer —va acabar la nena amb un cert to cínic abans d'asseure's, finalment, sobre la catifa peluda, les llargues cames creuades sota la tela immaculada. Quan ho feia van poder veure, durant un instant efímer, un petit reflex de la pell de les mans entre la roba: mans com aranyes, escanyolides i de dits ossuts i negres com el carbó.

Ningú no va dir res en una bona estona. El silenci era tan espès i tan tens que qualsevol petit so, fossin les seves respiracions o alguna paraula que de tant en tant els arribava des del carrer o des d'alguna casa, semblava amplificat una dotzena de vegades. L'Ombra de la por i del terror els ofegava a tots, i de cop i volta aquella sala envermellida s'havia tornat insuportablement sufocant, encara més que abans. Com si els hagués llegit el pensament a la resta, la Xamienne es va aixecar sense parlar i va córrer les cortines amb gestos àgils. La llum grisenca i apagada de l'exterior va penetrar en l'habitació com un raig d'aigua freda enmig d'un incendi. Fins i tot els va semblar sentir com se'ls desentumien els cossos amb aquella galleda de frescor.

La meva mare, que durant aquella estona d'incòmode silenci havia estat pensant i havia aclarit la seva ment, va dir:

—Sembla obvi que no podem quedar-nos aquí —la veu li sonava forta, ferma, tot i que per dins no se sentia ni remotament així. Com tots, estava decebuda i espantada, confosa i

inquieta—. Em sembla que això no agradarà gens als altres —amb *altres*, mentalment es referia a en Róf i a la Zhísn—, però hem d'anar a parlar amb ells immediatament.

Es va aixecar. En Ssal·lól, que encara la tenia agafada de la mà, va fer-ho amb ella, però la resta van trigar una mica a reaccionar. Es miraven la nena amb desconfiança, i la Nichéllé, amb preocupació. Fins i tot en Ionléu actuava de forma silenciosa i compungida, i no havia fet cap comentari. Els seus ulls castanys estaven pensatius, emmarcats per la cabellera verda.

La Nichéllé va ser l'última en aixecar-se. Ja no semblava enfadada, però sí clarament incòmoda. Els va guiar cap a la porta, amb el gest pesarós.

La Xairrea els va observar mentre se n'anaven com una au de presa. La meva mare va haver de fer un esforç, de nou, per no mirar enrere en sentir els ulls que se li clavaven a l'esquena; però tot just havia travessat el llindar que va tenir un pressentiment, i va girar el cap.

La nena de la caputxa blanca era tot just al seu darrere.

—Per què em segueixes? —li va preguntar, amb una veu calmada i només un pèl molesta, tot i que se sentia insegura per dins. La nena va esbufegar un altre cop.

—Dubtes —va dir sense respondre la seva pregunta. La meva mare estava completament convençuda que, sota la foscor i la tela, somreia amplament i sarcàstica—. Estàs dubtant. Esperrro que no t'imporrri ni et sembli excessivament imperrrtinent, però m'agrrrrradarria saber perrr què.

—A què et refereixes? —va dir la Sireausse, mentre alçava una cella i un calfred imperceptible li recorria l'espina. En Ssal·lól ja no sostenia la seva mà; es trobava unes passes més enllà, al mig del carrer, mentre la resta seguien el seu camí cap a l'hostal on els fugitius havien passat la nit. S'havia aturat i mirava enrere, cap a la seva dona, amb el rostre pàl·lid d'expressió indefinible. La llum grisa feia difícil de creure que realment es trobessin a migdia; tot i això, la seva roba tsil·línia, completament verda, seguia brillant tota llampant sobre el *kàrkaix* blanc de les cases del darrere, que servien de fons pel seu quadre.

—Tu els has porrrrtat fins aquí —va dir la Xairrea aleshores. La Sireausse la va mirar de nou. La nena tornava a parlar amb un to avorrit i monòton, com si tot allò no tingués la més mínima importància per a ella. Tot i això, d'alguna manera la meva mare va captar que estava viva i atenta sota aquella aparença passiva—. Perrrrò, perrrrr què ho has fet, em prrrrregunto?

—Jo... —la Sireausse s'havia quedat sense paraules. Què li estava preguntant aquella nena tant estranya, que la seguia i l'observava de forma tan inquietant? Què en sabia, la Xairrea, d'ella? Tant se li notava el caos que tenia per dins?—. Creia que era el que havia de fer —va respondre finalment—. Que era el que estava bé. Necessitaven algú que els guiés; si no, si s'haguessin quedat als seus pobles, gairebé tots haurien mort per la Plaga. I si s'haguessin escapat sense ordre ni concert, potser haurien sucumbit per la gana, o perquè s'haurien barallat entre ells. Només he fet el que he pensat que era correcte; no hauria pogut fugir i salvar-me, amb els meus pocs amics i familiars, i saber que hauria pogut rescatar algú més, que estava dintre de les meves possibilitats. Digues-me ximple, però això és el que penso.

Tot i que va intentar-ho amb molta intensitat, no va poder esborrar del tot la impressió d'estar a la defensiva que transmetien les seves paraules. I és que se sentia com si s'hagués de justificar, com si hagués de donar explicacions; i no pas només a la Xairrea —a qui, al capdavall, acabava de conèixer— sinó a sí mateixa, per viure en pau amb el món, per molt cruel i difícil que fos.

—I què és, perrrr a tu, el que està bé, el que és corrrrrrrrecte? —va seguir preguntant la Xairrea sense donar-li descans. No sonava com si s'estigués divertint o es burlés d'ella, tot i que m'ha assegurat que sí que ho estava fent, i molt. Tanmateix, la Sireausse es trobava massa atabalada com per adonar-se'n, i tampoc no la coneixia prou com per llegir-la tan bé.

—Suposo que... —va tornar a fer una pausa. Era una pregunta complicada, i mai no se li havia ocorregut fer-se-la. En Ssal·lól seguia observant-la en la llunyania amb preocupació, però sense intervenir—. El que està bé és allò que evita el mal —va dir finalment mentre mirava la nena als ulls, o al reflex que veia sota la caputxa i que creia que eren els seus ulls. La nena era tan alta, en comparació als tsil·línis adults, que ella i

la Sireausse estaven gairebé a la mateixa alçada—. Tot allò que evita el dolor o el patiment dels altres.

—I què és el patiment? —va rebatre la Xairrea automàticament. La Sireausse es va quedar parada per tercer cop i hi va pensar ràpidament.

—Doncs... crec que és allò que la majoria de gent no vol que li passi. Allò que, quan t'hi trobes, vols que acabi d'una vegada, perquè no t'agrada —semblava força segura del que estava dient, però la Xairrea, com anireu veient molt bé durant la resta de la nostra història, sempre té una resposta per a tot.

—Hi ha gent a qui li agrrrrrrada patir, saps? Gent que trrrrrrroba plaer en el dolor. I no només en el prrrrropi, sinó sobrrretot en el dels altrrrres —ho va comentar amb un to lúgubre, ja no tan inexpressiu. La Sireausse ja havia entès el joc, i de cop i volta li va somriure una mica.

—Aleshores, aquesta gent sens dubte no fa el bé, sinó el mal —va dir, divertida i bocabadada. La Xairrea es va encongir d'espatlles.

—És la teva opinió. Una opinió interrrressant, sobrrretot si et prrrrposes serrriosament fer semprrre allò que tu considerrres que és bo. Ets una perrrrsona generrosa —va afegir amb una veu més pensativa—. Jo, en canvi, crrrrec que el bé és tot allò que a mi m'agrrrrrada, i el mal, allò que em desagrrrrrada. No hi busco més complicacions.

—Sens dubte has de ser una persona interessant. Tu i també la resta de Caputxes Blanques —va dir aleshores la tsil·línia, que se sentia més tranquil·la no sabia per què—. Entre aquesta conversa i la de fa pocs dies, quan vam arribar, em sembla que mai no n'havia tingut cap de tan estranya.

La nena no va respondre immediatament, sinó que es va girar sense dir res i va començar a caminar cap a en Ssal·lól. La Sireausse va ignorar com d'estrany i de mal educat era aquest fet i es va limitar a seguir-la, mentre pensava en tot allò que li havia dit i també en el que els hauria d'explicar a la resta del grup quan arribessin. Tractava d'apartar qualsevol pensament de mort, de patiment i de l'Ombra de la seva ment, però no

ho estava aconseguint del tot.

En Ssal-lól les va seguir sense fer preguntes. Només va creuar la seva mirada amb la de la Sireausse amb un gest d'incomprensió, però ella va aixecar les celles i va fer que no amb el cap com per dir-li que no era res i que ella mateixa tampoc no ho entenia. Ja havien caminat uns minuts pels carreres estrets i irregulars de Rryúqan —la Nichéllé, la Xamienne, en Ionléu, la Rrúu i en Roid els duien tant d'avantatge que ja els havien perdut de vista— quan la Xairrea va parlar una altra vegada.

—Per cerrrt, esperrro que no us molesti que us acompanyi, aneu on aneu. Els d'aquí del poble aviat se n'anirrran, també, perrrrò segur que el vostrre viatge serrrà molt més diverrrtit que el d'ells —no era una pregunta, i a més ho va dir com si no tingués la més mínima transcendència. La meva mare, tanmateix, sempre ha estat disposada a confiar en la gent, i de cop i volta la por i la inquietud vers la nena estranya s'havien convertit en gratitud i curiositat. Així que no va dubtar gens a dir:

—No, és clar que no.

Epíleg

Memorial

Companys: tornem al passat i també al present del nostre relat, a una història que no és realitat ni tampoc somni, que na Mestressa ni tan sols no està del tot segura, encara, que mai hagi ocorregut. Tornem al moment en què un cop d'aire fred i amb olor de tempesta la va colpejar, amb massa força, i va fer que hagués d'agafar-se al marc de la porta per no ser projectada enrere. Tornem a l'instant precís en que la clau metàl·lica que duia a la mà va caure amb estrèpit al terra de *kàrkaix* de dins de la cabana.

A fora, el món havia pres un aire d'irrealitat. La tanca del jardí, tot i les seves precaucions anteriors, ja feia estona que penjava d'una frontissa i colpejava una vegada i una altra, rítmicament, la fusta de la tanca. El so es va tornar soroll a les seves orelles. Insuportable. Era com si qualsevol cosa l'atabalés, ara, i fos massa per a ella. El vent xiulava pertot com si l'univers sencer s'hagués tornat boig... o potser era ella, qui havia embogit.

No podia desfer-se d'aquella sensació de malson, tot i que alhora estava segura que el que sentia en aquells moments era molt, molt real. Era una sensació que la confonia; la por, la tensió, eren massa grans per ser fictícies o un producte de la seva ment cansada per la Collita i per les baralles dins de casa. Però l'ampli cel nocturn dels Prats s'havia tornat violeta, amb taques de negre, i l'aire del seu davant també era fosc i massa espès; no podria haver-se imaginat mai res així i, alhora, no hi havia cap dubte que aquell color no era normal i que no hauria d'existir. I existia.

A més, li feia la sensació que, si volia, podia agafar aquell aire amb el puny tancat i fer-ne una bola de fosc, rodona i compacta. Era inconcebible, però se'n sentia gairebé del tot convençuda.

Va parpellejar ràpidament i, mentre tractava d'enfocar la mirada que tornava a endormiscar-se, va buscar al seu voltant.

La claror de les llunes amb prou feines arribava al terra, aturada a mig camí per aquella capa de núvols, intensament fosca, que flotava per sobre del seu cap i de les cases i dels carrers. Tot i això, no hi hauria hagut d'haver cap problema per veure-hi; la lluïssor apagada dels atrotinats fanals dibuixava prou clarament el contorn de les llars cilíndriques, de l'herba mullada, de les gotes de pluja que encara queien silenciosament i es movien per onades amb el vent. Però, tot i això, ella se sentia cega, com si també tingués una capa impermeable de núvols a dins dels ulls.

Va avançar, maldestra, ensopegant, sense tancar la porta, la clau perduda i oblidada en un racó.

Heu de saber que ella lluitava, certament, per treure's aquella mena de son estranya i pacificadora que l'envaïa per dins. Lluitava, però cada cop se sentia més feble, més adormida. La son era pacificadora perquè li eliminava la por, el terror, aquella mena de sensació irracional —o potser no tant— que li estava retorçant les entranyes amb crueltat. Semblava que, si s'entregava a l'oblit, se sentiria millor, però era una persona caparruda i no pensava rendir-se tan aviat. Havia sortit amb una missió i pensava complir-la... però era *tan* difícil.

No crec que hàgiu sentit mai res igual, amics, que el que sentia ella en aquells moments. Jo també amb prou feines en guardo un record llunyà de la meva infància primerenca; el record de la sensació de pèrdua, de la lluita constant amb el propi cos, dels ulls que es tanquen encara que no tinguis son. Mai no hi haurà una millor manera de comprendre la pròpia fragilitat, la fragilitat de la vida, la fragilitat de la voluntat, com ho ha estat l'Ombra terrorífica i assassina; tant en el moment cru, de semi inconsciència, en el qual t'ataca com després, quan no pots evitar revivre-ho un cop i un altre en els teus somnis.

No dubto que coincidireu amb mi amb que és —ho ha de ser— una experiència traumatitzant. L'enormitat i l'hostilitat del món, súbitament descoberts i nus al davant dels ulls encara massa innocents d'una persona jove.

—Hi ha algú? —va preguntar la Majoráth amb la veu presa, espantada però intentant ocultar-ho amb tossuderia.

El soroll que havia sentit entre les fulles, com si s'ocultés algú en la fosca, no es va tornar a repetir. Només sentia els gemecs d'un gos, possiblement d'algun veí, més avall al carrer. Era un so llastimós, esgarrifós. Va intentar no pensar-hi.

—Hi ha algú? —va repetir. Normalment s'hauria sentit molesta, però es va adonar que estava massa cansada i massa tremolosa com perquè res la molestés. Va alçar el llum amunt, de manera que la màniga blanca del vestit va caure i va deixar al descobert el seu braç prim i fosc, i aleshores va moure la palanqueta per fer-ne augmentar la potència, tot i que sabia que després la Ssakáy-Xý la renyaria per malbaratar el gas.

Quan va poder veure clarament el que tenia al davant, va deixar anar un xisclé espantós.

—Com està evolucionant? —va dir una veu. Era femenina i aguda, però clarament madura, amb un subtil to protector i maternal que li va dur records dolorosos, tot i que el seu estat li impedia comprendre ben bé quins eren o d'on sorgien. Amb prou feines va poder ajustar la seva oïda a aquella llengua, d'erres que sorgien de la gola i accent extremadament marcat, a la qual no estava gaire acostumada i que, ja d'entrada, no sabia per què, li provocava un fort enuig. El crit del seu malson encara ressonava al seu cap, massa real, massa proper. Aquesta era l'única sensació que podia entendre: la por i el fred, molt, molt de fred. La resta eren paraules.

Es va sentir un sospir, també femení però greu en contrast amb la veu anterior.

—No t'ho sabria dir. Físicament està força bé, molt millor del que m'esperava. Però em sembla que la ferida del coll no se li curarà mai del tot...

—Però es despertarà, o no? —va interrompre l'altra veu amb urgència. De nou, aquella veu li va produir una sensació desagradable de rebuig; l'altra semblava molt més natural, més *normal*, li recordava casa seva... però, on era casa seva? Aquell indret d'ombres i de dolor que recordava del seu malson?

Un calfred la va envair mentre intentava esborrar aquella imatge.

—Segueixo sense entendre per què t'interessa tant aquesta noia, amiga —va

prosseguir l'altra veu, la més agradable, amb el to d'una persona que es carrega de paciència—, però si sabés alguna cosa més, qualsevol cosa mínimament important, no dubtis que t'ho hauria comunicat. A aquestes alçades ja hauries de saber-ho, això —es va queixar aleshores, amb un dèbil intent de fer una broma, tot i que l'altra dona, la de la veu aguda i desagradable i maternal, no va pas riure.

El cap li feia un mal horrible, i encara no havia obert els ulls, però li semblava que a poc a poc tornava a ser conscient de tot allò que tenia al voltant. Molt lentament, va començar a escoltar la conversa de les persones desconegudes amb més atenció. De què parlaven?

—No ho dubto, no ho dubto... —va murmurar la veu aguda suaument, amb una mena d'angoixa que va fer que se li comprimís l'estómac, tot i que seguia sense entendre'n la raó.

—El que sí que no m'entra al cap... —va seguir la veu agradable i greu, pensativa, que es va aturar a mitja frase. Va notar un contacte calent al seu braç congelat, i va ser aleshores quan va recordar el fred que tenia, que se li enfonsava fins a dins de la carn, fins als ossos. El contacte era estrany, incorrecte, com incomplet. El cap li tornava a fer voltes, i les paraules en francès (perquè ja havia identificat que es tractava de francès, tot i que el seu inconscient ja ho havia sabut des del començament) amb prou feines tenien cap significat per a les seves orelles—. El que sí que no entenc és la cara que va fer en Roid quan se la va mirar després que la trobéssim, quan la vam deixar al carro perquè se l'emportessin amb la resta. No sé si t'ho havia dit, però és per això que vaig decidir anar amb ells en lloc de quedar-me amb tu i amb en Ssal-lol al poble i seguir buscant... però no va deixar cap obertura en tota l'estona. Se'l veia fred i dur com el vidre... no vaig saber com preguntar-l'hi. Però aquella expressió... no sé si te'n vas adonar, però...

—Caldria augmentar la dosi —va murmurar una veu masculina, que sonava molt llunyana, per sobre de l'altra conversa. No parlava en francès, sinó en una altra llengua molt més gutural i agradable, una llengua extraordinàriament familiar. Encara la tocaven, i el contacte li cremava la pell. Però, al mateix temps, era com si no l'estigués tocant ningú, com si una capa d'aire impermeable la cobrís. Una capa d'aire impermeable...

No va notar que passés res de particular, però al cap de poc el cap li començava a girar un altre cop i va retornar a la foscor, com si se l'emportés un remolí intangible, espès com l'aire del seu malson.

Va ser com si hagués sorgit de sota de l'aigua, de sobte, tot just en el moment en què estava a punt de quedar-se sense aire.

Era de nit, i ella es trobava descansant tranquil·lament amb l'esquena recolzada al seu estimat arbre. Per alguna raó, la sensació d'irrealitat era molt més forta, però seguia sentint-se incapaç de diferenciar la ficció de la realitat. Només sabia que era a casa i que tot estava bé. Havien acabat la Collita aquell mateix dia, i tot just havia començat el *guimál*. La tercera lluna brillava amb suavitat al cel amb les altres dues, tot just apareguda unes hores abans, una mera línia estreta en forma de mig cercle. No hi havia núvols.

Una veu molt coneguda va arribar-li des de l'entrada de la casa. Ella, però, no es va moure, encara asseguda còmodament sobre l'herba humida. Era incapaç de recordar la raó per la qual es trobava fora a aquelles hores —mai no ho havia fet, només un cop per recollir amb pressa uns sacs abans que se'ls emportés la tempesta, i d'allò ja en feia molts cicles—, però no importava.

—De veritat, Sshýuno, ets incorregible... no crec que sigui pas tan difícil fer cas del que et diuen, ni que sigui per una vegada a la teva vida. No trobes? —la Ssakaý-Xý Sshaimáq parlava amb duresa, però sempre incapaç d'ocultar la suavitat de vellut inherent a la seva veu, greu i meditativa però alhora tan àgil i apressada com la de qualsevol temòori. Va sentir pesos que es movien al magatzem, i va suposar que la seva germana més gran es trobava allà, amb l'Ixkasshýuno, donant-li ordres i fes que portés capsos plenes de verdura amunt i avall.

Com si la Ixkasshýuno hagués sentit els seus pensaments —o és que realment tot allò era de la seva pròpia invenció, una mera idea, una imaginació?—, la seva veu es va sentir de cop, tallant i brusca en contrast amb la de la Ssakaý-Xý, un coet esgarriat que volava tort a través de l'aire nocturn:

—No *fortis*, Ssy-sy-sý-xy —va dir, grollera. Sonava lluny, lluny, com en una altra dimensió—. Em carden un mal els braços...

—No et queixis, senyoreta.

La realitat es va capgirar de sobte. La Ssakaý-Xý ja no era la Ssakaý-Xý, sinó l'Ayie Sshaimáq, la seva mare morta. El diminutiu i la veu melòdica eren inconfusibles. I l'arbre on es recolzava no era l'arbre nou, petit i llarg, sinó l'antic, aquell tan extraordinari i tan gros al qual s'havia abraçat quan l'havien forçat a deixar-lo enrere. El jardí del seu voltant, una imatge boirosa, reflectia tot d'una els seus records més llunyans d'infantesa.

Una alegria sobtada, de criatura, va envair la Majaráth, i de cop tenia l'insuportable desig d'aixecar-se i de córrer als braços de la seva mare. Però, com si tot just recuperés la vista després de quedar-se cega, va veure que no podia.

Les branques de l'arbre, de l'arbre que ella tant estimava, li envoltaven el coll per escanyar-la.

El somni va canviar radicalment, però la seva ment confosa amb prou feines va poder registrar aquest fet. S'havia allunyat d'Haral-lális caminant, descalça, encara amb la roba de dormir, els peus ensagnats de córrer massa pels vells paviments i els ulls cansats d'intentar veure-hi en la penombra. Un odi extraordinari li omplia el cos per tots costats, tan ardent i tan enorme que estava convençuda que se li escapava pels ulls en petits rajos lluminosos.

La Ixkasshýuno sempre l'havia tractat molt malament. Es burlava d'ella, se n'aprofitava i, quan era més petita, li havia fet patir dotzenes de situacions desagradables. Pensava deixar que es podrís sota aquella tempesta. I la Ssakaý-Xý... la Ssakaý-Xý, que sempre es feia l'amable i la caritativa amb elles i havia intentat barroerament substituir la seva mare, sense resultats; la Ssakaý-Xý, que tenia els seus objectius ocults en els estalvis que guardava d'amagat sota el seu llit per poder anar a estudiar a la capital, i en els llibres en els quals tan sovint es resguardava. Tampoc no pensava ajudar-la. No se sentia gens culpable d'haver-les deixat enrere: eren malvades, males persones, eren *horribles*.

Va trepitjar l'*arhesta*, la sorra fosca que separava els Prats de les Muntanyes Tenebroses que ella tant temia. Va alçar el cap lentament i es va adonar que allò que tenia al davant no era possible, no li encaixava.

Tot just havia arribat a aquesta conclusió quan es va despertar.

Li va costar una mica situar-se i adonar-se que no estava caminant, descalça i adolorida, a través dels Prats, fugint de casa seva a causa d'una estranya tempesta negra i tòxica; ni tampoc no es trobava al mig d'un miratge, entre el passat i el present, d'un jardí fantasmal.

Era un matí com qualsevol altre, i la tempesta del dia anterior ja havia amainat. En mirar per la finestra va veure allò que ja s'esperava: el paisatge típic del dia de després de la primera tempesta del cicle, amb palla xopa a les teulades, coberts destrossats, alguna porta destruïda. Però ella i les seves germanes —en pensar-hi va recordar l'ira del somni, que ara li semblava ridícula, tot i que no pas injustificada— ho havien deixat tot molt ben protegit i lligat.

Va badallar i va treure els peus del llit. Tot i que acabava de començar la primera estació freda, no la molestava anar descalça, i això li va semblar inusual. Però de seguida se'n va oblidar quan el peu dret va topar amb un instrument allargat, dur i fred que hi havia al terra. Va mirar avall i va veure una gran clau, molt rovellada, a sobre de la catifa.

Era molt estrany. No recordava haver hagut d'obrir el calaix últimament; i, encara que ho hagués fet, segur que hauria tornat a posar la clau a lloc, sota la palla del llit. Es disposava a fer precisament això quan es va adonar que el calaix era obert, i que la clau del llum de gas no hi era. No li va costar gaire fixar-se que el llum en qüestió, el qual sempre deixava sobre la tauleta de nit, també havia desaparegut.

De cop i volta se sentia extremadament inquieta.

Malgrat tot, tampoc no era tan estrany: probablement l'havia agafat la Ixkashýuno, que sempre ho feia tot de qualsevol manera, i no s'havia entretingut a col·locar-ho tot on ho havia trobat perquè li havia fet mandra. Sí, segur que era allò. Però, per què estava tan inquieta?

Havia passat de no tenir fred a estar tremolant, així que es va afanyar a posar-se una túnica gruixuda i un barret. Va fregar les mans una amb l'altra per escalfar-se-les i va obrir la porta de la seva habitació, mentre intentava treure's aquella por estranya del cap amb una forta sensació de *déjà vu*.

El passadís estava completament a les fosques; només l'il·luminava una mica la llum que sorgia de la seva habitació, que hi arribava a través de la porta mig oberta. Es preguntava per què la Ssakaý-Xý, que estava tan clarament obsessionada amb l'ordre i amb els horaris en general, no s'havia encarregat ja d'obrir les finestres de la casa i de deixar entrar la claror del dia. Resultava força improbable que s'hagués adormit.

Va avançar ràpidament fins al menjador, on totes les finestres —com ja havia suposat— estaven tancades i barrades, exactament igual com les havien deixat el dia abans per protegir l'interior de la fúria dels elements. Va dirigir-se, a palpentos, cap a una de les finestres, va barallar-se durant uns instants amb el pom i la va obrir de bat a bat.

Alguna cosa no estava bé. Va mirar enfora: no hi veia ningú, ni se sentia cap soroll. No hi havia l'activitat frenètica que recordava de la nit abans, i també d'altres cicles, amb persones movent-se pertot amb crits i presses per prendre al veí allò que se li havia escapat volant, o per evitar que aquest fes el mateix amb les pròpies pertinences. Les cases blanques estaven mudes als carrers plens de males herbes.

Va sacsejar el cap, estranyada, i va decidir que aniria a veure on eren les seves germanes, ja que tampoc no les sentia.

Un segon abans de girar-se, va sentir que no hauria de fer-ho, però ja era massa tard.

I més crits.

Aquest cop s'havia despertat de veritat, o com a mínim ho semblava. Se sentia molt més lúcida, tot i que hauria desitjat que no fos així. Un dolor indescriptible la travessava per dins; un dolor que no era físic, ja que amb prou feines notava res del seu cos entumit, sinó merament psicològic.

Mai no havia tornat a casa. No havia corregut, folla, a través dels Prats fins que li

feien mal els peus, ni tampoc no havia refet el camí, engegada, per rescatar les seves germanes. S'havia horroritzat, havia baixat corrents uns pocs carrers i s'havia desmaiat sota el pont.

Els remordiments més grans del Món la cobrien amb un vel asfixiant, i les imatges dels seus malsons —totes elles, totes i cadascuna d'elles, l'omplien d'un terror i d'un dolor indescriptibles— es negaven a dissipar-se.

M'ha sorprès la sinceritat amb què na Mestressa m'ha parlat d'aquells moments de debilitat i d'angoixa; ella, que és una persona normalment freda, tancada i estoica. No dubto que, pel que ja us he explicat i a mesura que vagi narrant aquesta història, acabareu entenent el perquè d'aquesta personalitat, que molts altres abans que vosaltres han trobat d'allò més excèntrica.

Va obrir els ulls lentament. Li va costar diversos segons enfocar la vista, ja que feia molt de temps que no l'utilitzava; totes les seves experiències dels últims dies, o potser dels últims mesos —quanta estona en feia, que dormia? Era incapaç de recordar-ho—, havien tingut lloc a dins de la seva imaginació, de la seva ment. Mai no havien existit... o potser algunes sí. La memòria li fallava; li feia la impressió que molts d'aquells records, tot i ser suposadament falsos, volien transmetre-li algun missatge, però es trobava incapaç de concentrar-se per analitzar res detingudament. Ni tan sols per analitzar-se a sí mateixa.

No va identificar res del seu voltant, del sostre que la cobria o el jaç on jeia. Només va veure que la llum que entrava des de fora, una llum groguenca i calenta, reflectida a la sorra del desert, no era pas la llum dels Prats ombrívols que recordava dels seus somnis. Li semblava sentir una veu desagradable i estrident, curiosament familiar, parlant en francès des d'algun indret no gaire llunyà. Tot de murmuris decoraven aquella veu, però no podia distingir què deien.

La figura d'una criatura encaputxada, petita i encorbada, fora de l'abast d'aquella llum càlida i estranya, l'observava immòbil al costat de l'entrada.

—La... por... ta... —va gemegar la Majaráth amb la veu esguerrada, tot aclucant els ulls amb dolor.

Apèndixs

1. Índex de termes relacionats amb Antaddeau

Aedémna. Paraula en *antadí comú*.

Tenebra o foscor.

Aelfórrz. Paraula alterada de l'*antadí comú* Aelforra Orrz, que significa Gent afortunada.

Capital dels **Prats de les Passions**.

Aepaní. Nom en *antadí comú*.

Significa *zona de dalt*, i s'utilitza per referir-se al nord i a les terres del nord d'Antaddeau (**Tasheau, Okýnia i Goumalíssia**).

Antaddeau. Nom en *francès comú*, derivat de l'*antadí antic* **Antarraska**, Terra de Contrastos.

S'utilitza per anomenar un continent situat a l'equador del **Món**, un planeta que consta d'una gran extensió de terra en forma de serp (de la qual forma part **Antaddeau**) i diverses illes i diversos continents més petits.

Antadí.

Vol dir *llengua d'Antaddeau*. Hi ha diverses variants d'antadí: l'*antadí antic*, la variant més antiga, que gairebé ja no es parla i es caracteritza per l'ús de sons vibrants; l'*antadí comú*, que és la llengua més parlada d'**Antaddeau** i suavitza una mica les erres de la variant antiga; l'*antadí illenc*, que només es parla a les **Illes Vermelles** i té un accent molt bast, i l'*antadí del nord* o orussià, la llengua dels comerciants i els bàrbars, que té una gran musicalitat.

Antadó, -ons, -ona, -ones. Paraula en *antadí comú* que s'utilitza per referir-se a algú que viu a Antaddeau o en prové. Es pronuncia igual que **Antaddeau**.

Antròpin, -ins, -ina, -ines. Paraula en *antadí comú*, derivada de l'*antadí antic Anthrroupain[os]*. L'equivalent en *francès comú* és **homme[s]**, i en *francès arcaic*, **Vmine[es]**.

És una categoria racial o d'espècie; nosaltres en diríem *humans* o *homes*. A dins d'aquesta categoria s'hi inclouen els **temòoris**, els **tsil·línis**, els **rixàjis**, els **fristeris** i els **fyulòoris**.

Arhésta. Paraula en *antadí comú*.

Nom que rep un tipus de sorra fosca que es troba al territori d'entre els Prats de les Passions i la **Serralada Tenebrosa**.

Arhestirí. Paraula en *antadí comú*.

Significa *terra de l'esquerra* i s'utilitza per referir-se a l'oest i als països de l'oest d'Antaddeau (**Raélrr, C.R.W.C.** i **El Soathra**).

Arsòori, -is, -ia, -ies. Paraula en *antadí comú*, derivada de l'*antadí antic Arrsoori[s]*. L'equivalent en *francès comú* és **melussian[es]**, i en *francès arcaic*, **Melusineo/Melusini**.

S'utilitza per referir-se a una raça de ssooplépides, d'uns dos metres i mig d'alçada mitjana a l'edat adulta, i de cos fort i extremadament llarg. Com tots els ssooplépides, no els va gaire bé la llum del sol, tot i que poden estar-s'hi de forma regular si van prou tapats. Tenen la pell pàl·lida, els ulls molt clars i grans i un aspecte reptilià.

Aphlyórrzo, Aphlyórrzis. Paraula en *antadí comú*.

Arbre típic dels Prats, allargat i de tronc i branques estrets però forts, que té unes branques primes i flexibles que pengen recobertes de poques fulles, allargades i arrodonides, d'un color verd clar.

Berrrsáal. Paraula en *antadí comú* que significa Sala Roja.

Bête, bêtes. → **Fristèri[s]**.

Blanquélf, -élfa, -élfs, -élfes. → **rixàji[s]**.

Càtic. Nom en *antadí comú*.

Llengua que prové del katanicantadènc i que es caracteritza per la limitació en les vocals, ja que només en té dues: A i I. Es parla a la zona sud-oest d'Antaddeau, més enllà de les Muntanyes Tenebroses, a la terra dels fristeris.

Cicle.

Equival al que per a nosaltres seria un any. El cicle antadó té uns 260 dies, i consta de sis estacions: el **goám**, l'**època de plantació**, l'**època de maduració i/o creixement**, el **guimál**, el **goisál** i el **goumál**.

Cieleterre. Paraula formada per la unió de Ciel et Terre, que en *francès comú* significa Cel i Terra. La seva traducció literal en antadí comú és **Ggreseánt**.

Ciutat Vermella. → **Lagdem-Rrúu**.

Cliquélf, -elfs, -elfa, -elfes. Paraula en *antadí comú*. L'equivalent en *francès comú* és *cliquelfe[s]*.

És una espècie gairebé desconeguda, que no pertany ni als antròpins ni als ssooplépides, tot i que hi té similituds. Presenten una pell peluda i verda i un aspecte humanoide, però no gaire intel·ligència. Viuen als boscos més espessos.

Collita. → **Època de maduració i creixement**.

Daiksiò. Paraula en *antadí comú*.

Significa *terra de la dreta* i s'utilitza per referir-se a l'est i als països de l'est d'Antaddeau (el **Regne Saulardi** i les **Illes Arsòories**).

Daimònqer, Daimònqers, Daimònqes, Daimònqeses. Espècie extremadament intel·ligent que viu a l'Erethalm, i que representa l'últim residu de la població més antiga d'Antaddeau abans de l'aparició dels antròpins i els ssooplépides. No es té certesa de la seva existència.

Defineresse, Defineresses. Paraula en *francès comú*.

Tipus de flor de grans fulles i pètals molt estrets i punxeguts de color groc pàl·lid que creix només als Prats de les Passions Oest.

Désson-Mérr. *La segona ciutat més gran dels Prats de les Passions, després d'Aelfórrz.*

Eidy. *Partícula (no arriba a tenir la categoria de paraula) en antadí comú. L'equivalent en antadí illenc és ely. És l'article per excel·lència, i es pot utilitzar en tots els casos per denominar tant persones com objectes com llocs i en tots els gèneres.*

Eidygiárrth, Uurbò, Eidygiárrth. Ggrói Lagdem-Rrúu LarrbérmaRrúu-shil, LarrbérmaRrúu-shil. Arlàì? O'Ssimnirál-la. *En antadí comú. Traducció:*

Fa un bon dia, amic, fa un bon dia. No trobes que Lagdem-Rrúu és la ciutat vermella, la gran ciutat vermella? Tan bonica...”.

EidykálaraQýens. *En antadí comú, literalment El del cap de pedra.*

Éidyur. *Paraula en antadí comú. Combina l'article eidy amb úr, sinònim de Rrúu, que significa ocell. Per tant, literalment, l'ocell.*

Petit poblet temòori del **Nucli Est** dels **Prats de les Passions**, conegut també com la **Village-Plume** pel seu comerç amb aus.

Època de maduració i creixement. És la tercera estació del cicle antadó. Dura entre 15 i 25 dies, i s'acaba amb la **Collita** general, que normalment coincideix amb les primeres tempestes del cicle. Els seus dies són llargs.

Època de plantació. Segona estació del cicle antadó. Dura entre 60 i 70 dies, i té un clima agradable, amb pluges suaus i espaiades i ambient humit. Els dies tenen una durada mitjana. La majoria de les plantacions es fan en aquesta època.

Època de traspàs. → **Goumál.**

El Soathra. *Paraula que en antadí antic significa Indret ocult.*

Així s'anomena el país per excel·lència dels **fristeris**, a la zona més al sud-oest

d'Antaddeau.

Erethalm. Paraula en *antadí antic*.

Significa *Desert de l'Ull*, i és el nom amb què es designa el desert càlid que es troba al centre d'Antaddeau, entre els **Prats de les Passions** i el **Regne Saulardi**.

Estació. Cada una de les sis parts en què es divideix un cicle antadó. → **Cicle**.

Fhéuaer. Paraula en *antadí comú* que significa Foc.

Fenomen altament destructiu que va afectar l'**Erethalm** i **Graa** durant el cicle 1747 i va destruir gairebé completament la raça fyulòria.

Foc → **Fhéuaer**.

Foolòpse, foolòpses, foolòpsia, foolòpsies. → **Fyulòori[s]**.

Francès.

El francès és la llengua original dels primers tsil·línis que van arribar a Antaddeau. S'anomena així pel nom antic de Yèflic, la terra on es van instal·lar els tsil·línis: **Franquées**. Hi ha dos tipus de francès; el primer, el més antic, i que ja gairebé no es parla, és el **francès arcaic**. El **francès comú** és una evolució d'aquesta llengua més antiga.

Franquées. → **Yèflic**.

Fristèri, -is, Fristèria, -es. Paraula en *antadí comú*, derivada de l'*antadí antic* **Frrihhtèrio[s]**. L'equivalent en *francès comú* és **bête[s]**, i en *francès arcaic*, **Belluo/Belluae**.

S'utilitza per referir-se a una raça d'antròpids, que pot variar en alçada entre el metre seixanta i els dos metres quaranta en edat adulta, caracteritzada per un aspecte ferotge, l'abundància de pèl i una cua curta, a més del culte als animals. Habita sobretot en zones recollides, com valls o muntanyes aïllades.

Frranquéesain. → **Francès**.

Fyulòori, -is, -ia, -ies. Paraula en *antadí comú*, derivada de l'*antadí antic*

Faulorpsihe[s]. En *antadí comú* també se'ls pot dir **foolòpse[s]**. L'equivalent en *francès comú* és **tenebrelfe[s]**, i en *francès arcaic*, **Tenebralvo/Tenebralvi**.

S'utilitza per referir-se a una raça d'antròpins, de dos metres cinquanta d'alçada mitjana en edat adulta, pell, cabells i ulls molt foscos i aspecte d'ocell, que té una extraordinària intel·ligència i habita les terres més planes i càlides d'Antaddeau. La seva alimentació és sobretot carnívora.

Gátzarm. Nom en *antadí comú*.

Poblet del sud-oest dels Prats de les Passions, al Nucli Oest, que es troba entre Lunèine i Iórh.

Ggreseánt. → Cieleterre.

Goám. Paraula en *antadí comú*. En *càtic* se l'anomena **gma**.

És la primera estació del cicle antadó; també se li pot dir **mes del goám** o **època goaméra**. Dura al voltant d'uns 35 o 40 dies, i és una època càlida i de dies curts.

Goisál. Paraula en *antadí comú*.

És la cinquena època del cicle antadó; també se la pot anomenar **goisália**. Els seus dies són curts, i les temperatures del Guimál es conserven durant moltes setmanes (però amb un clima molt més sec i tallant) fins als últims dies del mes, en els quals normalment va pujant la temperatura, a no ser que hi hagi un goumál. En aquest cas, seguiria baixant. El goisal pot durar entre 70 i 90 dies.

Goumál. Paraula en *antadí comú*.

És la sisena estació del cicle antadó, i no té lloc cada vegada, sinó només un cicle de cada cinc o cada deu. També se la pot anomenar la **goumália** o l'**època de traspàs**, ja que quan té lloc ho fa entre el **goisal** i el **goám**. És una època molt freda i molt dura, amb tempestes molt fortes i molta densitat de núvols, que fan que no se sàpiga si és de dia o de nit. Pot arribar a durar més de 30 dies, tot i que la mitjana és de 10 o 15.

Goumalíssia. Paraula en *antadí comú*. En *francès comú* es diu **Goumalíssie**.

Combina la paraula **goumál** i el sufix **issi**, que significa continuïtat. En conjunt, i un cop

afegida la A final que indica país o terra, significa *Terra del Goumál Etern*. S'utilitza per designar el país que engloba el desert **Ustrathàl·lol** i les muntanyes **Les Punxes**.

Gma. → **Goám.**

Graa. Paraula en *antadí antic* que significa paradís.

D'aquesta manera s'anomenaven les terres on vivien la majoria de **fyulòoris**, a l'oest d'Antaddeau, abans del **Foc**.

Guimál. Paraula en *antadí comú*.

És la quarta estació del cicle antadó. Dura entre 30 i 50 dies, i es caracteritza per una baixada dràstica de temperatures respecte a l'època anterior, el **mes de maduració i creixement**. Els seus dies són de durada mitjana.

Haral·lális. Paraula en *antadí comú* que prové del *francès comú* *Harallale*, que significa mare.

Petit poblet temòori del **Nucli Est** dels **Prats de les Passions**.

Homme, hommes, Femme, femmes. → **Antròpin[s].**

Illes Vermelles o **Illes Arsòories (Estats Units de les)**. Així s'anomena l'arxipèlag al sud-est d'Antaddeau, on pràcticament només hi viuen **sooplérides**.

Katanicantadènc. Paraula en *antadí comú*.

Llengua original d'Antaddeau abans de l'arribada dels tsil·línis. En provenen directament l'*antadí antic*, l'*oquinès* i el *càtic*.

Kkathà. Paraula en *antadí comú*.

Significa *terra de baix* i s'utilitza per referir-se al sud i als països del sud d'Antaddeau (**Yèflic del Nord** i **Yèflic del Sud**).

Lagdem-Rrúu. Paraula en *antadí antic*. Literalment, au de foc.

Ciutat d'història molt antiga i gran atractiu cultural, capital del **Regne Saulardi**, coneguda també com la **Ciutat Vermella** pel color dels seus edificis.

Ligneu, -eus, Lignòia, -ies. → **Tsil·líni[s].**

Maeísa. *Paraula en antadí comú.*

Significa *terra del mig* i s'utilitza per referir-se a la zona central d'Antaddeau i als països que s'hi troben (els **Prats de les Passions** i l'**Erethalm**).

Melussiain, Melussiaines, Melussiaine, -es i Melussià, -ns, -na, -nes. → **Arsòori[s].**

Mes. → **Estació.**

Mes de maduració i creixement. → **Època de maduració i creixement.**

Mes de plantació. → **Època de plantació.**

Milflors-Milaus (Govern Independent de). *En francès comú se l'anomena Millefleurs-Milloiseaux.*

Així s'anomena un país rebel de fundació molt recent al nord d'Antaddeau, en ple **Bosc de les Mil Flors**.

Muntanyes Tenebroses. *Muntanyes que separen els Prats de les Passions i la Terra de Llops, de pedra i sorra molt fosques, conegudes com a un indret fantasmal i de boira.*

Millefleurs-Milloiseaux → **Milflors-Milaus.**

Negrélf, -élfs, -élfa, -élfes. → **Temòori[s].**

Nonssòoplin, -s, -a, -es. *Paraula acceptada en antadí comú, tot i que conserva característiques del katanicantadènc i té la influència del non del francès comú.*

Adjectiu despectiu que significa, literalment, *ni antròpin, ni sooplépid*, que a Antaddeau és sinònim d'*inhumà* o de *bestial*.

Nuclis dels Prats. *Els Prats de les Passions divideixen la majoria de les seves*

poblacions en dos nuclis on se n'acumulen de moltes: el **Nucli Est** i el **Nucli Oest**. Entre tots dos nuclis s'hi troba una zona gairebé oblidada, amb molta menys població, que s'anomena **Zona del Mig**.

Okýnia. Paraula en *oquinès* eliàstic.

Prové d'**ókni**, que significa *llar*. Vindria a voler dir *el país llar* o *les nostres llars*. S'utilitza per designar el país que engloba la major part dels boscos del nord d'Antaddeau.

On-Oóhou, carrer de. Construcció lingüística en *antadí comú*. Carrer de les ciutats d'**Aelfórrz**, d'**An-Yà** i d'**Orus**. Significa *Que Oóhou sigui mort*.

Orus → **Orussiana**.

Orussià. → **Antadí**.

Orussiana o **Orussianne**. La primera variant en *antadí antic* i la segona, en *francès comú*. Totes dues provenen d'**Orusial-la**, la denominació original en *orussià*, que té el mateix significat.

Literalment, *terra d'Orus*. S'utilitza per anomenar el país, també conegut com la **Costa Castanya**, que té **Orus** com a capital. **Orus** significa sort.

Oquinès.

Llengua que prové del katanicantadènc i que es parla a Okýnia. Té cinc variants depenent de la zona: el dialecte **Qýrai**, el **margui**, l'**eliàstic**, el **pràstic** i el **sarrani**.

Piadós, Piadosos, -a, -es. → **Tirstèri[s]**.

Phlýa, Phlýes. Paraula en *antadí comú*.

Boniques flors de color carmesí que es troben només als Prats de les Passions i que es podien trobar, sobretot, en grans quantitats a Graa abans que aquest fos destruït pel Foc. Se les anomena així precisament perquè tradicionalment les més boniques creixien al voltant de Phlyathos, la capital de Graa.

Prats de les Passions. Territori on viuen la majoria de **temòoris**, situat al centre

d'Antaddeau.

Raélrr. Paraula en *antadí comú* que prové de l'*antadí antic* **Ralr**, que significa Sec. Amb aquest nom s'anomena l'antiga terra dels fyulòoris, que abans es deia **Graa**.

Regne Saulardi. Gran país a l'est d'Antaddeau on viuen la majoria dels ssooplépides, sobretot els **roxònts**. → **Saulardi[s]**.

Raisin, raisins. Paraula en *francès comú*. En *antadí comú*, el singular es transforma en **raisí**.

Moneda pròpia dels Prats de les Passions, que no està regulada. Només existeixen monedes equivalents a un únic raisí; no n'hi ha de més, ni tampoc bitllets.

República de C.R.W.C. El significat de les inicials s'ha perdut, tot i que suposem que, per l'evolució històrica del país, devien de fer referència a paraules en *antadí antic*. Petit territori fristèri que es troba a la part de més a l'oest d'Antaddeau.

Rixàji, -s, rixàjia, -es. Paraula en *antadí comú*, derivada de l'*antadí antic* **Rreukopsíhe[s]**. En *antadí comú* també se'ls pot dir **blanquél[f]**[s]. L'equivalent en *francès comú* és **vlanquelfe[s]**, i en *francès arcaic*, **Blankalvo/Blankalvi**.

S'utilitza per referir-se a una raça d'antròpins, de metre vuitanta d'alçada mitjana en edat adulta, pell clara i aspecte angelical, que habita les terres més muntanyoses i fredes d'Antaddeau.

Roxònt, Roxònts, Roxòntia, Roxònties. Paraula en *antadí comú*, derivada de l'*antadí antic* **Rraikòone[s]**. En *antadí comú* també se'ls pot dir **Ssakrròo/Ssakrroons**. L'equivalent en *francès comú* és **roxonntte[s]**, i en *francès arcaic*, **Regraquo/Regraqi**.

S'utilitza per referir-se a una raça de ssooplépides, d'uns tres metres d'alçada mitjana a l'edat adulta, cos extremadament gran i corpulent i sense cap mena de pèl. Són carnívors, i tenen urpes i ullals esmolats. Són els ssooplépides que aguanten millor la llum del sol, i poden viure-hi perfectament, tot i que prefereixen les zones fosques.

Rrúu, rrúi. → **Éidyur**.

Saulardi, -is, Saulàrdia, -ies. Adjectiu que s'utilitza en totes les llengües i serveix per denominar tot allò que tingui a veure amb els ssooplépides.

Serralada Tenebrosa. Serralada que separa els **Prats de les Passions** Oest de la **Terra de Llops**, i que és coneguda per ser un indret fosc i terrorífic.

Ssakrrò, Ssakroons, Ssakrroona, -ones. → **Roxònt[s]**.

Ssooplépide, -es, -a, -es. Paraula en *antadí comú*, derivada de l'*antadí antic Saurroslepíde[s]*. L'equivalent en *francès comú* és *rraikouns*, i en *francès arcaic*, *Lakerti*.

És una categoria racial o d'espècie; no existeix al nostre planeta, tot i que prové del mateix origen evolutiu que els **antròpins**. A dins d'aquesta categoria s'hi inclouen els **arsòoris**, els **tirstèris** i els **roxònts**.

Tasheu (Regne de). Paraula en *francès comú* que té el seu origen en Tashka, una paraula en katanicantadènc que significa territori.

Així s'anomena un regne de parla francesa al nord d'Antaddeau, conegut per les guerres internes que hi tenen lloc contínuament i la popularitat que l'esclavitud hi té.

Temòori, -is, -ia, -ies. Paraula en *antadí comú*, derivada de l'*antadí antic Therlemauri[s]*. En *antadí comú* també se'ls pot dir *negrélf[s]*. L'equivalent en *francès comú* és *noirelfes*, i en *francès arcaic*, *Niqrralvo/Niqrralvi*.

S'utilitza per referir-se a una raça d'antròpins, d'uns dos metres d'alçada a l'edat adulta, pell fosca i cos i rostre allargats, que habita essencialment les terres més planes i càlides d'Antaddeau.

Tenebrelfe, -es. → **Fyulòori[s]**.

Terra Castanya. → **Orussiana**.

Terra dels Quatre Punts Cardinals. → **Antaddeau**.

Terra de Llops. Així s'anomena el territori que engloba les **Muntanyes Tenebroses**,

a l'oest dels **Prats de les Passions**, i que té molt pocs habitants, la majoria dels quals viuen ocults.

Tirstèri, -is, Tirstèria, -es. Paraula en *antadí comú*, derivada de l'*antadí antic* **Therrasteri[s]**. També se'ls pot dir **piadosos**. L'equivalent en *francès comú* és **tarrifant[s]**, i en *francès arcaic*, **Taerafou/Taerafi**.

S'utilitza per referir-se a una raça de ssooplépides, d'uns dos metres d'alçada mitjana a l'edat adulta, físic semblant al dels roxònts però menys corpulent i més àgil i flexible, però també fràgil. Són molt pàl·lids i tenen els ulls daurats molt clars. No suporten la llum del sol; els fa mal a la pell i a la vista. No tenen pèl enlloc del cos, a part del cap. No tenen cua.

Tsil·líni, -is, Tsil·línia, -ies. Paraula en *antadí comú*, derivada de l'*antadí antic* **Ksiline[r]**. En *antadí comú* també se'ls pot dir **ligneu[s]**. L'equivalent en *francès comú* és **boisélfé[s]**, i en *francès arcaic*, **Lignalvo/Lignalvi o Ligneio/Lignei**.

S'utilitza per referir-se a una raça d'antròpins, d'una alçada mitjana de metre trenta-cinc en edat adulta, pell clara, cabells verds i ulls vermells o taronges, amb els braços llargs i les cames curtes. Habiten sobretot a zones humides i boscoses. No poden menjar carn; els és tòxica.

Ustratalénc. Paraula en *antadí comú*.

Llengua pròpia de **Goumalíssia** que prové de l'*antadí del nord* i el *càtic*. S'identifica fàcilment perquè la majoria de les seves paraules acaben amb el so *I* o *M* i utilitza molts sons laterals.

Village-Plume. → **Éidyur**.

Xairrea. Paraula en *antadí antic* que significa esperança.

Yèflic o Yieflique. La primera variant en *antadí comú*, i la segona, en *francès comú*. El terme original, **IEFRRA**, prové de l'*antadí antic* i vol dir bosc.

És la denominació actual de l'antiga terra de **Franquées**, que engloba la majoria dels boscos del Sud d'Antaddeau i és la terra on viuen la majoria de tsil·línis. Al cicle 1783,

Yèflic està dividit entre **Yèflic del Nord**, que agafa una part dels Prats, i **Yèflic del Sud**.

Zona del Mig → Nuclis dels Prats.

Apèndixs

2. Índex de personatges

Al·lóuy Ssil·lal Dourrjítth. Tsil·líni nan de La Casa (Prats de les Passions).

Ayie Sshaimáq. Temòria dels Prats de les Passions (?).

Bisshóya. Semi rixàjia semi fristèria de Milsomnis (Milflors-Milaus).

Eidára Májrra Ssanne. Tsil·línia magna de La Casa (Prats de les Passions).

Endré Ssàko. Governador dels Prats de les Passions.

Garriathál “Garrý”. Temòri de Túqquirizh (Prats de les Passions).

Ímassy. Temòri de Gátzarm (Prats de les Passions).

Ikkasshýuno Sshaimáq. Temòria d'Haral·lális (Prats de les Passions).

Ionléu. Semi temòri semi tsil·líni de Túqquirizh (Prats de les Passions).

Qénxh. Temòri de Túqquirizh (Prats de les Passions).

“Qý”. Temòri de Gátzarm (Prats de les Passions).

Lámku. Fristèri d'Eidyátho-Tashonkòn-Érrum (?).

Májrra Rrárren “Majaráth” Sshaimáq. Temòria d'Haral·lális (Prats de les Passions).

Méw. Temòri de Katlàal·li (Prats de les Passions).

Mrrríia. Arsòria de Gátzarm (Prats de les Passions) (?).

Naijyul “Àngel” Nudenò'o. Semi temòri semi rixàji d'Orus (Orussiana), que després va a viure a Éidyur (Prats de les Passions).

Nichélla. Temòria de Rrryúqan, de la qual és alcaldessa.

Róf. Temòri de Gátzarm (Prats de les Passions).

Ráy Nudenò'o. Semi temòria semi rixàjia d'Orus (Orussiana), que després va a viure a Éidyur (Prats de les Passions).

Roid “Missatger Fugaç, Gambes Llargues”. Ha viscut a Túqquirizh (Prats de les Passions) (?).

Rrúu. Temòria de Túqquirizh (Prats de les Passions).

Sireausse Definne Dourrjítth-Ssanne. Tsil·línia nana d'Ensucra (Franqées), que després va a viure a Túqquirizh.

Ssakaý-Xý Sshaimáq. Temòria d'Haral·lális (Prats de les Passions).

Ssal·lól Al·lóuy Ssanne-Dourrjít. Tsil·líni nan d'Ensucre (Franqées), que després va a viure a Túqquirizh.

Sshyl·lárra. rixàjia (?).

Xairrea. S'ha criat a Rrryúqan (Prats de les Passions). Nascuda a l'Erethalm (?).

Xamienne Ssúrr. S'ha criat a Túqquirizh (Prats de les Passions) (?).

Za-Ssàko. Rei del Regne de Tasheau.

Zhísn. Temòria de Katlàal·li (Prats de les Passions).

Apèndixs

3. Guia fonètica i lingüística bàsica

A Antaddeau trobem diverses llengües, dividides en els seus corresponents dialectes.

Per conèixer els orígens d'aquestes llengües, tanmateix, ens hem de remuntar força enrere. Als inicis de la història d'Antaddeau que tenim documentats, al continent es trobaven les seves espècies originàries (daimònqers i ssooplépides), que parlaven essencialment l'*antadí* i l'*oquinès*. Amb l'arribada dels antròpins⁷³ al territori, procedents de més enllà de l'oest d'Antaddeau, també hi va arribar la llengua que aquests parlaven, el *reinassí*. Els primers antròpins es van instal·lar al sud d'Antaddeau, a la terra de Franquées, i per aquest motiu la seva llengua va passar a ser coneguda com a *francès*.

De les arrels bàsiques de l'antadí antic i del francès arcaic en provenen tota la resta de llengües. Podem establir una divisió bàsica entre totes elles: les llengües d'origen antadí, les llengües d'origen francès i les llengües mixtes.

Les d'**origen antadí** es caracteritzen per l'ús de sons guturals i vibrants (**g**, **r**) i pel seu so similar a la veu d'un ocell. Hi trobem l'**antadí comú** —que es parla gairebé a tot Antaddeau, excepte a Yèflic— i l'**antadí illenc** —variant parlada a les Illes Vermelles, d'accent groller.

Les llengües d'**origen francès**, basades en el francès arcaic, tenen un ús més limitat de vocals i un so més net i melòdic que el de l'antadí. A part del francès arcaic, actualment només se n'ha derivat el **francès comú**, que es parla a tot el continent.

Finalment trobem les **llengües mixtes**: l'oquinès, l'antadí del nord, l'ustratalénc i el càtic. L'**oquinès**, com ja hem dit, era una llengua que ja es parlava a Antaddeau abans de l'arribada dels antròpins, i que comparteix el seu origen amb l'antadí. També és força gutural i es caracteritza pel poc ús de vocals. A més, està dividit en cinc dialectes, i

⁷³ Les espècies antadines més similars a la humana.

geogràficament se situa sobretot a Okýnia. En segon lloc trobem l'**antadí del nord**, també conegut com a **orussià**, que es parla essencialment a L'Orussiana. Sorgeix d'una combinació entre el francès i l'antadí antic, i es caracteritza sobretot per l'ús de sons laterals (català) i per la seva gran musicalitat. L'**ustratalénc**, parlat a l'Ustrathàl·lol, és similar a l'orussià en l'ús de laterals, però és més sec i més proper a l'antadí que no pas al francès. A més, hi predomina l'ús de la vocal *I*. Finalment, el **càtic** és una llengua sorgida de la combinació de l'antadí antic amb les llengües indígenes, no documentades i ja perdudes, i que es caracteritza per l'ús de sons vibrants i pel fet que només té dues vocals (*A* i *I*). Es parla a la zona d'El Soathra.

4. Memòria del procés de creació

de Prats Ombrívols

*L'autèntic artista deixarà que la seva dona
es mori de gana, que els seus fills caminin
descalços, que la seva mare de setanta
anys treballi com una esclava perquè ell sobrevisqui,
abans que dedicar-se a res que no sigui el seu art.*

GEORGE BERNARD SHAW, *Man and superman* (1902-1903)

4.1. Evolució del projecte fins al maig de 2009.

Influències i referències

Abans d'arribar a les conclusions finals del treball, i un cop acabada la lectura de la primera part de *L'Ombra al Cel*, cal explicar —ni que sigui breument— tot el procés d'escriure-la, allò en què m'he basat, el mètode que he seguit, les preguntes que m'he plantejat i els problemes amb què m'he trobat durant el procés de creació.

Prats Ombrívols és la primera part de les tres en què es divideix el projecte *L'Ombra al Cel*, una novel·la de gènere fantàstic. No és, per tant, una obra completa, sinó només l'inici d'un projecte. L'exemplar presentat en aquest llibre representa el vint-i-cinquè intent per part d'una servidora d'escriure una mateixa novel·la, que ha anat evolucionant de forma fàcilment documentable —ja que ha generat molt de material que encara conservo— durant els últims anys. Ha canviat de nom, d'argument i fins i tot de disciplina artística, però ha mantingut sempre una mateixa essència: el continent d'Antaddeau. En aquest apartat descriurem breument aquests *precedents* a la creació de l'obra actual, de manera que resulti més fàcil entendre no només el resultat final de *Prats Ombrívols*, ja mostrat anteriorment, sinó també el meu interès per la creació literària.

L'origen del projecte sorgeix d'un fenomen generalitzat en la nostra societat actual, especialment entre els joves: l'animació i el còmic del Japó o, en altres paraules, l'*anime* i el *manga*. Als nou anys (any 2002), ja traçava els meus propis personatges i vaig començar a tenir somnis de convertir-me, algun dia, en dibuixant de còmics.

D'aquesta manera va néixer *La llegenda del Dragonshin*,⁷⁴ un projecte de còmic que no vaig arribar a acabar mai, però que és la llavor de la qual ha sorgit, finalment, *Prats Ombrívols*. *La llegenda del Dragonshin* consta d'una referència clara, la del *manga Inu-Yasha*,⁷⁵ també de gènere fantàstic, que ocorre en una ambientació feudal japonesa i que consta de grapats de monstres i d'encanteris. El protagonista, Inu-Yasha (nom que significa *gos dimoni* en japonès), és mig humà mig gos dimoni, i la protagonista femenina

⁷⁴ *Dragon* significa *drac* en anglès. *Shin* és una paraula inventada. El nom en japonès del projecte era una traducció literal d'aquest mateix títol: *Doragonshin no Densetsu*.

⁷⁵ TAKAHASHI, Rumiko. *Inu-Yasha*. Barcelona: Ediciones Glénat España, SL, 2002-2009 (original de 1997).

és la reencarnació d'una sacerdotessa llegendària de poders extraordinaris. Paral·lelament, el protagonista del meu projecte original —anomenat Dragonshin— era mig humà, mig drac, mig llop, i la protagonista —anomenada Sakay o Saray— representava la reencarnació d'una maga morta molt temps enrere. Tot i que jo, en aquells moments, no em vaig adonar del plagi, vist amb perspectiva resulta força obvi i natural, ja que aleshores encara no havia desenvolupat un estil i unes idees pròpies. A més, com ja hem comentat a la primera part del treball, la imitació és sempre el primer pas abans d'arribar a crear obres originals.

No va ser fins als meus tretze anys (any 2006) que el projecte va prendre una altra direcció i vaig intentar, gairebé per casualitat, fer una versió novel·lada del meu còmic. Fins aleshores m'havia dedicat essencialment a les arts plàstiques i no m'havia plantejat mai dedicar més atenció a la literatura o a la creació literària, tot i que el món del còmic hi està força relacionat. Però els arguments limitats i tòpics de les sèries animades japoneses ja em resultaven insuficients, necessitava alguna cosa més, una descripció més profunda dels personatges i del que sentien i feien. Era incapaç de plasmar tots aquests detalls en un dibuix o en uns diàlegs sense acotacions escrites.

Ja aleshores era una lectora àvida, especialment gràcies a la saga de *best-sellers Harry Potter*,⁷⁶ que era la meva preferida. Inconscientment, ja havia anat adquirint una tècnica d'escriptura, i el resultat en començar la novel·la va ser immediat: la versió primera de *La història perduda* —títol que li vaig donar aleshores al projecte, en detriment de *La llegenda del Dragonshin*— tenia una qualitat acceptable, i va arribar a tenir una extensió de més de cent pàgines.

Però l'argument encara no estava definit. Els dos personatges principals canviaven de personalitat radicalment cada cop que me'ls imaginava; les referències a la saga de *Harry Potter* també eren constants, i massa òbvies, i l'obra es movia entre un estil greu massa forçat i una simplicitat exagerada. Vaig intentar escriure la novel·la una vegada i una altra, i vaig fer-ne dotzenes de planificacions diferents. Vaig dibuixar els personatges molts cops, canviant-los la personalitat, l'aspecte i la raça, inventant contínuament paraules noves i països diferents, per ser eliminats posteriorment. Antaddeu, que va

76 ROWLING, J.K. *Harry Potter and the Philosopher's stone*. Londres: Bloomsbury Publishing LTD, 1997.

tenir molts noms, no va canviar mai en essència, però les meves idees eren erràtiques. Mai no vaig aconseguir un resultat clar, malgrat tots els meus esforços, ja que no acabava cap dels intents que encetava; però l'obra va anar evolucionant amb mi i em va ajudar a créixer com a persona i com a autora. Va ser en aquells temps que va anar augmentant el meu interès no només per la literatura en general, sinó per la creació literària en particular. La major part dels conflictes que he tractat a l'apartat teòric els he patit jo, en un moment o en un altre.

Va haver de passar un any més (2007) fins que vaig escriure per primera vegada una planificació completa del projecte, que havia anat canviant de nom diversos cops fins a convertir-se en *Contes d'Antaddeau* i constava, en aquells moments, de tres parts —*La nit de les set llunes*, *El retorn de la mort* i *L'edat dels esclaus*. Al principi, per influència sobretot de les dues obres esmentades anteriorment —*Harry Potter* i *Inu-Yasha*—, l'acció fantàstica del llibre, basada en guerrers amb espases i màgia i en races superhumanes, se situava entre un indret màgic paral·lel al nostre i el món real, amb els personatges que es movien d'un a l'altre per portes màgiques. Però finalment, gràcies també a la influència del *Senyor dels anells*,⁷⁷ vaig acabar per independitzar Antaddeau del nostre món actual i situar-lo en un planeta diferent, aïllat de la Terra.

Durant tot aquest temps, el projecte havia evolucionat d'una fantasia èpica a una tragèdia grega, amb grans passions i drames personals que prenién importància per sobre de les heroïcitats, de les guerres i de la destrucció del món. El protagonisme es va desplaçar: el príncep guerrer Dragonshin, ara amb el nom de Roid, es va convertir en un personatge secundari; l'antiga protagonista, reencarnació d'una maga llegendària, ara amb el nom compost de Ssakaý-Xý, va cedir el seu protagonisme a la seva germana més petita, anomenada Majaráth. Ara la màgia amb prou feines existia a l'argument; els personatges, situats en un món inventat i pertanyents a unes espècies antropomòrfiques imaginàries, tenien conflictes enterament humans. Als inicis del projecte, tot l'argument girava al voltant d'un mag malvat que volia destruir el món, com passa en les meves tres referències principals ja esmentades, però amb l'evolució de l'argument —que, com ja he

⁷⁷ Aquesta obra, de tipus també fantàstic, ocorre en un món inventat en el qual no es menciona en cap moment la Terra ni l'existència de cap altre món diferent. Dins del llibre, per tant, el món fantàstic on transcorre l'acció és considerat pels seus personatges l'únic món que existeix.

TOLKIEN, J.R.R. *El señor de los anillos*. Barcelona: Ediciones Minotauro, 1993.

dit, s'havia tornat molt més intimista i centrat en els personatges i els seus conflictes personals— ja no tenia sentit que aquest personatge existís. Per tant, s'havia de trobar un altre conflicte, s'havia d'eliminar la idea tòpica del Bé i del Mal que s'enfronten i buscar una altra *excusa* per a l'acció.

Suposo que va ser aleshores, a l'estiu del 2007, quan vaig evolucionar definitivament fins a un estat de maduresa superior, tant personal com literària. Ja no tot era blanc i negre: volia grisos, els necessitava desesperadament.

I així va néixer l'Ombra, un personatge essencial, allò que em faltava. Vaig reorganitzar tot el projecte i li vaig canviar el nom definitivament a l'actual: els *Relats d'Antaddeau*, el primer dels quals és *L'Ombra al Cel*, volum que tracta del patiment de la Majaráth, d'en Naijyul i de tota una bona pila de personatges reciclats de les catorze versions anteriors de la novel·la i que pateixen les conseqüències de l'Ombra, encarnació de tot allò que és salvatge, natural, injust i terrorífic. L'Ombra no era —i no és— un personatge en sí, ja que no té personalitat ni voluntat pròpia. És, per tant, destructiva, però no pas dolenta en la seva naturalesa, no pas *malvada*. Així doncs, si ens ho mirem de forma objectiva, l'Ombra és un mer fenomen químic o físic, però els personatges, que han hagut de patir les seves conseqüències, tindran diverses opinions al respecte. Això afegeix interès a l'argument.

Però a la història encara quedaven residus de la màgia i de la fantasia èpica que abans l'havien omplert de dalt a baix. Entre l'estiu de 2007 i l'estiu de 2009, abans de començar a escriure la versió mostrada anteriorment de la novel·la —la vint-i-cinquena versió—, encara hi van haver deu intents d'escriure aquesta obra, que han fet que l'argument acabés evolucionant en allò que és ara i perdés la major part d'elements sobrenaturals.

Acabava de rebutjar la versió que feia vint-i-quatre, que em semblava massa rebuscada, quan em va arribar a les mans el dossier de recomanacions pels treballs de recerca i vaig llegir *creació literària* a la secció de llengua catalana. La idea de reprendre de nou el meu etern projecte, ara amb un objectiu clar i amb una persona entesa tutelant-me durant el procés, de seguida em va convèncer. I és aquí on acaba la introducció i comença allò que ens ocupa realment, que és aquest Treball de Recerca.

4.2. Procés de planificació i de recerca

Abans de trobar-me amb la tutora per primer cop, ja tenia gairebé enllestida la nova planificació de la novel·la, que he emprat al llarg de tot el procés d'escriptura. Aquesta planificació consisteix en un dossier de treball amb plànols del món d'Antaddeau i informacions sobre els països, les espècies i races, les èpoques de l'any, els idiomes, els diversos volums en què es divideixen els relats i, més concretament, els personatges de *L'Ombra al Cel* (el primer volum) i el seu argument per capítols.

Com ja hem tractat a la primera part del treball, cada escriptor té el seu propi mètode d'escriptura. Alguns, com Mercè Rodoreda o Joan Maragall,⁷⁸ consideren que no s'ha de fer planificació prèvia si es pot evitar, ja que això li resta espontaneïtat i frescor a l'obra. D'altres, en canvi, com Edgar Allan Poe,⁷⁹ creuen que és necessari un treball dur, constant i calculat per obtenir un bon resultat.

Personalment he arribat a la conclusió, després d'anys d'experiència i de la recent lectura de tota mena d'articles i de textos relacionats amb el tema, que la posició més adequada en la majoria de casos és una posició intermèdia. Un escriptor genial serà millor que un escriptor que no ho sigui, però per obtenir una obra rodona haurà d'haver-se plantejat amb antelació la relació que vol que hi hagi entre el principi de l'obra, el seu final i tots els elements que hi hagi entremig. Ni tan sols no és necessari *escriure-ho*, però l'autor s'ha d'haver plantejat allò que vol escriure i haver-ho pensat abans de posar-se a treballar. La major part de les vint-i-quatre versions anteriors de la meva obra han fracassat precisament per això: per posar-me a escriure una pàgina sense pensar en allò que volia escriure a la pàgina següent, de manera que s'arribava a contradiccions o a un ritme irregular al llarg de l'obra.

Així doncs, he treballat d'aquesta manera: durant els mesos anteriors a l'escriptura de la novel·la, alhora que redactava la planificació i l'argument —dividit en capítols provisionals que després han anat variant— em vaig documentar sobre tot allò que

78 RODOREDÀ, Mercè, *op.cit.*

MARAGALL, Joan, *op.cit.*

79 POE, Edgar Allan, *op.cit.*

resultés necessari per a l'obra. En tractar-se d'una novel·la fantàstica, el procés de recerca no va ser excessivament exhaustiu, i la majoria de la recerca no s'ha reflectit en *Prats Ombrívols*, ja que resulta sobretot necessària per a la segona i la tercera part de *L'Ombra al Cel*.

Bàsicament, la recerca es va centrar en la malaltia mental del *trastorn per estrès posttraumàtic*, més concretament en la variant del *síndrome del supervivent*.⁸⁰ Aquesta malaltia consisteix en l'aparició de símptomes com malsons, obsessions, remordiments, negació de la realitat i mal caràcter en persones que han sobreviscut a una catàstrofe quan d'altres no han pogut fer-ho. La catàstrofe, en aquest cas, seria l'Ombra, i trobaríem un exemple d'aquest trastorn en la protagonista, la Majaráth, tot i que els símptomes apareixeran més detallats en el segon i en el tercer llibre, ja que aquest personatge amb prou feines ha aparegut en la primera part. Els seus remordiments apareixerien magnificats pel fet d'haver escapat mentre era conscient que deixava les seves germanes enrere, indefenses. Una altra malaltia que també vaig investigar, i que apareix breument a *Prats Ombrívols*, és el *tremolor essencial o hereditari*, que pateixen tant en Naijyul com la seva germana Ráy, i que és el que els provoca els seus tremolors crònics. També cal mencionar que molts dels noms apareguts en la història tenen orígens grecs, i per tal inventar-los he emprat el diccionari traductor anglès-grec de M. A. Woodhouse.⁸¹

A part de la recerca i la planificació, ha estat molt important pel posterior procés d'escriptura la creació del plànol d'Antaddeau (mostrat al material complementari del treball), ja que aquest resultava imprescindible per crear l'obra i és força útil per als lectors.

El procés de planificació i documentació va estar enllestit abans que finalitzés el mes de maig de 2009. Un cop acabat, em vaig disposar a començar la versió vint-i-cinc de la meua novel·la amb el seguiment de la tutora Eva Calaf.

80 AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION OF WASHINGTON. *DSM-IV: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. Washington, D.C.: 1994.

81 WOODHOUSE, M. A. *English-Greek Dictionary; A Vocabulary of the Attic Language* [en línia]. Original de l'any 1910. <<http://www.lib.uchicago.edu/efts/Woodhouse>>

4.3. Procés d'escriptura

Edgar Allan Poe va dir: “Molts cops he pensat en com d'interessant seria un article de revista on un autor volgués —o, més ben dit, pogués— detallar pas a pas el procés pel qual va arribar a completar una de les seves composicions”.⁸² Doncs bé, em dispo a fer ben bé això, tot i que de forma extremadament resumida.

Ja he fet un breu repàs per la història del projecte i per la seva planificació. Ara em correspon explicar tot el procés durant el qual, des del mes de maig de 2009 fins al mes de desembre del mateix any, l'obra *Prats Ombrívols* ha estat escrita. La intenció inicial, segons les paraules literals de la meva planificació, era:

“És una novel·la bastant variada. Primer de tot, és una **novel·la psicològica i de personatges**: el més important és l'anàlisi primer de la Majaráth i després d'en Naijyul. En segon lloc, és una **novel·la fantàstica** (tot i que no de fantasia desmesurada, sinó més aviat de ciència **ficció i terror**), però presentada amb un estil moderadament **realista**. És a dir: s'hi representarà una societat similar a la nostra, versemblant (i, a més, d'una forma que, tot i ser objectiva, resultarà **crítica** a través de la veu i de l'experiència de les persones), i els personatges estaran tan ben dibuixats com sigui possible, basats en comportaments i pautes psicològiques reals.”

No puc dir que hagi aconseguit exactament tots els meus objectius, sobretot perquè *Prats Ombrívols* es tracta únicament de la primera part de *L'Ombra al Cel*, i el fragment anterior es refereix a l'obra sencera. A més, el paràgraf anterior va ser escrit abans que decidís, tot just abans de començar l'obra, que el seu punt de vista seria en primera persona, fet que canvia una mica el plantejament. Però aquestes eren les meves intencions bàsiques des del principi i, quan em vaig posar a escriure el primer capítol, les tenia en ment.

Els capítols han anat canviant, com ja s'ha dit, al llarg del procés. Al principi no eren set capítols sinó nou, i la majoria d'ells no tenien encara un nom definit. Alguns han intercanviat el seu ordre mentre els escrivia, i també he eliminat parts de l'argument que no m'interessaven.

82 POE, Edgar Allan, *op.cit.*

Durant el mes de juliol de 2009, el capítol 1, *Haral·lális*, seguia patint modificacions, i el 2 —primer anomenat *Éidyur*, després *Aedémna*, finalment canviat a *Naijyul i Ráy*— va ser acabat després de reescriure's dues vegades. Un tercer capítol havia de seguir l'acció del segon de forma lineal; és a dir, havia d'ocórrer en el mateix indret i ser immediatament posterior cronològicament, però va ser eliminat més endavant després d'haver-ne escrit algunes pàgines, ja que allargava l'acció innecessàriament. El capítol 3 (*Majaráth*) va ser començat el mateix mes i acabat a principis d'agost, sense massa modificacions, ja que era un dels que estava planificat amb més detall a causa de la seva gran importància. També durant l'agost es va iniciar el capítol 4 (aleshores anomenat *Cieleterre*, després canviat a *Sireausse i Ssal·lól*), i va ser finalitzat durant el mes de setembre, després d'haver de ser reescrit, alhora que s'iniciava la part teòrica del treball. El capítol 5 (*Maledicció*) va ser començat i acabat durant el mes d'octubre, i el capítol 6 (*Rrryúqan*), que tampoc no va patir massa modificacions, va ser acabat durant el mes de novembre. L'epíleg (*Memorial*) ha estat començat i acabat durant el mes de desembre.

A causa sobretot de la meva autoexigència, i pels comentaris i l'ajuda de la tutora Eva Calaf, que va seguir l'evolució dels primers capítols molt de prop, he revisat una vegada i una altra els capítols i m'he trobat amb molts problemes que he hagut d'anar solucionant. Primer de tot, el **protagonisme**: en un principi, la protagonista era la Majaráth i, en segon terme, en Naijyul, tots dos personatges víctimes de l'Ombra, però amb l'evolució de l'argument vaig adonar-me que, durant aquesta primera part, la participació de la Majaráth era inferior a la d'altres personatges com, per exemple, la Sireausse. Al cap de poc de començar em vaig replantejar tot l'argument i vaig decidir no donar un protagonisme clar a cap personatge en aquesta primera part (*Prats Ombrívols*). A més, vaig endarrerir l'aparició de la Majaráth, que seria qui tingués més protagonisme en la segona i la tercera part del llibre. D'aquesta manera, trencava els esquemes clàssics de la narrativa.

I això és el que he intentat fer durant tota la novel·la. El segon problema és, precisament, la **divisió i l'ordre dels capítols**. És per aquest motiu que hi ha hagut tants canvis durant el procés d'escriptura. El meu objectiu, al principi, no era clarament el de crear un desordre cronològic total i fer que cada capítol avancés molt cap al futur o

cap al passat respecte a l'anterior. Però en començar vaig acabar per decidir que cada capítol hauria de passar a un lloc diferent que l'anterior i tenir un títol curt i significatiu, de manera que cadascun pogués ser considerat gairebé d'una forma independent als altres, amb identitat pròpia. Per tant, tot i el fil conductor entre ells, molts dels capítols són peces que podrien ser intercanviades amb força facilitat. D'aquesta manera jugo amb l'espai i amb el temps, un fet que, com ja hem comentat a la part teòrica, és una característica molt important de la literatura.

Bàsicament aquests dos *conflictes* han estat els que m'han suposat un repte més gran durant la creació de l'obra. També m'he proposat anar informant molt a poc a poc el lector de la naturalesa de l'Ombra, per mantenir el misteri. De fet, en general la meua intenció ha estat mesurar adequadament la informació que donava a cada capítol i a cada moment, a causa de la gran quantitat de característiques pròpies que tenen les races d'Antaddeau i els seus països i pobles, per no atabalar el lector. També he intentat seguir les molt aconsellables indicacions de Mercè Rodoreda al pròleg de *Mirall Trencat*⁸³ respecte a la seva manera d'escriure que, personalment, trobo molt encertada, tot i que no ho he aconseguit del tot.

L'obra ha estat allò que jo desitjava que fos, fins un cert punt. Els personatges encara s'han de desenvolupar en la segona part i en la tercera, però *Prats Ombrívols* és una introducció força coherent en si mateixa a la història de l'Ombra. La seva creació, paral·lela a la creació de la part teòrica, ha estat un procés ardu però satisfactori, que m'ha aportat molt més que gran part dels intents anteriors i que m'ha ajudat a reflexionar sobre la creació literària en primera persona. Per això, i com ja he dit, ha estat un complement perfecte a la recerca i la redacció de tipus teòric.

83 RODOREDA, Mercè, *op.cit.*

5. Conclusions finals i agraïments

Aquest treball, tant en la seva part teòrica com en la pràctica, m'ha servit personalment en gran mesura per descobrir noves coses sobre la creació literària i l'art en general, i també per aclarir les meves pròpies intencions com a creadora i per plantejar-me preguntes. M'he adonat que escric, certament, tant per plaer com per necessitat, i he descobert l'opinió de molts autors, que m'ha ajudat a formar la meva pròpia. Ara entenc millor la situació desavantatjosa de la literatura en la societat actual, i també com d'errònia resulta la idea que la literatura realista és millor que la fantàstica. He descobert moltes intencionalitats i funcions que podem trobar en les obres literàries, i m'he adonat que allò que escric reflectirà sempre, per molt que intenti evitar-ho, la meva pròpia opinió i la meva concepció del món, ja que la literatura és essencialment subjectiva i fictícia.

Espero que a vosaltres, els lectors, la lectura d'aquest Treball de Recerca —i de Creació, caldria afegir— també us hagi servit per aprendre una mica o, si més no, per passar una bona estona si sou amants de la literatura. I, si no ho sou, o no ho éreu abans de llegir-lo, espero haver-vos convençut del contrari. La literatura és inherent a la naturalesa humana, i pot arribar a ésser meravellosa i també perillosa; però el més important de tot és que és creativa i fomenta la imaginació i l'inconformisme.

Durant aquest treball només he mostrat un petit tast d'allò que és la literatura, o el món de la creació literària. Podeu trobar molts més articles que en parlin i també obres senceres, o assajos. Si investigueu els diversos autors que hem anat esmentant i la seva obra, estic convençuda que us emportareu alguna sorpresa agradable, si és que no els coneixíeu. Jo mateixa n'he descobert molts de nous durant la investigació. Des dels autors catalans —amb la màgica Mercè Rodoreda, amb la increïble ironia de Quim Monzó, amb la poesia eterna de Joan Maragall, un dels meus poetes preferits—, com els *hispanics* —us recomano que us llegiu sencera l'obra *La literatura; qué era y qué es* de José María Valverde; la poesia de Bécquer també és molt suggerent i parla contínuament de la creació literària—, com els estrangers: Gustave Flaubert i la seva *Madame Bovary*, la poesia i els

relats d'Edgar Allan Poe, George Orwell i la seva dura novel·la *1984*...⁸⁴

Us animo també a experimentar amb la creació literària, encara que només sigui com a afició. Estic convençuda que us ajudarà, com a mi, a entendre millor tot allò que llegiu i també a comprendre com es creen les obres literàries i què els passa, pel cap, als seus autors quan les fan.

Finalment, només em queda agrair el seu ajut a totes aquestes persones que m'han donat suport, tant al llarg de la recerca i del redactat de l'apartat teòric com amb la creació de la novel·la. Primer de tot agraeixo el seu recolzament a la meva primera tutora, l'Eva Calaf, que m'ha ajudat molt a veure la meva obra amb perspectiva, a més de millorar la meva expressió i eliminar errors en la novel·la. També li estic molt agraïda a la meva segona tutora, la Georgina Jordana, que em va acompanyar a Barcelona per buscar documentació a la Universitat, de manera que va haver d'aguantar-me durant una pila d'hores, i m'ha donat més d'una empenta perquè avancés en la part teòrica. I, per suposat, també cal mencionar la meva família —els meus pares i la meva germana—, que ha escoltat tots els meus discursos filosòfics sobre la creació literària amb paciència i que fa anys que em sent parlar d'una novel·la que, segons ells, no acabaré mai. Bé, doncs ja he fet el primer pas.

Després de totes aquestes pàgines i de tantes hores de colpejar el teclat, he arribat sobretot a aquesta conclusió final: el món de la creació literària és apassionant i complex. Cada cosa nova que he descobert sobre ell ha fet que m'agrades més, i en aquest treball he volgut fer una petita introducció a tots aquests temes que sovint ens passen per alt, fins i tot als entesos, que sovint es dediquen a comentar les obres —o a fer-les— sense plantejar-se buscar-hi raons més profundes. Només vull expressar, de nou, la meva gratitud, també a tots els autors de les obres que he mencionat, i encoratjo tothom a perdre la por a l'art de la paraula. Ànims!

Tordera, 26 de desembre de 2009

⁸⁴ ORWELL, George. *1984*. Barcelona: Destino, 2009.

6. Índex bibliogràfic

AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION OF WASHINGTON. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: DSM-IV*. Washington, D.C.: 1994.

BÉCQUER, Gustavo Adolfo. *Rimas y Leyendas*. Madrid: Ediciones Alonso, 1975.

BRYCE ECHENIQUE, Alfredo. "Una actitud ante la literatura y el arte", dins de *Cuadernos Hispanoamericanos*, núm. 680, 2007.

CAMBRA, Lali. "Fallece a los 78 años Maties Palau Ferré, el pintor que quemaba sus cuadros", dins de *El País*, 2 de gener de 2000.

CARPENTIER, Alejo. *El siglo de las luces*. Madrid: Akal, 2008 (primera edició de 1962).

CERCAS, Javier. "La droga más dura", dins de *El País*, 16 de maig de 2000.

CERVANTES SAAVEDRA, Miguel de. *El ingenioso hidalgo Don Quijote de la Mancha*. Madrid: colección Austral, Editorial Espasa Calpe, 2005.

COMELLAS, Mercedes. "Cualquier memoria es literatura (Memoria literaria y proceso de la creación)", dins de *Entorno al tiempo, Philologia Hispalensis*, volum XV/2, Facultat de Filologia de Sevilla, 2001.

Diccionario manual Vox griego-español. Barcelona: Bibliògraf S.A., 1983.

Diccionario VOX ilustrado Latino-Español Español-Latino, décimotercera edición. Barcelona: Bibliògraf S.A, 1980.

ESPINÀS, Josep Maria. "Importància de l'escriptor", dins *El meu ofici*. Barcelona: La Campana, 2008.

FERRATÉ, Joan. "Entre Riba i Mallarmé", dins de *Apunts en net*. Barcelona: Quaderns Crema, 1991.

FLAUBERT, Gustave. *Madame Bovary*. España: Colección Grandes Escritores, Editorial Planeta i Editorial Altaya, 2005.

FORTES, Susana. "El Torbellino de la Revolución", dins de *El País*, 21 de setembre de 1996.

FREUD, Sigmund. *Introducción al psicoanálisis*. Madrid: Alianza Editorial, 2002 (original de 1917).

GARCÍA MONTERO, Luís. "¿Por qué no sirve de nada la poesía?", dins de *¿Por qué no es útil la literatura?* Madrid: Ediciones Hiperión, 1993.

GELI, Carles. "La literatura pertany a la meva vida de 'zombi'", dins de *El País*, dijous 12 de novembre de 2009.

GOPEGUI, Belén. "De libros y lecturas", dins de *El País*, 27 de maig de 1995.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, Edicions 3 i 4, Edicions 62, Editorial Moll, Publicacions de l'abadia de Montserrat, 1995.

KOSKIMAA, Raine. "El repte del cibertext: ensenyar literatura en el món digital", dins de *UOC Papers*, núm. 4, març de 2007.

MARAGALL, Joan. "Elogi de la paraula", 1903.

MESTRES, Josep M.; COSTA, Joan; OLIVA, Mireia; FITÉ, Ricard. *Manual d'estil. La redacció i l'edició de textos*. Barcelona: Universitat de Barcelona, Universitat Pompeu Fabra, Associació de Mestres Rosa Sensat, 1995.

MONZÓ, Quim. *Trenta línies*, dins de *Mil cretins*. Barcelona: Quaderns Crema, 2007.

MUÑOZ MOLINA, Antonio. "La disciplina de la imaginación", dins de *¿Por qué no es útil la literatura?* Madrid: Ediciones Hiperión, 1993.

NADAL, Marta. "Dolors Oller; escoltar la literatura", dins de *Serra d'Or*, núm. 450, juny de 1997.

ORWELL, George. "La política y el lenguaje inglés", 1946. [en línia]

<<http://bioinfo.uib.es/~joemiro/RecEscr/Politicayidioma.pdf>>

_____ 1984. Barcelona: Destino, 2009.

PAZ LOZANO, Octavio. *El arco y la lira*. Fondo de Cultura Económica de España SL, 1992.

PLATÓ. *La república*, amb una introducció de FERNÁNDEZ GALIANO, Manuel. [en línia] <<http://www.kehuelga.org/biblioteca/republica.pdf>>

POE, EDGAR Allan. “La filosofia de la composició”, dins de *Graham's Magazine*. Filadelfia: abril de 1846. [en línia] <<http://webpages.ull.es/users/larozena/textos/FilosofiadelaComposicion.pdf>>

RIDAO, José María. “Los fueros de la ficción”, dins de *El País*, 3 de desembre de 2009.

RODOREDA, Mercè. *La Plaça del Diamant*. Barcelona: Editorial Proa, 2007 (original de 1962).

_____ *Mirall Trencat*. Barcelona: Club Editor, 2000.

ROWLING, J.K. *Harry Potter and the Philosopher's stone*. Londres: Bloomsbury Publishing LTD, 1997.

SÁBATO, Ernesto R.; CATANIA, Carlos. *Entre la letra y la sangre: conversaciones con Carlos Catania*. 1989. [en línia] <<http://books.google.com>>

SHAW, George Bernard. *Man and Superman*. 1902-1903. [en línia] <<http://books.google.com>>

TAKAHASHI, Rumiko. *Inu-Yasha*. Barcelona: Ediciones Glénat España, SL, 2002-2009 (original de 1997).

TOLKIEN, J.R.R. *El señor de los anillos*. Barcelona: Ediciones Minotauro, 1993.

TRIADÚ, Joan. “Crisi del llibre o de l'educació de la lectura?”, dins de *Serra d'Or*, núm. 176., maig de 1974.

VALVERDE, José María. *La literatura; Qué era y qué es*. Barcelona: Montesinos editor,

S.A., 1981.

VARGAS LLOSA, Mario. “El arte de mentir”, dins de *El País*, 25 de juliol de 1984.

7. Índex webogràfic

BERTI, Eduardo. “Las palabras contadas”, dins de *Página 12*, 15 d'abril de 2007. [en línia] <<http://www.pagina12.com.ar>> [consulta: 26-12-2009]

Diccionaris Word Reference. [en línia] <<http://www.wordreference.com/>> [consulta: 24-10-2009]

MINISTERIO DE EDUCACIÓN DEL GOBIERNO DE ESPAÑA. “La historiografía romana”. Departament de clàssics del Institut espanyol Cañada Blanch. [en línia] <<http://exterior.pntic.mec.es/hrag0000/pdfs/historiog.pdf>> [consulta: 7-11-2009]

MORALES GONZÁLEZ, José. “La literatura, o la vida. Encuentro con las teorías literarias del siglo XX”, dins de *Athenea Digital*, núm. 3, primavera de 2003. [en línia] <<http://psicologiasocial.uab.es/athenea/index.php>> [consulta: 14-9-2009]

PUCHE, Paco. “El libro de papel ha muerto, ¡viva el libro de papel!”, dins de *El observador*, 30 d'octubre de 2009. [en línia] <<http://www.revistaelobservador.com>> [consulta: 21-12-2009]

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. *Diccionario de la Lengua Española*. [en línia] <<http://www.rae.es>> [consulta/es: 11-8-2009—26-12-2009]

VALLS, Fernando. “Quema de libros”, dins de *Revista Polémica*, 14 de maig de 2008. [en línia] <<http://www.polemica.org>> [consulta: 26-12-2009]

Viquipèdia, l'enciclopèdia lliure. [en línia] Articles: “Mirall trencat” [consulta: 11-8-2009], “Bielorús”, “Rus”, “Eslovè”, “Neerlandès” [consulta: 24-10-2009], “Teoria de la literatura” [consulta: 7-11-2009], “Mario Vargas Llosa” [consulta: 28-11-2009], “Maties Palau Ferré” [consulta: 11-12-2009], “Gustave Flaubert”, “Madame Bovary” [consulta: 12-12-2009], “Joan Maragall”, “George Orwell” [consulta: 13-12-2009], “Joan Triadú” [consulta: 18-12-2009], “George Bernard Shaw”, “Inu-Yasha”. [consulta: 24-12-2009]

<http://ca.wikipedia.org/wiki/Portada>

WIKIPEDIA, LA ENCICLOPEDIA LIBRE. [en línia] Articles: "Octavio Paz" [consulta: 21-11-2009], "Gustavo Adolfo Bécquer" [consulta: 27-11-2009], "Félix María Samaniego" [consulta: 11-12-2009], "La filosofía de la composición" [consulta: 13-12-2009], "Bebelplatz". [consulta: 24-12-2009] <http://es.wikipedia.org/wiki/Portada>

WIKIPEDIA, THE FREE ENCYCLOPEDIA. [en línia] Articles: "Belarussian language", "Belarussian alfabet", "Slovene language", "Dutch language" [consulta: 24-10-2009], "Alejo Carpentier" [consulta: 28-11-2009], "Victor Hugo". [consulta: 9-12-2009] <http://en.wikipedia.org/wiki/Portada>

WOODHOUSE, M. A. *English-Greek Dictionary; A Vocabulary of the Attic Language* [en línia]. Original de l'any 1910. <http://www.lib.uchicago.edu/efts/Woodhouse> [consulta/es: 1-5-2009—26-12-2009]

8. Material complementari

8.1. Índex provisional de *L'Ombra al Cel* (novel·la completa)

Prefaci
Pròleg
Llibre I: Prats Ombrívols (pendent de futures modificacions)
Capítol I: Haral·lális.....
Capítol II: Naijyul i Ráy.....
Capítol III: Majaráth.....
Capítol IV: Sireausse i Ssal·lól.....
Capítol V: Maledicció.....
Capítol VI: Rrryúqan.....
Epíleg: Memorial.....
Llibre II: Clarianes Somortes
Capítol I: Okýnia.....
Capítol II: Convalescència.....
Capítol III: Arhestíri.....
Capítol IV: Milsomnis.....
Capítol V: Lámku i Sshyl·lárra.....
Capítol VI: Desvetllament.....
Capítol VII: Berrrsáal.....
Capítol VIII: Angoixa i sospita.....
Capítol IX: Cara a cara.....
Capítol X: Deteriorament.....
Llibre III: Palau Clarobscur
Capítol I: Ggreseant.....
Capítol II: La Casa.....
Capítol III: Antinatural.....
Capítol IV: Roid.....
Capítol V: Fhéuaer.....
Capítol VI: Ssakay·Xý.....
Capítol VII: Després de l'apocalipsi.....
Capítol VIII: Pressentiments.....
Capítol IX: Muntanyes Tenebroses.....
Capítol X: L'Escola.....
Epíleg

8.2. Llista provisional de *Relats d'Antaddeau* i de les seves parts

Relat I: L'Ombra al Cel.

La tenebrosa història dels temps de l'Ombra.

Llibre I: Prats Ombrívols.

Llibre II: Clarianes Somortes.

Llibre III: Palau Clarobscur.

Relat II: Pròfugs Vermells.

Part I: Destrucció.

Part II: Evasió.

Part III: Reconstrucció.

Relat III: Ulls Daurats.

La tràgica història de la Saga de Visionaris.

Part I: Íthla d'Igashtirí.

Part II: Drratdsashí d'Erethalm.

Relat IV: La Línia Prohibida.

Les cròniques de Capa d'Argent i Daga Rovellada.

Part I: Capa d'Argent.

Part II: Daga Rovellada.

Relat V: Una Flama que mor.

Part I: ¿?

Part II: ¿?

Part III: ¿?

8.3. Coberta de *L'Ombra al Cel* (novel·la completa)

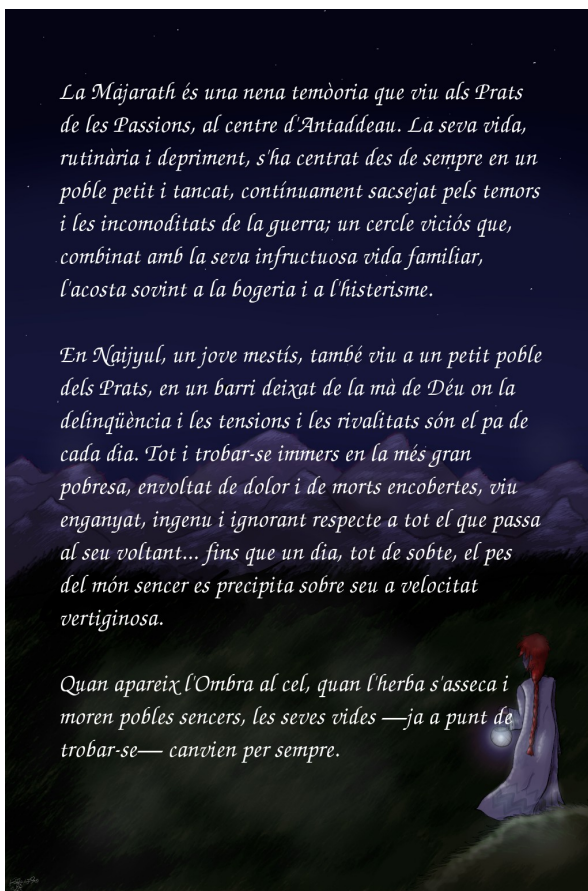

8.4. Contracoberta de *L'Ombra al Cel* (novel·la completa)

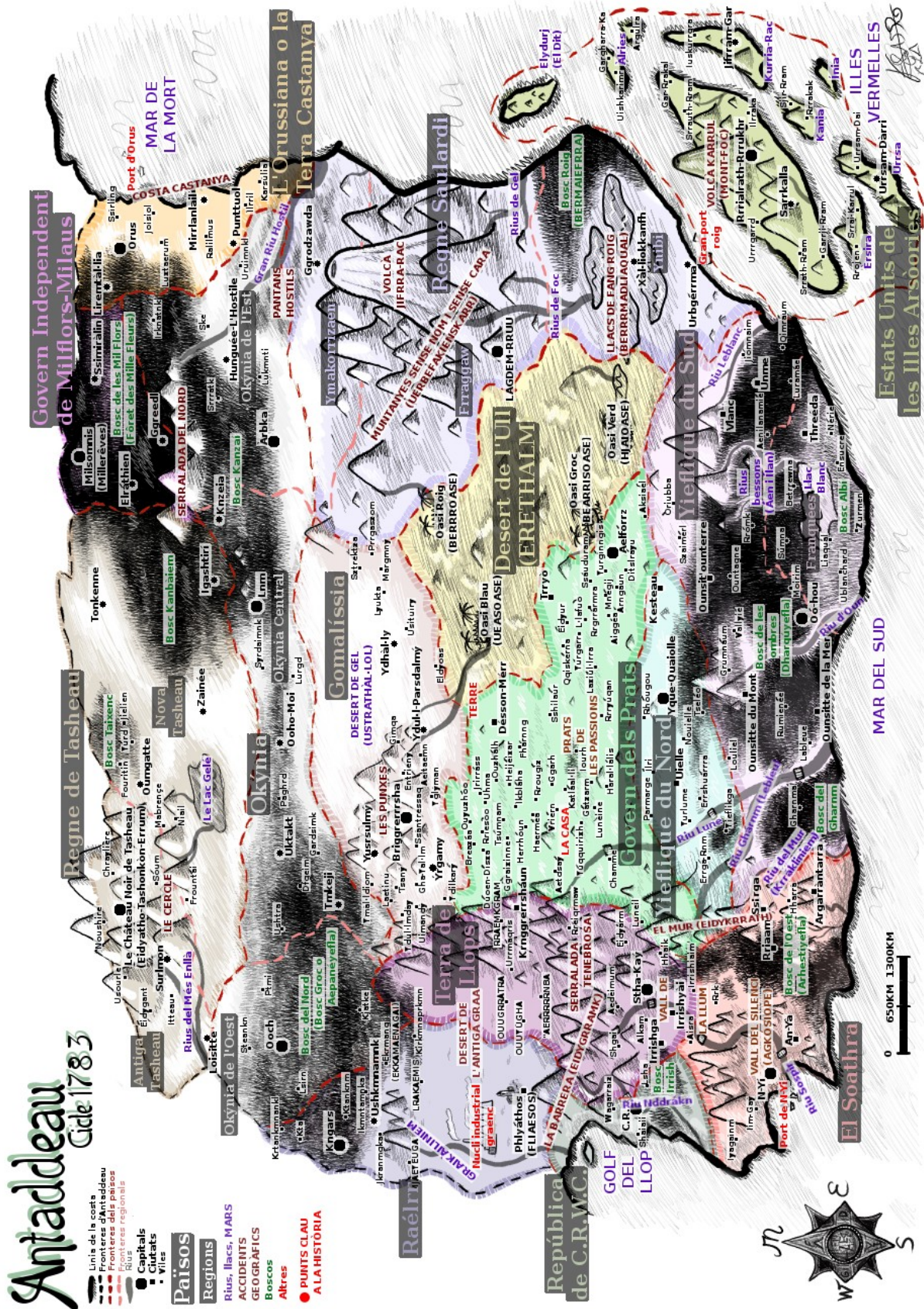
La Mājarath és una nena temdòria que viu als Prats de les Passions, al centre d'Antaddeau. La seva vida, rutinària i depriment, s'ha centrat des de sempre en un poble petit i tancat, continuament sacsejat pels temors i les incomoditats de la guerra; un cercle viciós que, combinat amb la seva infructuosa vida familiar, l'acosta sovint a la bogeria i a l'histerisme.

En Najjyul, un jove mestís, també viu a un petit poble dels Prats, en un barri deixat de la mà de Déu on la delinqüència i les tensions i les rivalitats són el pa de cada dia. Tot i trobar-se immers en la més gran pobresa, envoltat de dolor i de morts encobertes, viu enganyat, ingenu i ignorant respecte a tot el que passa al seu voltant... fins que un dia, tot de sobte, el pes del món sencer es precipita sobre seu a velocitat vertiginosa.

Quan apareix l'Ombra al cel, quan l'herba s'asseca i moren pobles sencers, les seves vides —ja a punt de trobar-se— canvien per sempre.

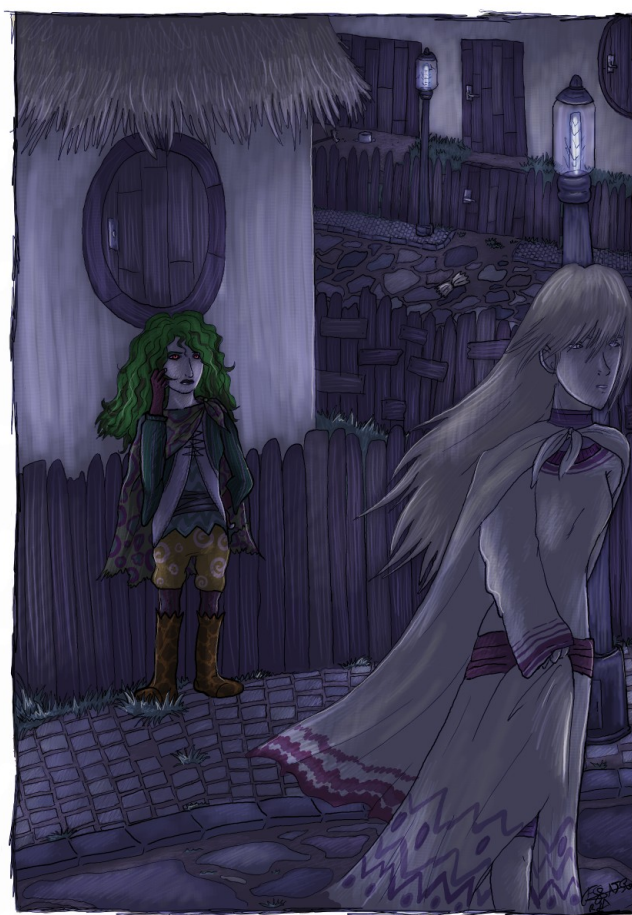
8.5. Mapa d'Antaddeu (cicle 1783)

8.6. Mostra de les primeres il·lustracions, corresponents al capítol 1 de *Prats Ombrívols*

Tot el material inclòs en aquest Treball de Recerca (sigui en forma d'escrits, d'índexs, d'esquemes, d'il·lustracions o d'imatges en general) ha estat creat en la seva totalitat per Alícia Folgarona i Ribot, amb l'excepció de les obres (llibres, articles, diccionaris, etc.) contemplades als índexs bibliogràfic i webogràfic.

Aquest treball ha estat elaborat mitjançant un sistema operatiu lliure i de codi obert, Ubuntu Linux (amb entorn de treball Xfce), a través de programari també lliure (GIMP 2.6 i OpenOffice.org 3.1) i del programa també gratuït però de caire privat Opera 10.1.